

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

4/2016

Цена 150 динара

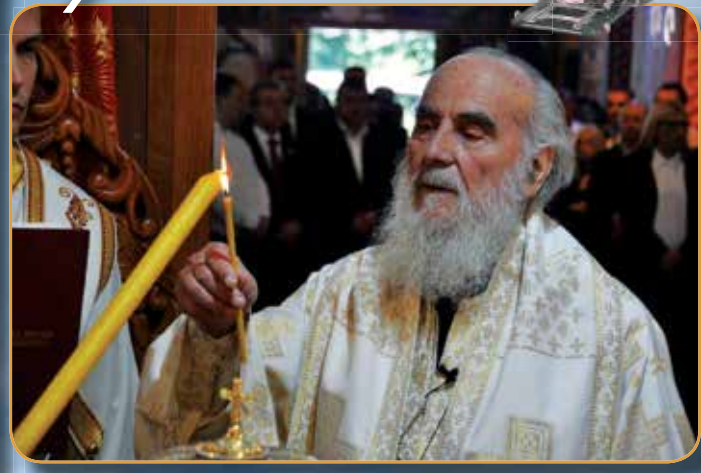

*Освештана нова црква у
Кончареву код Јагодине*

Освећење цркве Светог Јована Крститеља у Кончареву

фото
репортажа

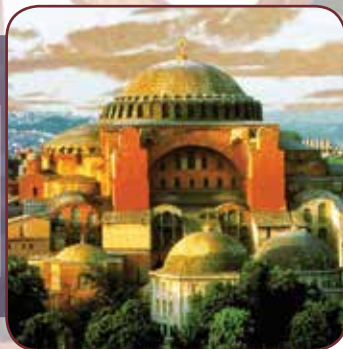
ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленик

Александар Шмеман
Доказ на основу пуноће
стр. 2

Христодулос, архиепископ Атине
Црква и проблем
еутаназије
стр. 3

Алексеј Пентковски
Јерусалимски типик у
Константинопољу у доба
Палеолога
стр. 8

Марко Јефтић, Друштвени односи унутар Коринтске Цркве.....	14
Урош Костић, Задатак пастира у остваривању јединства вере у	
Христа и добрих дела.....	20
Милош Јелић, Богослужење и социјална делатност у старозаветној Цркви.....	24
Освећење цркве Светог Јована Крститеља у Кончареву.....	26
Негослав Јованчевић, Сребрница рудничка у доба Деспота Стефана	
Лазаревића.....	35

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: **Никола Миловић, протојереј**

Заменик главног и одговорног уредника: **Негослав Јованчевић**

Редакција: **Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј, Марко Митић, протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић**

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,

e-mail : **n.milovic2@gmail.com**

Дизајн и припрема: **Дејан Манделц**

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXV,
Број 4, (226), 2016.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: **ГРАФОСТИЛ,**
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Александар Шмеман, протојереј

ДОКАЗ НА ОСНОВУ ПУНОЋЕ

Ништа тако не уводи у саму суштину, у искуство и радост вере, као празник Преображења. Говоре нам: „Вера је настала из страха, из ропства, из незадовољства, узрок религије је недостатак тога и тога, и зато када свега има довољно вера отпада као вишак“.

Не, пријатељи, ви грешите и свесно или несвесно обмањујете оне који вам још увек верују. Вера заправо није од недостатка, него од сувишка, од пуноће радости. Замислимо осунчано летње јутро. У врт истрчава дечак. Све око њега је дивно – сунце и небо, јутарња светлост и цвеће, он тапше рукама, смеје се и узвикује: „Како је лепо!“ Ово је слабашна и бледа, али верна слика вере. А Јеванђеље нам казује како је Христос повео са собом тројицу ученика и попео се на гору. Тамо, на гори, Његово лице се преобразило а одећа засијала као светлост, на шта је Петар, један од Његових ученика, рекао: *Господе, добро нам је овде бити* (Мт 17, 4) – исто оно што каже дечак у јутарњем врту, исто оно што свако од нас каже када наступи најсрећнији, најсветлији дан његовог живота.

Од нас се стално очекује да садржај своје вере изразимо „строго научним“ језиком. Али зар наука може да утврди у чему је радост јутра и сунца, љубави и самог живота? Не може нити било ко од ње то очекује, јер наука има своје задатке и циљеве. Нешто је сасвим друго тајанствени језик јеванђелске приче о томе како

се на врху горе, у чистој и првоствореној лепоти света, показало оно на шта је човек позван – та чиста радост, светлост и пуноћа. Таква пуноћа када ништа друго и није потребно, када нам остаје само да кажемо: *Господе, добро нам је овде бити!*

То и јесте искуство вере. Ко је ово доживео макар једном у животу, њега је немогуће разуверити. Он је био на тој гори, видео је, осетио и запамтио ту светлост.

Могу се истребити верници, али не и вера. Деца се могу изоловати од Цркве и богослужења, може се забранити читање па чак и објављивање Јеванђеља, Црква се може потиснути на маргине живота, могу се штампати брошуре у којима се „обелодањују“ грехови пијаних свештеника и користољубивих епископа, може се употребити државни апарат, војска, полиција, све се то може учинити. Али никаквим силама на свету не може се убити вера, као што се не може убити ни вечита, неумирућа светлост љубави. Вера ће

опстати и срушити све препреке. У овом свету насиља и суровости увек ће се наћи и свуда ће постојати људи способни да кажу: *Господе, добро нам је овде бити!*, способни да усред свега тога угледају светлост која је засијала на земљи на дан Преображења, светлост чији је одсјај остао на њој до данас.

О борби против религије може се рећи само једно: она је узалудна.

Протопресвитер Александр Шмеман
«Я верю». Что это значит? О главном в христианстве. Беседы на радио «Свобода»
Москва: ПСТГУ, ЭКСМО, 2013.

Превели са руског Иван и Јелена Недић

Христодулос, Архиепископ Атине и целе Грчке

ЦРКВА И ПРОБЛЕМ ЕУТАНАЗИЈЕ

Излагање објављено у зборнику радова са научног симпозијума о еутаназији у организацији Специјалног одбора за биоетику Светог архијерејског синода Грчке православне цркве, одржаног у Неаполису, Солун 17-18 маја 2002. године

Ваше високпреосвештенство Митрополите Варшаве и целе Пољске господине Саво, Ваше високпреосвештенство Митрополите Солунски господине Пантелејмоне, Ваше Екселенције, господо министри, господо уважени професори, драга браћо и сестре, Христос Васкрсе!

Душа испуњених радошћу Васкрсења, којом су преплављени и сви хришћани, сабрали смо се данас у нашем другом по величини граду Солуну, благочестивом и славном граду Светог Димитрија, заједно са Његовим Високопреосвештенством Митрополитом Варшаве и целе Пољске господином Савом, кога имамо радост и благослов да ових дана угостимо у нашој домовини.

Налазимо се међу вама као учесници научног скупа чија тема је еутаназија. Овај проблем, наведен у наслову мог говора, недавно се појавио у читавој икумени, и то на веома интензиван начин. Са њим се многи у различитим државама успешно хватају у коштац, и поред тога што је познато да је у неким земљама почео да се развија као званичан државни концепт; имамо недавну одлуку Холандије да активира закон о еутаназији, и сличну одлуку коју је недавно донела и Белгијска влада.

У црквеној химнографији последовања опела смрт је окарактерисана као трагични догађај људског живота: „плачем и ридам када помислим на смрт, и видим како у гробовима лежи по лику Божијем саздана наша красота, без облика, без славе, немајући вида...“. Писац ове химне је, у наставку службе, сам себи дао одговор на питање смрти, који представља и одговор сваког хришћанина: „Гроб Твој Христe извор васкрсења нашега, показа се као живоносан, као лепши од Раја, ваистину светлији од сваке царске одаје...“. Апостол многобожаца, Павле, оснивач цркве у Солуну и Атину, и многих других Цркава широм васељене, у посланици упућеној Коринћанима објашњава да је Господ укинуо смрт, називајући је „последњи човек непријатељ“ (1 Кор. 15, 26), и, у наставку ове посланице и свог расуђивања о смрти, изговара познате речи: „Ако мртви не устају – да једемо и пијемо, јер сутра ћемо умријети!“ (1 Кор. 15, 32).

Због тога наша Црква непрестано узноси молитве за своје вернике да им крај живота буде „хришћански, без бола, непостидан, миран“. Дакле, моли се за оно што ми хришћани називамо „хришћански крај“, како је наведено у прозби горепоменутој јектеније, а чему су стари Грци дали назив еутаназија. Ова, лака за разумевање, грчка реч која је еволуирала у међународни термин еутаназија (ευθανασία), је сложеница и састоји се од придева „ευ“, (или епског „eū“), са значењем „добар, леп, храбар, племенит“, и речи θάνατος која означава смрт. Антигона, у Софокловој истоименој трагедији, је починила „добру смрт“ (καλώς θανεῖν), (Софокле, „Антигона“ стр. 97), изабрала је, дакле, да умре час-

но, не обешчашћено, сахрањујући свог брата Полиника. Исту ствар захтева и Хектор од Ахила пред њихов двобој, дакле, да немају „лошу смрт“ (κακό θάνατο), како се и дословце наводи у оригиналном тексту Хомерове Илијаде.

Како је, у својој тези „Еутаназија у древним временима“, нагласио Т. Потоф (Potthoff T., Euthanasie in der Antike, Ph. D. Thesis, Wilhelms – Universität Münster, 1982.), појам еутаназије у античко време није подразумевао превремени крај несрећног, очајног и болног живота, и нигде није изједначен са данас актуелним концептом „потпомогнуте смрти“, (видети такође и Афр. Αβαγιανού „Ευθανάτος θάνατος. Το καλώς θανεῖν στην αρχαία Ελλάδα“.).

Данас је општеприхваћено мишљење да еутаназија подразумева да лекар, или неко други, донесе одлуку о окончању пацијентовог живота, директно или индиректно, из разлога „самилости“, „олакшања од бола“, или испуњавања пацијентове жеље да има, како је називају, наводно „достојанствену смрт“.

Становиште Цркве о еутаназији

О проблему еутаназије пре извесног времена говорио сам на Медицинском факултету Универзитета у

Крајови, у Румунији, где сам покушао да објасним да смо до тога да говоримо о достојанственој смрти, или о помоћи за њену реализацију, дошли из саосећања, јер су код данашњег човека љубав и оданост према Богу и његовим ближњима деградиране и замењене утилитаризмом и логиком. Ми, као хришћани, не можемо да прихватимо, било директни или индиректни, прекид нечијег живота, јер сматрамо да на то немамо право. Живот не представља нешто наше, нешто што нам припада, нити смо га ми створили да бисмо њиме управљали онако како ми то желимо.

Када се, 28. новембра 2000. године, холандски парламент (почетком априла 2002. године овај закон је ступио на снагу), одлучио за легализацију еутаназије, у наредних неколико дана, тачније 14. децембра исте године, Свети Синод Грчке Цркве издао је саопштење чије су главне тачке биле, дозволите ми да на њих подсетим вашу љубав:

1. Живот је највиши дар од Бога, и почетак и крај живота су у Његовим рукама (Јов 12, 10).

2. Тренуци у човековом животу који су повезани са његовим почетком и крајем, као што су, на пример, слабост, бол и слична искушења, у себи скривају јединствену светост и творе мистерију која захтева нарочито поштовање од стране његових сродника, лекара, медицинског особља и друштва.

3. Исти тренуци погодни су за грађење приснијих односа међу људима, развијање љубавних односа у заједници, испољавање саосећања и милосрђа. Захтев неких пацијената за еутаназијом у суштини представља питање наше љубави према њима и наше жеље да остану са нама.

4. Постојање бола у човековом животу, као и било ког другог искушења, представља „саучесника у

спасењу“, и понекад, према Светом Григорију Палами, и „унапређује здравље“ (ЕПЕ, Θεσσαλονίκη 1985, т. 9. стр. 264). Ипак, Црква признајући болест људске природе, увек човекољубиво од Бога захтева избављење „од сваке невоље, опасности и принуде“, али се понекад моли и за крај живота бол(ес)ника (молитва при исхођењу душе). Ми људи се молимо, а не одлучујемо о животу и смрти.

5. Еутаназија, која се у овом свету оправдава као „достојанствена смрт“, у стварности представља потпомогнуто самоубиство, дакле, комбинацију убиства и самоубиства. И,

6. Такозвано „право на смрт“, што представља правно признавање еутаназије, могло би да еволуира у опасност за живот пацијената који нису у стању да испуне финансијске услове лечења и хоспитализације.

У чему своје упорите налазе ставови за прихватање еутаназије, творећи на тај начин различите проблеме који произилазе из њене примене?

Једно од објашњења које, испитујући разлоге (логику) оних који подржавају еутаназију, можемо добити јесте утицај њихове перцепције живота и веровање да би

се човеков живот могао процењивати на основу снаге и капацитета његовог продуктивног рада. Овакво становиште води их до логичног закључка да је човек достојанствен само онда када је снажан и здрав, и да би друштво требало бити састављено само од таквих, „достојанствених“ људи. Ово представља један исти концепт веровања да је човек скуп ћелија које складно и заједно функционишу као једна велика машина, која се непрестано квари и поправља, а када заврши свој век трајања одбацује. Још сам 1974. године указао на чињеницу да се крећемо у правцу једног окротног, нехуманог и немилосрдног друштва. Тада је (јула 1974. године, у магазину „Хуманиста“), био потписан такозвани „Манифест за еутаназију“, од стране многих научника, међу којима је био и добитник Нобелове награде, француски биохемичар Жак Моно, који је неколико година раније формулисао теорију да су универзум и човек производи случајности и нужности (наравно, није могао да објасни како се догодило толико „случајних подударности“ и због чега би ово представљало „нужност“), и да је, по логичком следу ствари, човек господар самога себе и може (слободан је), да ради шта год пожели.

Желео бих да вашој љубави наведем кратак одломак из овог „манифеста“, који показује начин материјалистичке антиципације живота. У њему је, дакле, написано да човек „има право да умре достојанствено, да има слободу да користећи разум одлучи о начину своје смрти, те да му се морају обезбедити средства да умре мирно и лако када његов живот изгуби свако достојанство, смисао и будуће перспективе.“

Овде се, како је манифест окарактерисала професорка Ј. Мелина (L. Melina „Bioetica“, Piemme, Casale Monferrato, 1998), ради о „реторици смрти“, такође и о „бесмисленом разлогу“ за њу, управо због тога што се у наведеном манифесту смрт дефинише као право, а не чињеница или догађај из човековог живота. Једино право које човек поседује је да се заштити и да уради све што може да остане у животу који му је да(рова)о Бог. Овакав став о животу као највећем дару кога имамо од Бога, али и дугу према Њему, налазимо и код Хипократа, који не само да апсолутно одбацује еутаназију него чак и захтева од лекара да се закуне да „неће никада давати пацијенту смртоносни лек, на његов захтев, нити ће му саветовати да га узме.“ Преносећи Хипократову заклетву у данашње време, професор А. Спаноло наглашава да је „смисао медицинског деловања да лечи и даје живот, а не да шири смрт; смрт никада не може представљати медицинску делатност“, (А. Spagnolo, *Perche non condiviso l'eutanasia*, у „Le Scienze“, бр. 88, стр. 52-53, 1996.).

Многи лекари широм света имају исти став као професор Спаноло: њихово прихватање еутаназије, дакле, значило би њихов пораз и њихово укидање! Разлог оваког става је што чак и са медицинског становишта авантура смрти није неукротива, јер човек може дати смисао и овом свом искуству. Једно истраживање Универзитетског биомедицинског кампа (Biomedical Campus) показало је да ни један пацијент који је захтевао еутаназију, није је желео само и једноставно из жеље да умре. Ову његову жељу условљавају три разлога, који су, такође, под индиректним контролом модерног друштва: физички бол, фрустрација због слабљења његових природних сила и страх да не представља терет сродницима. Уколико би се пацијент уверио да један, или сва три од наведених проблема бива третиран са љубављу и интересовањем здравствених радника или његових сродника и пријатеља, то би имало позитиван ефекат на његову одлуку да не захтева еутаназију.

Друго објашњење за позитиван став према еутаназији је веровање одређених људи да у свету не постоји ништа осим материје, да живот не поседује светост и да је нераскидиво повезан само са спољашњом лепотом и физичким и финансијским стањем. Са доминацијом, у неким модерним друштвима, оваког, материјалистичког односа према мистерији нашег постојања на овој нашој гостољубивој планети, развија се у њима тенденција „лојефтињења“ живота; живот у оваквим друштвима губи сваку вредност, чиме се отвара могућност његовог лаког уклањања или постајања предметом тортуре и експлоатације.

На овом месту имам обавезу да кажем да су они који покушавају да униште хришћанске друштвене вредности и наметну нехумана схватања (логике) као што је еутаназија, истовремено наметнули (себи) и огромну

одговорност према историји, зато што уништавањем ових вредности, доказаних вековима и прихваћених у свести људи као најбољим за напредак и њихову радост, варваризују и људе претварају у анимирана бића којима је „све дозвољено“. Информације које нам долазе из различитих делова света су алармантне, јер ће ове „логике“ наићи на плодно тло.

У Аустралији, на пример, према *Medical Journal of Australia*, 30% смртних случајева у болницама догодило се након одлуке лекара да прекину терапију код пацијената у терминалној фази болести. Одговарајућа цифра за Холандију је 16%, Белгију 18% и Сједињене Америчке Државе 11%. У Холандији је 2000. године било 2123 званично регистрованих случајева еутаназије, од којих је 1893 спроведено код пацијената у терминалној фази канцера.

Објашњење о разлогу прихватања еутаназије од стране холандских држављана, које је понудио професор Арт Гкизолф гласи, да је за то одговорна њихова „култура калвинистичког корена“. У истим коренима налазе се и разлози за прихватање абортуса и „брака“ између хомосексуалаца. („La Repubblica“, 2. 4. 2002, стр. 12). Ово је непријатно, али је чињеница да смо, имајући почетак у фалсификованим хришћанским схватањима секуларизованих Холанђана и оних који са њима деле иста животна становишта, достигли до данашњег формалног усвајања еутаназије, која за нас не представља достојанствено решење, већ увреду и презир према светињи човековог постојања.

Ипак, морам да додам да за будућност човечанства постоји нада, садржана у чињеници да већина друштва и организованих држава показује реакције на правну легализацију еутаназије. Ова чињеница је плод њиховог спознања да отварање овог уског пролаза за ефикасно спровођење смрти, олакшава планове неким незаконим интересима, и ствара ноћне море друштву, у којем ће имати места само за здраве, богате и успешне људе. Јер ће, на крају, друштвено бављење ближњима само логиком и етиком, а без љубави у Христу, довести до његове дехуманизације.

До данас¹, осим Холандије, државе у којима је дозвољена условна еутаназија (коју, као такву, по мом мишљењу није лако држати под контролом), су:

1. У европи је до 2016 године еутаназија одобрена: активна 2002. године у Холандији и Белгији (од 2014 белгијски парламент је закон проширио и на млађе од 18 година, чиме је Белгија постала прва земља која је одобрила еутаназију деце). У 2005. години у Француској је донет закон о тзв. пасивној еутаназији, као прекид терапије пацијенту, у Луксембургу је сличан закон усвојен 2009. Године. У Швајцарској је одобрено да лекар може да препише смртоносну дозу лека пацијенту, с тим што овај мора сам да га узме. У Норвешкој лекар може да прекине терапију пацијенту ако то затражи пацијент или његови старатељи. У Данској постоји могућност неке врсте „тестаментa“ који лекари морају да поштују, док се у Немачкој и Аустрији толерише нека врста пасивне еутаназије, као могућност да лекар прекине терапију уколико пацијент изрази такву жељу. У Великој Британији еутаназија није дозвољена, с тим што лекар може пацијенту у терминалној фази да да смртонасну дозу морфијума под изговором олакшавања болова. У Шпанији је дозвољено да пацијент одбије лечење, у Грчкој и Румунији еутаназија је законом забрањена, као и у Пољској и Ирске. У Србији и БИХ се еутаназија третира као убиство, такође и у Хрватској, уз нешто блажу предвиђену затворску казну (прим. прев.).

Аустралија, Јапан, Немачка, Данска, Шведска, Белгија и Кина, док је у Сједињеним Америчким Државама врховни суд омогућио свакој од држава да посебно одлучи да ли ће да дозволи или не еутаназiju и потпомогнуто самоубиство. Држава Орегон је, на пример, легализовала самоубиство уз помоћ фармацевтских средстава која се могу набавити у апотекама и на рецепт лекара. Калифорнија је, такође, извршила декриминализацију еутаназije, док је држава Вашингтон донела одлуку о њеној легализацији да би, после референдума из 1991. године, овај закон био укинут. На овом месту бих напоменуо да је, у последњем случају, питање које се налази у директном односу са моралом друштвене заједнице, добило одговор непосредно од њених чланова (народа), који су поништили одлуку делегата. У Швајцарској је примена еутаназije декриминализована у Циришком кантону; у Великој Британији судови, на које је прешла одлука о еутаназiji, тешко дају такво одобрење, док је у Француској предлог закона о еутаназiji предат од страчлана француског парламента Бернара Кушнера, у парламенту наишао на озбиљну опозицију.

Већина земаља је, дакле, одбила да прихвати закон о примени еутаназije. Посматрајући из ове позиције, веома сам задовољан резолуцијом Савета Европе, од 26. марта прошле године, у којој је упућен позив свим државама чланицама да „одржавају апсолутну забрану уласка добровољног завршетка живота код пацијента са неизлечивим, или болестима у терминалној фази“. Такође, само неколико дана пре него што је изабран, председник Француске Жак Ширак, је дао изјаву да не види позитивне стране еутаназije, али да се залаже за истраживања о медицинским методама које ће олакшати последње дане пацијентима у терминалном стадијуму (La Croix, 16. 4. 2002, стр. 8).

Проблеми који су се недавно појавили, углавном у Холандији где се, рекли смо, већ примењује закон о еутаназiji, јесте ко ће одредити да је бол за пацијента „неподношљив и неизлечив“. Управо је председник Холандске краљевске медицинске асоцијације Руд Хагенув пре неколико дана признао да је „дефинисање границе (бола) и даље тешко и да се непрестано налазимо у фази истраживања“, (La Croix, 3. 4. 2002, стр. 4). Такође је и недавни случај пред холандским правосуђем показао управо ову збуњеност и неспособност холандског друштва да одреди границе које ће дозволити примену еутаназije. У Амстердаму је, дакле, Апелациони суд донео осуђујућу пресуду лекару који је спровео еутаназiju над бившим сенатором Ентваром Бронгесманом јер је овај, како је лекар у својој одбрани навео, „остарио“, био „у болу“ и био „уморан од живота“. Лекар је осуђен јер његови наво-

ди нису могли бити доказани. Такође, поменути председник Холандске краљевске медицинске асоцијације је признао да чак и данас, када се развојем науке непрестано побољшава и лечење бола, није лако утврдити када је бол за пацијента постао неподношљив. Када се ово узме у обзир, требало би да поздравимо и благословимо напоре оних лекара који се труде да различитим терапијским средствима пацијентима помогну у ослобађању од бола у терминалном стадијуму њиховог живота, и на тај начин, онима који подржавају еутаназiju, понуде научни и људски одговор. При том, не бих желео да заборавим да споменем љубав и емоционалну подршку медицинског особља, породице и пријатеља, која представља незаменљив елемент подршке пацијентима у лечењу бола.

Од тренутка примене закона о еутаназiji у државама које су је прихватиле, јавили су се нежељени ефекти и проблеми и у другим државама (које нису дозволиле еутаназiju), од којих је најупечатљивију такозвани „маркетинг смрти“, односно организовање еутаназije као услужне делатности, где су муштерије пацијенти који желе еутаназiju, или сродници и старатељи у случајевима њеног спровођења против пацијентове воље и сагласности. Италијанско правосуђе је, у априлу прошле године, започело истрагу због притужби да постоји илегална мрежа, која се бави пружањем помоћи сродницима и наследницима богатих пацијената, који имају жељу да их се отарасе, како би што пре добили очекивано наследство. Тако пацијенте преносе у Холандију или Швајцарску и „легално“ над њима спроводе еутаназiju. Према истрази која је у току, накнада за овакву илегалну акцију, која се назива „олакшавање“, креће се у распону од 3600 – 5100 евра.

Ваша високопреосвештенства, поштоване еминенције, уважена господо професори, браћо и сестре,

Заиста је изванредна случајност да се овај научни симпозион одржава у току периода Васкрсења, у коме славимо „тродневно Христово Васкрсење, које нам је донело живот вечни. Јер Богородица Марија, невенчана Дева, није окусила девичанске болове, већ је вољом Божијом и благодаћу Духа Светога родила Створитеља векова, од Бога Бога Слова; тако је и земља ослобођена од болова смрти, из своје утробе, када је Он то наредио, ослободила Цара јеврејскога, зато што није могла да задржи у себи тело које доноси бесмртност.“ (Св. Григорије Ниски, Εἰς τὴν φωτοφόρον καὶ Αὔριαν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ВЕПЕС, томос 69, стр. 252.).

За нас хришћане не постоји никаква дилема у односу на обавезу да се уз дужно поштовање односимо према нашем телу, од његовог стварања до његове

природне смрти, јер је, како нас учи Свети апостол Павле, „тијело ваше храм Светога Духа који је у вама, којег имате од Бога“ (Кор. 6, 19.). И управо због тога што тело представља храм Божји у коме се налази Дух Свети, „ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог.“ (Кор. 3, 17.). И због тога што се још у овом телу обезбеђују слава и бесмртност након његовог васкрсења, по речима које нам је упутио апостол Павле, „Онај који је подигао Христа из мртвих оживјеће и ваша смртна тјелеса Духом својим који живи у вама“ (Рим. 8, 11.).

Велики Отац Цркве Свети Григорије Ниски учи нас управо о оживотворавању наших тела у дану општег Васкрсења и њиховој бесконачној вредности. Тако је на постављена питања да ли ће, на пример, преминули млади људи у вечности живети са физичким недостацима које су имали током свог живота, било урођеним или стеченим, и да ли ће старци васкрснути са slabим и увелим телима која су имали у најслабијим годинама свог живота, или болесници са неизлечивим болестима у последњим и предсмртним стањима, Свети Григорије из Нисе дао одговор уверавајући нас да ће сваки човек, без обзира на ситуацију у којој је умро, бити нешто налик пшеничном класу. Када га, дакле, сушимо пламеном греха и претрпљеним искушењима на земљи, и када га земља узме и раствори кроз смрт, у пролеће нашег васкрсења, голо зрно нашег тела ће поново постати клас, висок, богат и усправан, који ће се простирати на небеским висинама и бити китњасто украшен, и имати друге богодоличне особине, и сви ћемо бити са прворођеном лепотом Адама од пре пада.

Такође, Свети Отац нас учи и о светости нашег тела, учењем које мора оставити снажан утисак чак и на најсавременијег научника, специјалисту из области генетског инжењеринга, да се душа у телу не налази на једном одређеном месту, већ да је присутна у свим његовим деловима и на тај начин се налази у сваком од њих, односно у свакој ћелији појединачно. Са којим, онда, правом интервенишемо у животима наших ближњих, створених по икони и подобiju Божијем, уништавајући и рушећи Храм који је Он изградио?

И у древном спису „Дидахи – учење дванаесторице апостола“, налазимо идентичну идеју о поштовању људског тела. У другој заповести поменутог списка је истакнуто да је забрањено да се човеку одузме живот у било ком облику и стању: „Друго правило учи: Не убиј, не чини прелјубе, не развраћују децу, не чини блуда, не укради, не врачај, не употребљавај мађије, не убијај дете кад се зачне, нити га погуби кад се роди.“ Такође, нешто даље у Дидахију се наводи да су пут смрти и губитка својих душа изабрали они који су, поред свега другог, „убице деце или убице Божијих створења“ (Βασ. Μουστάκη, „Αλ. Πατέρες“, изд. Отк. Παλαδημητρίου, стр. 10, и даље). Стога је очигледно да за нас хришћане убиство, абортус, чедоморство, такође и еутаназија, представљају веома тежак грех.

Закључак

Назив мог данашњег излагање је „Црква и проблем еутаназије“. Наравно, један хришћанин са овим нема никаквих проблема, јер не прихвата еутаназију. Овај проблем, међутим, има друштво које допушта да се деградира, по превасходству Божје створење,

посматрајући га као свеукупност његових ћелија, случајно пронађеним на одређеној планети и случајно повезаним како би обављале своје функције. Овакво друштво се претвара у немилосрдну власт, и заинтересовано је искључиво за здраве и снажне јединке, док све остале води у правцу, наводно, достојанствене смрти.

Ми хришћани проповедамо љубав и поштовање према сваком човеку, без обзира на његов пол, расу или веру, од тренутка његовог зачећа па све до последњег тренутка његовог живота. За нас је фетус човек, као што је то и осуђеник на смрт. Желео бих да посаветујем оне који подржавају еутаназију да не затварају очи. Од тренутка када се роди, човек живи своју смрт: када изгуби драгу особу, када је болестан, када му се промени тело због напредовања старости. И само човек који у Христу побеђује грех превазилази смрт. Ово је реалност. У свету без Христа смрт представља потресну и трансцендентну реалност. Без Христа се човек, иако теоријски подржава, у пракси нехумано унижава. Деградирана је, такође, и заједница, било какве регулације да доноси о људским правима и грађанским слободама. Надам се да ће ово бити узето у обзир приликом израде Устава Европске уније 21. века.

Ми хришћани, увек и свима проповедамо Христа, распетог и васкрслог за спасење сваког човека, проповедамо да су наши животи у Његовим рукама, да смо заинтересовани за све што нам се догађа, али да немамо право да исправљамо Божји план. За нас, дакле, еутаназија представља декадентни друштвени феномен, повреду, а никако подршку човековом достојанству. И, заједно са блаженопочившим Старцем Јустином Поповићем, исповедамо да је Васкрсли Господ све у свему: Он је оно што је Лепо, Добро, Истинито, Нежно, Радосно, Божанско, Мудро, Вечно. Он је сва наша Љубав, сва наша Истина, сва наша Радост, сво наше Добро, читав наш Живот, вечни живот у свој божанској бесконачности и безвремености. Па стога, увек изнова и непрестано и безброј пута кличемо: Христос Васкрсе! (Ιουστίνου Πόποβιτς „Ανθρώπος και Θεάνθρωπος“, изд. Παλαδημητρίου, стр. 48-49).

Хвала вам што сте ме саслушали.

И још једном: ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ! ΧΡΙΣΤΟΣ ΒΑΣΚΡΣΕ!

Бог нека је увек са вама.

*Превео са грчког јереј Дрган Поповић
(То πρόβλημα της Ευθανασίας, Αθήνα, Αποστολική
Διακονία, 2003, стр. 15 – 28)*

Алексеј Пентковски

ЈЕРУСАЛИМСКИ ТИПИК У КОНСТАНТИНОПОЉУ У ДОБА ПАЛЕОЛОГА

За константинопољску богослужбену традицију XIII столеће је одиграло преломну улогу. Пад Константинопоља 13. априла 1204. и настанак неколико омањих држава на територији бившег Византијског царства узроковао је не само промене у политичкој структури Средоземља и Европе, већ и прекид константинопољске богослужбене традиције, формиране по завршетку периода иконоборства. Патријарх Јован Каматир је напустио престоницу и 1206. умро у Бугарској. У Светој Софији, која је припала Млечима, латински епископи су свечано крунисали Балдуина Фландријског, а први латински патријарх у Константинопољу постао је Томазо Морозини из Венеције.

Доласком византијске престонице под латинску власт битно се изменио положај константинопољских манастира и цркава. Многе су заузеле латински клирици и монаси, остали су имали озбиљних потешкоћа, нарочито економских, услед престанка ранијег редовног финансирања. У Светој Софији и другим важним црквама и манастирима Константинопоља служили су латински свештенослужитељи по латинском обреду. Унутрашња структура храмова измењена је сходно новим потребама. На пример, битно је измењена структура олтарског дела Свете Софије, где је, сходно латинској традицији, постављена нова олтарска преграда, слична италијанским *ponte* или *tramezzo*, која ће ту остати знатно дуже него претходна. Иза ње су се током богослужења налазили млетачки каноници.

Ипак, византијска традиција није сасвим прекинута. Наставило ју је неколико држава насталих на рушевинама империје. Најзначајнија од њих налазила се у Малој Азији, са административним и црквеним центром у Никеји. Њен настанак се везује за Теодора

Ласкариса, који је 1206. постао цар Никејског царства. У пролеће 1208. у Никеји је одржан црквени сабор на ком је за патријарха изабран Михаило Ауторијан (1208–1214). Нови патријарх је крунисао Теодора Ласкариса и тако је Никејско царство постало наследник Византије.

Међутим, премда је континуитет византијских државних и црквено-административних традиција очуван, богослужење у новом центру, Никеји, као и у целој Малој Азији, није се угледало на константинопољско богослужење претходног периода. На пример, приликом крунисања оснивача Никејског царства, цар је по први пут миропомазан, а обновљен је и обичај уздизања цара на штиту, у великој мери под утицајем крунисања Балдуина Фландријског по латинском обреду 1204. године у Константинопољу. Основни богослужбени устав у Малој Азији у првој половини XIII века, укључујући и Никеју, био је Јерусалимски типик, познат такође под каснијим називом као Типик Лавре светог Саве Освећеног.

Настанак Јерусалимског типика у Палестини

Јерусалимски типик као нормативни текст који уређује богослужење и разне аспекте организације монашког живота по први пут спомиње Никон Црногорац у последњој трећини XI века, у 62. глави својих *Пандеката* и првој глави *Тактикона*. Међутим, интензиван константинопољски утицај на јерусалимско богослужење забележен је већ у X веку, о чему сведочи, на пример, Типик светог Гроба из 1122. године, који одражава богослужбену праксу средине X века, као и унцијални лекционар палестинског порекла из X века Sin. gr. 211, који по структури и садржају одговара

новом константинопољском лекционарском систему, мада јеванђелска читања Страсне седмице одговарају старом јерусалимском лекционарском систему. Разлог настанка Јерусалимског типика у Палестини био је управо овај утицај, будући да су с формалне тачке гледишта основни параметри Јерусалимског типика (месецослов, лекционарски систем, евхолошки текстови) константинопољског порекла, што значи да он представља адаптацију прве редакције Студитског синаксара на обичаје палестинских киновија. Карактеристична одлика богослужења које је уређивао Јерусалимски типик било је служење свеноћних бдења (агрипнија) уочи недеље и празника, која су се састојала од велике вечерње и недељног или празничног јутрења.

Једна од најстаријих редакција Јерусалимског типика сачувана је у сиријском рукопису из XIII века Sinai, syriac 136, који садржи сиријски превод типика намењеног Манастиру свете Катарине на Синају. У молитвама на литији и у молитви благосиљања хлебова помињу се пророк Мојсије, великомученица Катарина и свети оци Синајске горе, у списку свеноћних бдења између осталог су наведени 4. септембар (пророк Мојсије) и 24. новембар (великомученица Катарина).

Ова стара редакција има специфичан распоред делова Типика: чин свеноћног бдења и друга општа богослужбена упутства налазе се после, а не пре текста Јерусалимског синаксара.¹ То што се у наслову описа свеноћног бдења помиње преподобни Теодосије Киновијарх („Типик саборне цркве преподобног Теодосија, поглавара манастира“), као и служење свеноћног бдења 11. марта, на дан спомена преподобног Теодосија, сведочи да је првобитни текст описа настао у манастиру познатом под именом *Deir Dosi*, то јест у киновији преподобног Теодосија, и да је за овај манастир везан настанак Јерусалимског синаксара. Зависност грчког оригинала типика синајског манастира од типика киновије преподобног Теодосија до-

пушта нам да изнесемо претпоставку да је првобитна адаптација једне од верзија Студитског синаксара извршена управо у овом манастиру, а не у Лаври светог Саве Освећеног.

Из описа свеноћног бдења у сиријском рукопису следи да је васкрсна вечерња садржала литију и благосиљање хлебова, што је карактеристично за палестинску агрипнију.² На почетку васкрсног јутрења такође налазимо два додатна елемента јерусалимског порекла у поређењу са васкрсним јутрењем према првој редакцији Студитског синаксара. Као прво, по завршетку друге васкрсне катизме Псалтира певан је Полијелеј (тј. прва слава 19. катизме, коју су чинили 134, 135. и 136. псалам). Као друго, после Полијелеја певана је 17. катизма Псалтира (Непорочни) са нарочитим васкрсним тропарима.

Нема сумње у јерусалимско порекло ових елемената, будући да је слична структура првог дела васкрсног јутрења, који чине две васкрсне катизме Псалтира (друга и трећа), Полијелеј и Непорочни са васкрсним тропарима, забележена у јерусалимском Типику светог Гроба из 1122. године, који рефлектује богослужбену праксу средине X века.

Карактеристична одлика следеће редакције Јерусалимског типика су *Јерусалимске богослужбене главе*. Ове главе, које се налазе на свом уобичајеном месту, пре Јерусалимског синаксара, састављене су на основу текстова на почетку и на крају претходне редакције Јерусалимског

типика. *Јерусалимске богослужбене главе* садрже опис свеноћног бдења (агрипније), број и распоред свеноћних бдења током године, распоред читања Псалтира током године, опис богослужења дневног круга током седмичних дана и друга богослужбена упутства. Грчки текст Јерусалимског типика ове редакције, који потиче из Лавре светог Саве Освећеног, познат је тек на основу релативно касне измењене варијанте јужноиталијанског порекла, али су интегрални текстови редакције ипак сачувани у грузинском (Шиомгвимски типик) и арапском преводу.³

Анализа текста ове редакције показује да је, по свему судећи, управо из њега Никон Црногорац преузимао делове текста. У опис свеноћног бдења у склопу *Јерусалимских богослужбених глава*, као и у Јерусалимски синаксар, често су уношене измене и допуне условљене богослужбеним традицијама манастира које је Јерусалимски типик уређивао. На пример, рукописи Јерусалимског типика Sin. gr. 1096 и Sin. gr. 1094 одражавају богослужбену праксу Лавре светог Саве Освећеног, а рукопис Sin. gr. 1097 садржи Типик Манастира свете Катарине на Синају, који је сачињен 1214. године на основу старијег типика истог манастира.

Касније су *Јерусалимске богослужбене главе* допуњене описом мале вечерње. Ова редакција Јерусалимског типика, која садржи опис мале вечерње, постала је широко распрострањена. Мала вечерња је настала у богослужењу палестинских киновија удвајањем вечерње, које је било резултат палестинске праксе служења свеноћног бдења. Уочи недеље и празника заједничка трпеза је морала бити пре велике вечерње, па је зато најпре служена мала вечерња у припрати, затим је следила вечерња трпеза па велико бдење, које је почињало великом вечерњом. У константинопољској студитској традицији у навечерје празника после једне једине вечерње службе следила је вечерња трпеза (δείπνον), а после трпезе повечерје (ἀπόδειπνον).

Јерусалимски типик у Малој Азији

Јерусалимски типик је рано постао познат и у Константинопољском патријархату. На пример, још 1093. године монах Христул у свом *Дијатаксису* одређује Јерусалимски типик као регулатор богослужења у Манастиру Јована Богослова на Патмосу. У овом манастиру, који је монах Христул

ве под налетима Саладинове муслиманске војске. На пример, у јесен 1187. године монаси су напустили Манастир светог Јевтимија у Јудејској пустињи, који је био обновљен почетком XII века.

Тако је Јерусалимски типик постао основни регулатор богослужења у Nikeјском царству у првој половини XIII столећа. Притом употреба Јерусалимског типика није значила принципијелне измене у начину богослужења у манастирима Мале Азије, будући да се у основи овог текста налазио Студитски синаксар константинопољског порекла. Разлике су се махом сводиле на служење односно неслужење свеноћног бдења и на незнатна разилажења у погледу календара и химнографије.

Повратак у Константинопољ и обнова богослужења

Дана 25. јула 1261. византијска војска цара Михаила VIII Палеолога без потешкоћа је освојила Константинопољ, који је претходно напустила млетачка флота, отиснувши се на Црно море. Цар Михаил VIII Палеолог свечано је ушао у Константинопољ 15. августа 1261. Убрзо га је патријарх Арсеније крунисао по други пут, у Светој Софији. Повратком у

основао 1088, богослужење је, дакле, од самог почетка уређивао Јерусалимски типик, уместо разних редакција Студитског синаксара.

Палестински утицај је био снажан и у богослужењу манастира на Галисијској гори у Малој Азији, које је основао преподобни Лазар. Први богослужбени устав, који је извршио велики утицај на богослужење константинопољског Евергетидског и других са њим повезаних манастира, у XIII веку је замењен Јерусалимским типиком, о чему сведочи рукопис Јерусалимског типика из овог манастира. Пресудан утицај на ширење Јерусалимског типика по манастирима Мале Азије одиграо је ауторитет и престижни статус који је овај нормативни текст уживао у Сирији и Палестини, у којима је током XII века био једини регулатор богослужења.

Значајан допринос ширењу Јерусалимског типика у Малој Азији засигурно је дао и један од таласа емиграције грчких монаха из Палестине и Сирије који се одиграо крајем XII века, после пада крсташке држа-

Константинопољ започео је последњи период историје Византијског царства – доба Палеолога, које је трајало до 29. маја 1453.

Повратак Византинаца суштински је променио ситуацију у опустошеном граду, у ком је одмах започета темељна обнова. Најпре су из Свете Софије уклоњени трагови латинског присуства и обновљени олтар, амвон и солеја у складу са традицијама византијске црквене архитектуре. Цар Михаил VIII Палеолог уложио је велике напоре и значајна средства у обнову византијске престонице и њеног главног храма, па су га савременици прозвали другим оснивачем Константинопоља, новим Константином.

Паралелно са обновом градских цркава и манастира текла је и обнова богослужења. Међутим, нова богослужбена традиција није непосредно наставила традицију прекинуту 1204. године, мада је у великој мери била под утицајем богослужбених обичаја Nikeјског царства које је регулисао Јерусалимски типик. На пример, 1276. на сабору у

Константинопољу потврђена је пракса неслужења Литургије пређеосвећених дарова у среду и петак Сирупусне седмице и на Велики петак. Ову нову праксу уређивале су одговарајуће рубрике Јерусалимског типика.⁴ До 1204. године Литургија пређеосвећених да-

нешто после обнове Манастира арханђела Михаила, крајем XIII века, царица Теодора Палеолог обнавља Манастир Пресвете Богородице у Константинопољу, који је 907. године основао Константин Липс. Манастир је изграђен као породични маузолеј за чланове царске

Студитски манастир у Цариграду

рова у наведене дане у Константинопољу је служена и у катедралном и у манастирском обреду.⁵

Прелазак на богослужење по Јерусалимском типичу узраковало је битне измене у пракси црквеног појања. Крајем XIII – почетком XIV века у Византији настаје нови тип богослужбених појачких рукописа, познатих под заједничким називом *ἀκολουθία*. Ови неумски појачки зборници, који су садржали химне велике вечерње, јутрења и Литургије по Јерусалимском типичу, заменили су дотадашње азматиконе, који су настали у Константинопољу вероватно у XI веку. Измене у византијском појању крајем XIII и у првој трећини XIV века махом су везане за имена Јована Кукузеља и других прегалаца константинопољске појачке школе у доба Палеолога.

Манастирско богослужење у Константинопољу

По свему судећи, већ од самог почетка овог периода, то јест од 1261. године, богослужење у константинопољским манастирима уређује Јерусалимски типик, уместо различитих редакција Студитског синаксара коришћених до 1204. Једно од најранијих сведочанстава о употреби Јерусалимског типика налазимо у ктиторском типичу Манастира арханђела Михаила, сачињеном у име цара Михаила VIII Палеолога. Овај манастир, који се налазио на планини Оксија (тј. светог Авксентија) близу Халкидона, цар је обновио пред крај живота (1280–1281). У погледу богослужења ктиторски типик заповеда придржавање „древних обичаја палестинских манастира“, тј. Јерусалимског типика, изузев у погледу васкрсних свеноћних бдења. Дисциплинарне норме у Манастиру арханђела Михаила на планини Оксија такође су за оријентир имале Јерусалимски типик.

династије, али је и у њему регулатор богослужења био Типик светог Саве Освећеног, тј. Јерусалимски типик, како сведочи 13. глава ктиторског типика овог манастира.

Јерусалимски типик је одређивао богослужење и у Студитском манастиру. Године 1293. Константин Палеолог, брат цара Андроника II Палеолога (1282–1328), обновио је ову стару обитељ, која је опустела убрзо после 1204. године. Учвршћене су манастирске зидине, базилика је поново покривена, и премда се изглед манастира није нарочито изменио, испунили су га нови монаси. У XIV веку манастир је повратио некадашњу славу, али та слава више није била повезана са чувеном богослужбеном традицијом коју је до 1204. регулисао Студитски синаксар. У обновљеном Студитском манастиру богослужење је уређивао Јерусалимски типик. Управо је из Студитског манастира српски архиепископ Никодим 1319. године преузео грчки оригинал Јерусалимског типика и дао да се на основу њега сачини први српски превод.⁶ Осим тога, у једном од преписа опширне константинопољске редакције Јерусалимског типика из XIV века говори се да се у Студитском манастиру служе свеноћна бдења, после чијег отпуста се иде у литију до житнице, где се чита молитва благосиљања хлебова и благосиљају залихе у житници.

Када је 1315–1328. цар Андроник II Палеолог реорганизовао манастир који је 1282. створио цар Михаило VIII Палеолог спајањем два константинопољска манастира – Манастира Пресвете Богородице Келиварске и Манастира светог мученика Димитрија, у ктиторском типичу је записано да богослужење и унутрашњи живот манастира уређује извесно „јерусалимско правило“ које се налази у посебној књизи, тј. Јерусалимски типик.

У периоду 1327–1335. Теодора Синадин, нећака цара Михаила VIII Палеолога, у Константинопољу оснива женски Манастир Пресвете Богородице Βεβαία Ἐλπίς (чврсте Узданице). У глави 14 ктиторског типика овог манастира стоји да богослужење, постове, број оброка и расподелу хране на трпезама одређује Јерусалимски типик. При том аутор ктиторског типика наглашава да је Јерусалимски типик у давнини дошао у Константинопољ из Палестине. Чињеница да је у другој четвртини XIV века Јерусалимски типик доживљаван као давна позајмица потврђује наше закључак да је од 1261. године управо овај устав одређивао константинопољско богослужење.

Како се Јерусалимски типик током друге половине XIII и у XIV веку ширио, у његове постојеће редакције уношене су разне допуне. У склопу Јерусалимског типика јавља се и посебан одељак познат као *Маркове главе*, са богослужбеним упутствима (главама) за случајеве када разни празници, претпразништва и попразништва падну у недељу или на неки од празника покретног (пасхалног) годишњег круга.⁷

У истом периоду настају и нове редакције Јерусалимског типика, засноване на редакцији која је на почетку *Јерусалимских богослужбених глава* садржала опис мале вечерње. Међу новим редакцијама вреди споменути једну у којој се у *Јерусалимским богослужбеним главама* истичу разлике у погледу богослужења дневног круга у келиотским и киновийским манастирима, а у Јерусалимском синаксару дају упутства о служењу мале вечерње у случају свеноћног бдења. За ову редакцију везан је други српски превод Јерусалимског типика сачињен 1331. у манастиру Хиландару на Светој гори, познатији као Романов типик.⁸

У првој трећини XIV века у Константинопољу је настала опширна редакција Јерусалимског типика, специфична по томе што је материјал *Маркових глава* распоређен кроз текст *Јерусалимских богослужбених глава* и Јерусалимског синаксара.

Један од најстаријих идентификованих преписа ове редакције је Јерусалимски типик из 1343. годи-

не који се налази у библиотеци Константинопољског патријархата Istanbul, Patr., Kamariotissis 45 (46). Истој редакцији припада и Јерусалимски типик из прве половине XIV века Pag. gr. 385, као и два преписа Јерусалимског типика из библиотеке манастира Ватопеда на Светој гори. На основу опширне редакције из 1346. године у Манастиру светог великомученика Евгенија у Трапезунту сачињена је трапезунтска редакција Јерусалимског типика. Осим тога, опширна константинопољска редакција послужила је као основа словенског превода Јерусалимског типика сачињеног у Бугарској у време трновског патријарха Јевтимија. Најстарији бугарски препис овог текста, датиран у другој половини XIV века, потиче из Черепишког манастира, а налази се у Црквеном историјско-археолошком музеју у Софији (Софија, ЦИАМ, 44). Касније је ова редакција постала распрострањена у Српској Цркви, а 1401. године у Константинопољу овај текст бугарског порекла је узет за основу староруске редакције Јерусалимског типика, коју је у Константинопољу сачинио извесни Атанасије и која је касније у Руској Цркви постала позната као *Око црквено*.

Катедрално богослужење у Константинопољу

Током постиконоборачког периода константинопољско катедрално богослужење се налазило под сталним утицајем монашког богослужења. На пример, уставне рубрике за вечерњу на Велики четвртак из Дрезденског апостола (Dresden, Sächsische Landesbibliothek, A 104), у којима се спомињу предначинатељни псалом, стихире на „Господе, завапих...“, „Удостој нас, Господе...“, стиховске стихире и „Сад отпушташ...“, сведоче о присуству елемената манастирског порекла у богослужењу Свете Софије већ у XI веку. Ипак, константинопољско богослужење је почетком XIII века још увек имало своју посебну структуру, о чему сведочи кратак опис јутарњег богослужења који је оставио новгородски архиепископ Антоније.

После 1261. богослужење Свете Софије трпи битне измене. Указом патријарха Арсенија (1255–1260, 1261–1266), уведено је певање 20. („царског“) псалма на почетку јутрења, по узору на манастирско богослужење. Као што знамо, „царски“ псалми су у XI–XII веку додавани на почетак јутрења у царским манастирима,⁹ тако да је већ у првој половини шездесетих година XIII века јутрење у Светој Софији служено по манастирском уместо по катедралном обреду. На сличан закључак наводи нас и анализа описа патријарховог богослужења на Васкрс, сачуваног у словенском преводу у изборном апостољу 1313. године из манастира Пантелејмона на Светој гори, према ком је на васкршњем јутрењу певан пасхални канон са

Према томе, 1261. године катедрално богослужење у Константинопољу добија манастирску структуру. Међутим, у периоду о ком говоримо ни у солунској Светој Софији, на чију се богослужбену праксу позива архиепископ Симеон Солунски, богослужење се није стриктно придржавало древног византијског катедралног обреда. Поред структурних елемената певаног богослужења и у њој су били заступљени многи елементи манастирског порекла, између осталог стихире Октоиха и Минеја на „Госпode, завапих...“ и на „Хвалите...“, степени антифони и канони Октоиха и Минеја. Тим пре, сама чињеница да архиепископ Симеон Солунски супротставља катедрално богослужење у Солуну, које је садржало катедралне и манастирске еле-

Манастир Пантократор у Солуну

стихирама Пасхе. Тако је манастирско богослужење у Константинопољу у потпуности потиснуло особиту структуру дневног круга и структурне елементе древног византијског катедралног обреда.

Овај закључак, заснован на анализи извора, подражава мишљење архиепископа Симеона Солунског (†1429), који је нестанак древног катедралног богослужења у Константинопољу, познатијег као певано (азматско) богослужење, доводио у везу са догађајима 1204. године. У време Симеона Солунског, који је пре него што је 1416/17. изабран на солунску катедру био монах константинопољског манастира Ксантопула, древно катедрални обред у Светој Софији служен је само три пута годишње: 14. септембра на Воздвижење, 13. новембра на Јована Златоуста и 15. августа на Успење.

менте, и катедрално богослужење у Константинопољу, значи да је у XIV веку константинопољско катедрално богослужење по структури било манастирско, то јест да у његовој структури није било битних елемената древног катедралног обреда.

Управо зато је у константинопољском богослужењу тако лако прихваћен *Διάταξις τῆς Θείας Λειτουργίας* (*Устав божанствене Литургије*). Овај нормативни текст који је регулисао начин служења Литургије саставио је патријарх Филотеј (1353–1354, 1364–1376) у периоду 1342–1347, као игуман Велике лавре на Светој гори. Прва верзија *Дијатаксиса* била је текстуално независна од чина Литургије Јована Златоуста, са којом је *Дијатаксис* био у непосредној вези, а једна од његових битних одлика је детаљан опис чина проскомидије. У исто време патријарх Филотеј је саставио и *Διάταξις*

тїс ієродіаковіас (*Устав свештенослужења*), који је уређивао богослужења дневног круга, на првом месту свеноћног бдења.

Паралелно са променама у катедралном богослужењу одвијале су се промене у начину служења појединих чиновца у којима су учествовали византијски цареви. Нова верзија царског обреда забележена је у *Књизи церемонија*, сачињеној на царском двору 1347–1368. У њеном четвртном и петом делу описује се празнично богослужење у ком су учествовали цар и патријарх, седми део је посвећен крунисању у складу са традицијама које су се формирале у Никеји и садржи опис миропомазања, а десети део уређује начин избора константинопољског патријарха.

После кодификације „царског“ обреда уследила је кодификација одлика патријаршког богослужења. Године 1386. протонотар Велике цркве, архијакон Димитрије Гемистос, сачинио је *Архијератикон* (патријаршки Чиновник), који је садржао чин Литургије како ју је служио патријарх у Светој Софији и чиновне рукоположења.¹⁰ Један од основних извора за *Архијератикон* био је *Устав божанствене Литургије* патријарха Филотеја из ког је, конкретно, преузет опис проскомидије. Други извор је била збирка формулара хиротонија из патријархове канцеларије. Битна одлика *Архијератикона* је молитва пре читања Јеванђеља, која се не спомиње у *Дијатаксису* патријарха Филотеја, што значи да се овај елемент у константинопољском богослужењу појавио у другој половини XIV века. Касније је на основу *Архијератикона* Димитрија Гемистоса састављен *Διάταξις τῆς τοῦ πατριάρχου λειτουργίας*, који је садржао само опис Литургије у Великој цркви.

Целовито и систематско тумачење (литургијски коментар) константинопољског богослужења у доба Палеолога сачинио је двадесетих година XV столећа архиепископ Симеон Солунски. У овом коментару, познатом под називом *Разговор архијереја са клириком о светим свештеностима и тајнама црквеним*, архиепископ Симеон истиче свеопшту распрострањеност Јерусалимског типика и укратко излаже његово порекло, ослањајући се на *Поуку игуману* о пажљивом придржавању одредби Јерусалимског типика која се сусреће у његовим позним преписима, а затим даје опис богослужења према Јерусалимском типуку са детаљним коментарима.

Исто тако, архиепископ Симеон износи податке о певаном богослужењу, то јест о богослужењу катедралног обреда у Солуну. Међутим, и овој нарочитој богослужбеној традицији солунске Свете Софије дошао је крај убрзо после упокојења њеног комментатора, када су 1430. године град освојили Турци. Две деценије касније, 29. маја 1453. године, пред турском најездом пао је и Константинопољ. Тиме се завршио последњи период развоја византијског богослужења.

***

Обнова византијског богослужења у Светој Софији и константинопољским манастирима 1261. године није значила и повратак претходној богослужбеној традицији. Основни богослужбени устав који је уређивао и манастирско и саборно-парохијско богослужење у Константинопољу постао

је Јерусалимски типик. Кодификација богослужбених рубрика коју је извршио патријарх Филотеј сведочи о канонизацији дотад формираних богослужбених облика и указује на завршетак богослужбеног развоја, а дела Симеона Солунског о устаљивању и канонизацији новог општеприхваћеног литургијског коментара.

Превели са руског Иван и Јелена Недић

напомене:

¹ Структура Јерусалимског типика Sin. суг. 136: садржај и кратка богослужбена упутства, укључујући поредак читања Псалтира и дане када се служи Литургија Василија Великог а када Јована Златоустог (f. 3–4); минејски део Јерусалимског синаксара (f. 4–142); триодски део Јерусалимског синаксара (f. 143–241); опис свеноћног бдења и друга богослужбена упутства (f. 241–252).

² Ова два елемента и чине бдење, које се недељним и празничним данима додавало вечерњи према упутствима архаичног сиријског Јерусалимског типика Sinai, syriac 129.).

³ Sinai, Agab. 264. Рукопис је настао 1336. године, с тим што је превод настао крајем XII века у Лаври светог Саве Освећеног.

⁴ В. нпр. Синајски типик из 1214. године Sin gr. 1097, f. 28v, 50.

⁵ В. нпр. сведочанства Типика Велике цркве и Евергетидског синаксара: Mateos J., *Le Typicon de la Grande Eglise*, t. II, Roma, 1963, p. 6, 8, 82 (Orientalia Christiana Analecta 166);

⁶ Мансветов И. Д., *Церковный устав (Типик), его образование и судьба в Греческой и Русской Церкви*, Москва, 1885, стр. 266–267; Мирковић Л., „Типик архиепископа Никодима“, *Богословље* 1 (16), св. 2, стр. 12–19; 2 (17), св. 1, 69–88. Треба нагласити да је оригинал првог српског превода био веома архаичан и да је одражавао традиционалну структуру Јерусалимског типика. Сличне структуре био је и први бугарски превод Јерусалимског типика (Jerusalem, Orthod. Patr., Slav. 13), чији настанак се доводи у везу са радом старца Јована из Велике лавре на Светој гори током прве трећине XIV века.

⁷ О пореклу *Маркових глава* и њиховим различитим редакцијама в. нпр. Мансветов, *Церковный устав...*, стр. 216–222.

⁸ Мирковић Л., „Романов типик“, *Зборник Матице српске за друштвене науке* 13–14 (1956), стр. 47–59.

⁹ Детаљније о „царским“ псалмима у монашком богослужењу: Mateos J., „Quelques problemes de l'orthros byzantin“, *Proche-Orient Chretien* 11 (1961), p. 201. О додавању Трисветог и „царских“ псалама (19. и 20.) на почетак јутрења у богослужењу константинопољских царских манастира в. нпр. Типик манастира Пантократора из 1136. године (Gautier P., „Le Typikon du Christ Sauveur Pantocrator“, *Revue des etudes byzantines* 32 (1974), p. 33: 82–89).

¹⁰ Грчки текст *Архијератикона* Димитрија Гемистоса са латинским преводом и бројним коментарима издат је 1653. године на основу рукописа из XV века Paris, gr. 1362 (Habert I., *Archieratikon. Liber Pontificalis Ecclesiae graecae*, Parisiis, 1653).

Марко Јефтић, јереј

ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ УНУТАР КОРИНТСКЕ ЦРКВЕ

Посланице Коринћанима Светог Апостола Павла у нашим данима привлаче највише пажње бого-слова. Оне су предмет детаљних истраживања и анализирања, јер је у њима Апостол народа подробно и темељно писао дајући смернице кретања коринтске заједнице. Те смернице се у већини случајева односе на однос Коринћана једних према другима, али и према *полису* и његовим житељима.

Библисти су углавном сагласни да је Апостол Павле успео својом делатношћу да уједини различите друштвене групе у Цркви. Сагласни су и да је Коринт имао најразличитију и најфрагментарнију социјалну структуру од свих градова у којима је Павле деловао стварајући или утврђујући Цркву.¹

У заједници, која је имала структуру са социјалним крајностима, какву је Коринт несумњиво имао, несугласице и сукоби су били неминовни. Грчко-римски контекст је неминован за разумевање конфликта између Апостола Павла и Коринћана, између христовцентричних и овосветских назора. Хришћани у Коринту нису живели у гету, издвојени, већ су били пуноправни чланови града и учесници свих аспеката његовог живота. То је значило да нису били имуни на утицаје средине, али и то да нису тек тако и у потпуности напустили навике и обичаје из дотадашњег живота.

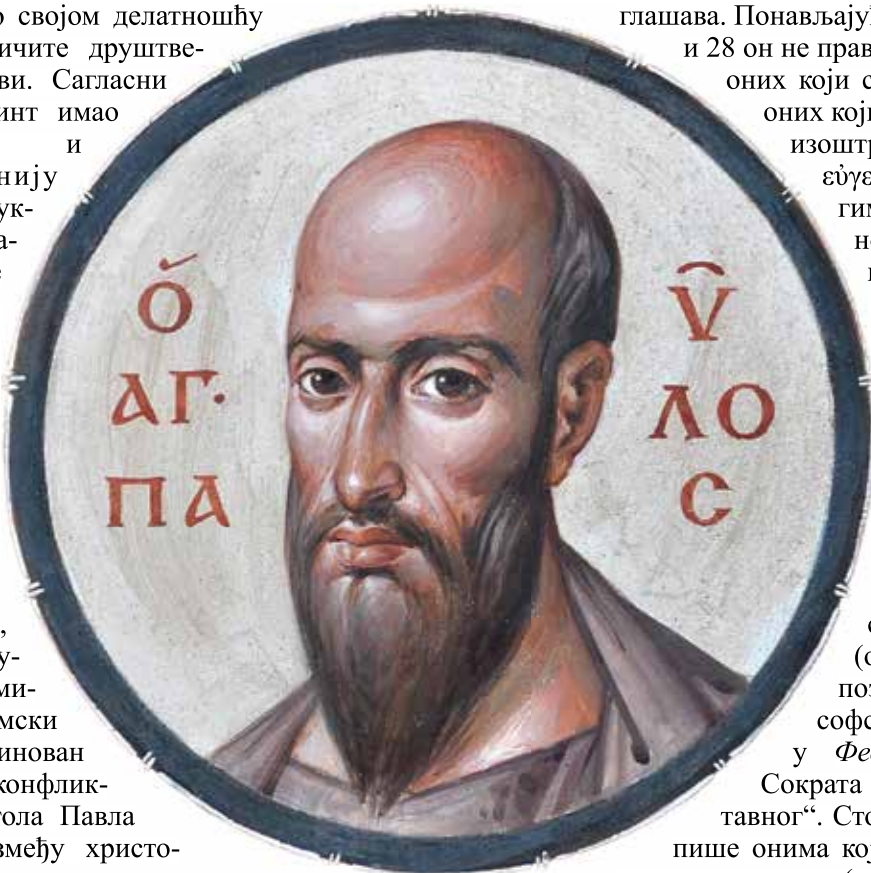
Коринтска заједница

Опис дела заједнице у Коринту даје нам Апостол Павле у 1Кор 1 26-29. Ту се говори да међу коринтским хришћанима нема много мудрих, моћних нити племенитог рода по овосветским мерилима. На први поглед овај Павлов исказ могао би да изгледа као потврда онима који су првобитне хришћане видели као чланове пролетерске заједнице, а хришћанство као религиозни покрет нижих слојева. Прецизнијом анализом датог одломка видећемо да Павле помиње три групе људи – оне који су мудри, оне који су моћни и

оне који су племенитог рода. Није у потпуности јасно на кога се односе прве две категорије и да ли су оне намењене искључиво неким социјалним групама унутар коринтске Цркве. Вероватно да под ове две групе Павле подразумева изузетне појединце који су се одликовали мудрошћу или положајем који је доносио моћ и обрнуто. Међутим, термин „племенитог род“ (εὐγενεῖς) доноси нешто у потпуности ново, специфичну друштвену категорију коју Павле специјално наглашава. Понављајући идеју у стиховима 27

и 28 он не прави контраст само између оних који су „племенитог рода“ и оних који су „неплеменити“, већ исоштрава контраст између εὐγενεῖς и ἀγενεῖς двома другим ознакама: „понижено“ (τὰ ἐξουθενημένα) и „ништавно“ (τὰ μὴ ὄντα). Иако је тачно да је исправно значење ових ознака друштвених односа виђено у теолошком светлу², социолошке импликације на концепт не могу бити порекнуте.

Између осталих ствари, *ништавност* (οὐδενία), је термин позајмљен из света филозофског исмевања.³ Платон у *Федру* истински мудрог Сократа квалификује као „ништавног“. Стога када Апостол Павле пише онима који су пред друштвом и светом понижени (κόσμος, 1Кор 1 28), пише онима који су заправо представници оне истинске мудрости која је садржана у Христу. Његов грчки речник открива како су други гледали на друштвени статус оних којима је писао. Ово постаје још јасније са додатком, негацијом τὰ μὴ ὄντα. Разлика између оних који су племенитог рода и неплеменитих се у хеленској књижевности изражавала са контрастним терминима εὐγενεῖς и τὰ μὴ ὄντα.⁴ Пошто је иста идиоматска употреба μηδέν за изражавање мишљења о друштвеном положају усвојена у хеленизованом јудејству⁵, можемо претпоставити да је за Павла, такође, фраза τὰ μὴ ὄντα имала јасну социолошку конотацију, поготово што стоји у контрасту са εὐγενεῖς; пошто је међу три помену-те категорије (мудри, моћни и племенитог рода) које су имале непорециво социолошко значење. Овај нарочити термин је у низу иза појмова који су задржали своје првобитно, колоквијално значење. Може се претпоставити да Павле у следећем стиху (1Кор 1 26) има на уму друштвене факте и намерава да и прве две категорије

буду социолошки схваћене. „Моћни“ би били утицајни људи; „мудри“ они који припадају образованим групама (тј. мудри по овосвестским критеријумима) за које је мудрост, такође, знак социјалног статуса. Осим ако Апостол Павле није мислио у складу са овим социолошким критеријумима, тешко је могао комбиновати поменути три термина, и узимајући их колективно, супротстављати им збор оних који нису (μη ὄν).

Ако апостол Павле каже да у коринтској заједници није било много мудрих, моћних и племенитог рода, онда је сигурно да их је било неколико. Рано, у Ориге-

новим делима, налазимо податке да се сматрало да је на првобитним хришћанским скуповима било могуће пронаћи само представнике нижих слојева. Ово мишљење, које се приписивало Целсу, управо Ориген критикује.⁶ Ако је стварни број оних који су били племенитог рода, те мудрих и моћних био мали, њихов утицај је морао бити, у складу са њиховим положајем, много већи. Да то није био случај, мало је вероватно да би Павле мислио да је потребно да посвети позамашан део своје посланице обрачуна са њиховом „мудрошћу“. Нити је могао да идентификује ове људе са читавом заједницом када пише – „Ми смо луди Христа ради, а ви мудри у Христу. Ми слаби, а ви јаки. Ви славни, а ми презрени.“ (1 Кор 4 10). Овде поново налазимо исте три категорије – мудри, јаки и поштовани – иако је терминологија модификована. Изнад свега, овде поново ови термини имају социолошко значење. Њима Апостол супротставља сопствене животне околности и ставља их као противтежу оним Коринћанима који уживају привилегије произашле из наведене три групе. На пример, Павле ради својим рукама, трпи глад

и жеђ, нема стално боравиште, прогоњен је (1 Кор 4 11-13). Павле ставља самог себе на дно скале друштвеног престижа, али истовремено види Коринћане који су окупирали врх: *Ви* сте паметни, јаки, поштовани. Овде се Павле обраћа читавој заједници, иако је раније рекао да „нема много“ оних који су мудри, моћни и племенитог рода међу њима. Може се само закључити да фраза „нема много“ не значи веома много.

У 1 Кор 1 26 Апостол Павле не жели да оспори значај оних чланова заједнице из виших сталежа, већ просто жели да делује на њихову савест и упозори их на опасност става да ће се све добро развити само захваљујући поуздању на свој статус и утицај који су имали на заједницу на основу места које заузимају на друштвеној лествици, а не сопственим напорима. Наравно, он је у праву. Ови представници виших класа били су мањина унутар заједнице, али очигледно доминантна мањина.

Појединци унутар заједнице

Познато је да су први хришћани у Коринту били пореклом како Јевреји тако и незнабожци, при чему су други вероватно били у већини (види 1 Кор 8 7; 12 2). Акила и Прискила (Дап 18 2; 1 Кор 16 19), заједно са Лукијем, Јасоном и Сосипатаром (Рим 16 21)⁷, Криспом (Дап 18 8; 1 Кор 1 14) и Состеном (Дап 18 17; 1 Кор 1 1) били су Јевреји. Павлов опис из 1 Кор 7 18-19 снажно указује на јеврејско присуство унутар заједнице, пошто у другом случају то не би било значајно за њу.

Из Дап 18 8 сазнајемо да је Крисп, један од првих хришћана, старешина синагоге.⁸ Његово преобраћење у хришћанство било је од изузетне важности за оснивање заједнице, стварајући мањи талас нових обраћења (Дап 18 8). Павле помиње Криспа и у 1 Кор 1 14 на почетку краће листе чланова заједнице које је он крстио, али ништа не говори о његовом претходном положају у синагоги.

Старешина синагоге је био предводник јеврејских богослужења, али не и вођа заједнице као такве. Он је контролисао читање Светих књига и беседе (Дап 13 15, овде се, ипак, налазило неколико старешина синагоге). Он је био дужан да брине и о згради синагоге. С обзиром на то да је одржавање синагоге захтевало новац, постојао је разлог да се управљање том функцијом повери имућном човеку који би био у позицији да, ако околности то услове, допуни фонд заједнице сопственим прилозима. Ово је потврђено бројним натписима на којима су старешине синагога обележавали, овековечивши, своје трошкове за јеврејске богослужбене домове. У Егини (која није далеко од Коринта), извесни Теодор поново је изградио читаву синагогу за четири године, додуше новцем који је обезбеђен донацијама и имањима синагоге, како је он назначио у натпису. Али у Порту и Акмонији старешине синагога су предузеле оправке ἐκ τῶν ἰδίων, сопственим средствима. Сигурно најпознатији натпис је Теодотосов из Јерусалима:

Теодотос син Ветенија, свештеник и старешина синагоге, син старешине синагоге, унук старешине синагоге, изгради синагогу ради читања Закона и учења Заповести, такође и стан за странце и одаје и спремишта воде за крчму онима који долазе из ино-

странства, чије (синагоге) темеље поставише његов отац и старци.⁹

Да су старешине синагога били поштовани људи, чак и преко граница јеврејске заједнице, види се из погребних натписа у којима су величани као значајни чланови својих, грчко-римских, градова.¹⁰ Већина ових натписа старешина синагога који су сачувани указују да су они који су били на овим функцијама чинили услугу јеврејској заједници кроз њихову иницијативу и великодушност. Они сигурно нису били најсиромашнији чланови заједнице. Можемо са сигурношћу рећи да је старешина коринтске синагоге Крисп имао висок друштвени положај, који може разјаснити зашто је његово преобраћење имало велики утицај на друге.

Статус Ераста, описан у закључку посланице Римљанима као „благајник градски“ (*οἰκονόμος τῆς πόλεως*, Рим 16 23), је контроверзнији. Да ли је он био на високом градском положају на који је био изабран или је био мање значајна особа запослена у градској финансијској администрацији, можда чак роб који је сматран градском својомом¹¹? Г.

Тајсен у опширној анализи термина „благајник градски“ долази до закључка да је Ераст, касније изабран на место едила¹², могао заузимати место *οἰκονόμος τῆς πόλεως* (највероватније квестора¹³) у годинама у којима је писана посланица Римљанима, служба која још увек није представљала врхунац јавне каријере.¹⁴ Да би неко био изабран за едила подразумевало се да је пуноправан грађанин – у римским колонијама то је значило поседовање римског држављанства. Трошкови, којима се излагао због кандидовања на јавне функције, указују да је поседовао извесно богатство. Сасвим је сигурно да је био слободан човек, иако за то не налазимо потврду у Посланицама нити се помиње његов отац. Додатак овоме је чињеница да је имао грчко име и могуће је замислити га као успешног човека који се уздигао на место локалних званичника, од којих је велика већина била латинског порекла.

Може се закључити да оно што знамо о хришћанима у Коринту знамо по њиховим именима. Изузев Хлојиних људи имамо (највише) шеснаест имена. Међутим, није увек сигурно да ова имена долазе из Коринта. Лукије (Рим 16 21) је често идентификован са јеванђелистом Луком, јер је Лука приснији облик

имена Лукије. На сличан начин, претпостављало се да је Сосипатар (Рим 16 21) заправо Сосипатар Пиров из Верије (Дап 20 4). Состен, који је поменут уз Павла у прескрипту 1Кор, може се сматрати Коринћанином једино ако се идентификује са Состеном, старешиним синагоге, који се помиње у Дап 18 17.¹⁵

Ако би се, према новозаветним подацима, написао списак чланова Цркве у Коринту он би укључивао следеће особе: Ахајик, сапутник Стефанинов (1Кор 16 17); Акила и Прискила, о њима знамо да се у њиховој кући окупљала Црква, водили су приватан посао и путовали и помагали делатност апостола (Дап 18 2, 26; Рим 16 3; 1Кор 16 19); Ераст, градски финансијски службеник, највероватније касније изабран за едила (Рим 16 23); Фортунат, сапутник Стефанинов (1Кор 16 17); Гај, његов дом је служио читавој Цркви и Павлу, крштен је од стране Павла (Рим 16 23; 1Кор 1 14); Јасон (Рим 16 21); Крисп, старешина синагоге, крштен од стране Апостола Павла, домоуправитељ, његово крштење је извршило утицај на потоња преобраћења у хришћанство његових сународника (Дап 18 8; 1Кор 1 14); Лукије (Рим 16 21); Фива, служитељка Цркве, путовала (Рим 16 1-2); Кварт (Рим 16 22); Сосипатар (Рим 16 21); Состен, могуће да је био старешина синагоге, путовао је са Павлом (Дап 18 17; 1Кор 1 1); Стефанин, домоуправитељ, посветио се служењу Цркви, путовао Павлу (1Кор 1 16, 16 17); Јуст, изнајмљивао собу Павлу (Дап 18 7); Тертије, писао посланицу Римљанима (Рим 16 22); Хлојини људи (1Кор 1 11).

Да би се неко сматрао имућним у Римском царству постојало је неколико параметара. Поседовање веће количине материјалних добара се подразумевало. Интересантно је да се нечије богатство могло проценити и на основу његових друштвених активности и утицаја који је имао на локалну заједницу. Показатељи важни за разумевање социјалне структуре хришћана у Коринту јесу следећи – поседовање куће (довољно велике да прими већи број људи на вечере љубави), могућност за путовање (које је изискивало знатна материјална средства), могућност да се посвети служењу Цркви (да би се то несметано чинило било је потребно да неко буде слободна особа како у друштвеном, тако и у финансијском смислу), јавна служба у локалној заједници (у Римском царству узрочно-последично везана са имућним и утицајним људима).¹⁶

Од седамнаесторо набројаних људи (укључујући и једну групу), деветоро је припадало вишим класама у складу са критеријумима који су наведени. У три случаја, три критеријума одговарају: кућа, посвећеност служењу и путовања у случају Акиле и Прискиле, као и Стефанина. У четири случаја, два критеријума одговарају: јавна служба и путовања у случају Ераста и Состена; јавна служба и кућа код Криспа; путовања и служење Цркви код Фиве. У два случаја, један критеријум одговара: посвећеност служењу код Гаја и Јуста. Од ових деветоро, Состен највероватније није био Коринћанин. У супротности са овим је мала група људи који су вероватно били инфериорног друштвеног статуса, Хлојини људи. Ово би могао бити случај и са Ахајиком, Фортунатом и Тертијем, али то није у потпуности сигурно.¹⁷ Социјални положај Јасона, Лукија и Сосипатара остаје отворено питање.

На крају, велика већина Коринћана позната нам по имену вероватно је уживала привилегије високог социјалног статуса. Нема разлога да се доводи у питање Павлова изјава да је међу Коринћанима мало оних који су припадници вишег staleжа (1Кор 1 26). У Посланицама је разумљиво да су најзначајнији људи поменути по имену, они који су били у контакту са Павлом (тј. били слободни да путују) и који су били утицајни међу члановима заједнице. На основу овога се може закључити да су најактивнији и најважнији чланови заједнице били међу οὐ πολλοί, σοφοί, δυνατοί и εὐγενεῖς. Они који су припадали нижем staleжу тешко су се могли појавити као индивидуе у коринтској кореспонденцији.

Неки проблеми коринтске Цркве

Из 1Кор очигледно је да је у Коринту било проблема и да је о њима Апостол Павле био обавештен „од Хлојиних“. Могуће је да су ови људи из Хлојиног домаћинства донели неко писмо у којем је говорено о проблемима у заједници коју је Павле утврдио (1Кор 3 10-15; 9 2; 15 1-2), али је вероватније да је писмо које је примио од Коринћана (1Кор 7 1), донето од стране Стефанина, Фортуната и Ахајика (1Кор 16 17). У

сваком случају, ови људи су дошли Павлу да би га известили о ситуацији у Коринту. Њихово присуство у Павловој средини условило је да он добије јасну слику о ситуацији међу хришћанима у ахајској метрополи.

Егзегете раног XX века¹⁸ су основу проблема у Коринту видели у фракционализму, у подељености унутар заједнице на групе назване и декларисане по значајним личностима Цркве – Аполоса, Кифе, Павла, чак и самог Христа (1Кор 1 11-12). Међутим, Апостол не полаже значајнију пажњу и више места у по-

сланици датом проблему, већ је посвећен решавању појединачних проблема правоверне, морално-етичке и организационе природе. Мишљење о 1Кор само као о посланици писаној ради решавања фракционализма увелико је одбачена у другој половини XX века.

Уместо фракционализма у другој половини XX века преовладало је мишљење о некој форми гностицизма као позадини настанка проблема који су узнемиравали Цркву у Коринту. Међу ауторима који су заузели ово мишљење за разумевање 1Кор били су Џон Доминик Кросан (John Dominic Crossan), Хелумт Кестер (Helmut Köster), Стивен Џ. Патерсон (Stephen J. Patterson) и Улрих Вилкенс (Ulrich Wilckens). Често је прављено поређење 1Кор са тзв. *Томиним јеванђељем*, које је пронађено у Наг Хамадију 1945. у Горњем

Египту. Документ садржи антологију наводних 114 Христових изрека, које су сличне ранохришћанском литерарном наслеђу и имају неке подударности са ситуацијом у коринтској Цркви. На пример, седамнаеста изрека гласи: „Даћу вам оно што ниједно око није видело, нити ухо чуло, нити рука додирнула и оно што још никада није ушло у срце човечије.“ (Тм погл. 17). Овај логион је изузетно сличан проблематичном „спису“ који Павле цитира у 1Кор 2 9.

Учење у тзв. Томином јеванђељу приказује Господа као оног који говори као Мудрост (Тм погл. 28). Оно је резеврисано у односу на есхатологију и заступа антиапокалиптично становиште (Тм 3, 18, 24, 51, 113). Оно је највише окарактерисано као социјална критика усмерена против поседовања материјалних добара и животних императива прожетих финансијским средствима (Тм 36-37, 63-64, 76, 81, 85, 95, 109-110) и људске телесности, са посебним освртом на сексуалност (Тм 11, 22, 106, 114). Павлова посланица Коринћанима, међутим, одражава апокалиптичну слику света која се оштро супротставља наводном спасоносном поседовању мудрости. Павле се препире са онима у коринтској заједници који су омаловажавали или презирали слабе. Он заузима реалистичан став спрам људске телесности и сексуалности. Све у

свему, Павле се дотиче многих питања којима се бави тзв. Томино јеванђеље, али он заступа сасвим друго мишљење и начин решавања тих проблема него анонимни састављач гностичког псевдојеванђеља.

Коринтска заједница је имала проблеме који су је разједињавали, па их Апостол Павле позива на јединство (1Кор 1 10), као „позваним светима“ (1Кор 1 2). Проблеми би се могли поделити на два дела – теоријске (философске и богословке) и практичне природе. Теоријска питања он разматра једноставно и отворено, користећи се одговарајућим и логичким маниром тог доба.¹⁹ Речју, прилагођава одговоре на философска и богословска питања примаоцима. Питања о начину понашања и практичном деловању ставља у контекст заједнице и богословља. Кроз посланицу Павле доказује да су мисли блиско повезане са деловањем. За њега постоји нераскидива веза између богословствовања заједнице и њеног понашања.

(наставиће се)

напомене:

¹ R. A. Horsley, *Paul and the Roman imperial order*, Harrisburg–London–New York 2004, стр. 12; W. Carter, *The Roman Empire and the New Testament*, Nashville 2006, стр. 22.

² G. Theissen, *Social Stratification in the Corinthian Community: A Contribution to the Sociology of Early Hellenistic Christianity, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 99. Г. Тајсен појашњава да је, без поговора, Павле на овом месту применио идеју стварања *ex nihilo* на друштвену ситуацију.

³ H. D. Betz, *Der Apostle Paulus und die sokratische Tradition*, Tübingen 1972, стр. 123.

⁴ Примере за то налазимо код Еурипида у „Женама Тројанским“, али и код Софокла.

⁵ Philo, *De virtutibus*, iii 45 (I 513).

⁶ Origen, *Contra Celsum*, 3 48.

⁷ За Рим постоји сагласност да је писана из Коринта, те су људи који шаљу поздраве у последњем поглављу чланови коринтске Цркве (Рим 16 21-23). D. G. Horrell and E. Adams, *The Scholarly Quest for Paul's Church at Corinth: A Critical Survey, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 10.

⁸ Изградња коринтске синагоге је у вези са насељавањем великог броја Јевреја у Коринт. Наиме, у касним 60-тим годинама после Христа, велики број поробљених Јевреја – шест хиљада према Јосифу Флавију – заробљених од стране Веспасијана у Јудејском рату у Палестини, доведен је у овај крај да би учествовали у Нероновом пројекту копања Коринтског канала. Када је пројекат отказан, ови робови су највероватније продати на оближњој пијаци робова. Велики број њих је завршио у Коринту или околној регији. Иако Лука помиње синагогу у Коринту у време Павловог доласка тамо (Дап 18 4), археолози тек треба да открију доказе о присуству Јевреја у I веку после Христа у Коринту. Пронађени натпис [ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΕΒΡΑΙΩΝ] (синагога Јевреја) и капител полулука са представом меноре, као и других јеврејских симбола (палмине гранчице и лимун) у Коринту датирани су

знатно касније, вероватно у V век после Христа. Уп. исто.

⁹ G. Theissen, *Social Stratification in the Corinthian Community: A Contribution to the Sociology of Early Hellenistic Christianity, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 103.

¹⁰ Исто.

¹¹ Генитив *τῆς πόλεως* би у овом случају вероватно имао значање посесивног генитива.

¹² Едил (лат. *aedile*) – виши чиновник у Римском царству који се старао о грађевинама, храмовима, о реду и безбедности на трговима и улицама, народним весељима. Било их је две врсте: плебејски, који су се старали само о јавним играма, и курилски, тј. патрицијски. Едилима се и данас у неким градовима Италији називају општински одборници који се старају и воде надзор над грађевинама.

¹³ Квестор (лат. *quaestor*) – високи финансијски службеник у Римском царству, благајник или помоћник војног заповедника. Његове дужности углавном су биле везане за јавне финансије. Постављан је на дужност од стране градских или војних власти.

¹⁴ G. Theissen, *Social Stratification in the Corinthian Community: A Contribution to the Sociology of Early Hellenistic Christianity, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 103.

¹⁵ D. G. Horrell and E. Adams, *The Scholarly Quest for Paul's Church at Corinth: A Critical Survey, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 20.

¹⁶ R. A. Horsley, *Paul and the Roman imperial order*, Harrisburg–London–New York 2004, стр. 55.

¹⁷ G. Theissen, *Social Stratification in the Corinthian Community: A Contribution to the Sociology of Early Hellenistic Christianity, у Christianity at Corinth. The Quest for the Pauline Church*, edited by E. Adams and D. G. Horrell, London 2004, стр. 10

¹⁸ R. F. Collins, *First Corinthians*, Minnesota 1999, стр. 16.

¹⁹ R. M. Grant, *Paul in the Roman World: Conflict at Corinth*, Louisville 2001, стр. 53.

Урош Костић, ђакон

ЗАДАТАК ПАСТИРА У ОСТВАРИВАЊУ ЈЕДИНСТВА ВЕРЕ У ХРИСТА И ДОБРИХ ДЕЛА

Реферат, читан на братском састанку свеиштенства, скраћен је и прерађен за потребе Каленића

Насупрот млаке вере, која претежно прожима наш народ, стоји вера која задира у само биће човеково, те је реч о делатном односу човека према Богу и другом човеку који се одвија кроз љубав, дакле, кроз самог Христа. Хришћанину није довољна само вера без љубави и добрих дела. Јер је вера, без љубави и добрих дела, неделотворна и мртва, те не доводи до вечног живота: *јер ко не љуби брата остаје у смрти* (1. Јн 3, 14); *Јер као што је тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва* (Јак 2, 26); *Јер у Исусу Христу нити што вреди обрезање ни необрезање, него вера која кроз љубав дела; Јер сам вам дао пример да, као што ја учиних вама, и ви чините* (Јн 13, 15). Хришћанин је у речима, делима и мислима, колико је могуће човеку, сушта слика Христова. Богољубац је онај који учествује у свему што је природно и безгрешно и који не пропушта да према својим могућностима чини добра дела.¹ Али, немогуће је спасти се љубављу и добрим делима без вере, јер не може да буде да Бога истински љуби човек који нема веру у Њега. Без вере није могуће угодити Богу, *јер онај који прилази Богу, треба да верује да Бог постоји и да Он награђује оне који га траже* (Јев 11, 6); *Јер сте благодаћу спасени кроз веру, и то није од вас, дар је Божији* (Еф 2, 8). Занимљиво је ово гледиште апостола Павла, који као да жели да нас смири да се не бисмо погордили: *благодат Божија нас спасава, дакле, ни вера ни дела, већ само благодат кроз веру и дела. То је наш удео у спасењу.*

Као што постоје верници који верују у Бога очекујући награду, тако постоје и добротинитељи који чине добра дела надајући се користи, услуга за услугу, мера за меру, како каже наш народ. Заиста, различити мотиви постоје као покретачи када су у питању добра дела, па ћемо у наредним редовима покушати да расветлимо те мотиве и покажемо који су од Бога а који из неког другог извора.

Мотиви који не извиру из вере у Бога, ма колико их било, имају једно заједничко извориште – користољубље. Да ли је у питању видљива материјална корист, или је реч о егоизму, сујети, гордости, уопште није важно, битан је епилог. То је увек болест душе. Бог од човека тражи плод који је најбољи када човек има богољубиво и човекољубиво срце. Из таквог срца рађају се и богоугодна дела. Милосрђе ће се, према Светом Јовану Злагоустом, једино од нас тражити на Страшном суду. Људима чистог срца Бог даје радост која је прекус небеске радости. Када смо, макар и само једном у животу, осетили дах Божије љубави и сами учинили људима дело љубави, дело без икаквог остатка, што значи без и најмање помисли на награду, сигурно смо видели да само љубав вреди и да једино оно што је у љубави учињено остаје заувек. Љубав која није праћена добрим делима, није истинска. Јер права љубав се природно пројављује кроз добра дела. Господ Исус Христос каже: *Ко има заповести моје и држи их, то је онај који ме љуби* (Јн 14, 21); *ако ме неко љуби*

реч моју држаће (Јн 14, 23). А Свети Јован Богослов нас подсећа да *не љубимо речју ни језиком, него делом и истином* (1. Јн 3, 18).

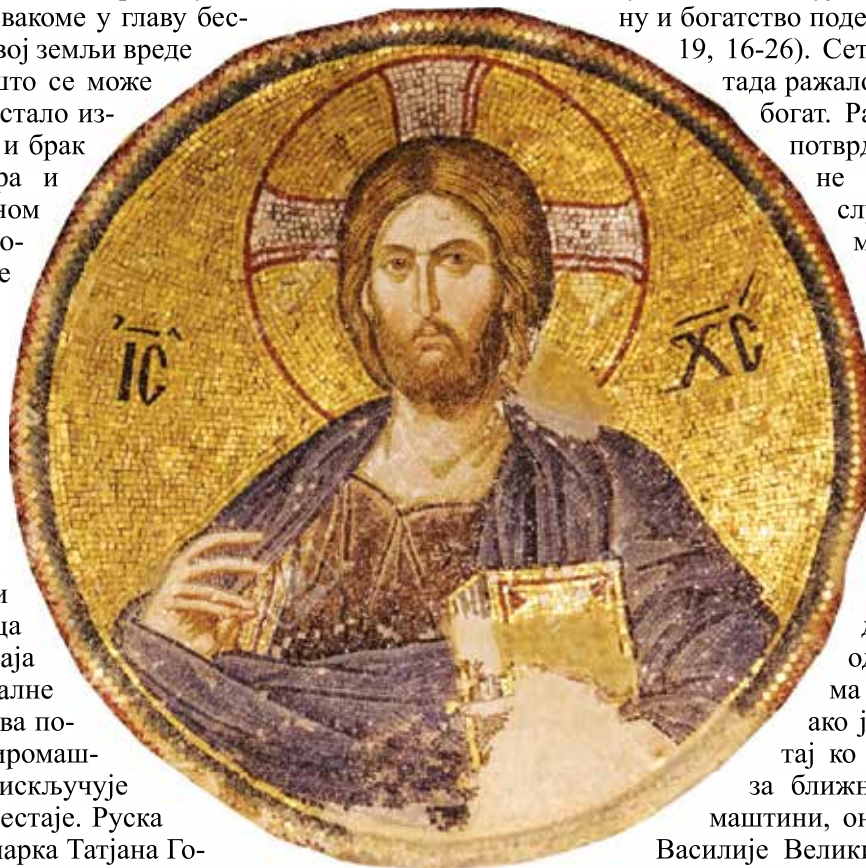
Поменули смо Страшни суд, па да истакнемо шта о њему приповеда Свети јеванђелист Матеј: *Тада ће рећи Цар онима што му стоје са десне стране: Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света. Јер огладнех, и дадохте ми да једем; ожеднех, и напојисте ме; наг бежах и оденусте ме; болестан бежах, и посетисте ме; у тамници бежах и дођосте ми. Тада ће му одговорити праведници говорећи: Господе, када те видесмо гладна, и нахранисмо? Или жедна, и напојисмо? Кад ли те видесмо странца, и примисмо? Или нага, и оденусмо? Кад ли те видесмо болесна или у тамници, и дођосмо ти? И одговарајући Цар ће им рећи: Заиста вам кажем: кад учинисте једном од ове моје мале браће, мени учинисте.* (Мт 25, 34-40). У овоме лежи и смицао Христових речи: *Блажени милостиви, јер ће бити помиловани* (Мт 5, 7).

Позната је прича о сабору Атињана, на коме беху и изасланици спартански. Неки старац ходаше од клупе до клупе тражећи место где да седне. Атињани су му се подсмевали и место му не уступише. Када старац приђе Спартанцима, сви скочише на ноге и понудише

му место. Видевши то, Атињани красноречиво похвалише Спартанце. На то им ови рекоше да Атињани знају шта је добро, но не творе добро.² Стиче се утисак да и нас данас мучи исти проблем као некада Атињане, само што ми имамо далеко мање права на то, будући да смо упознати са Оваплоћењем, Откривењем и Васкрсењем Господњим, Педесетницом; и да смо крштени у име Свете Тројице. Много нам је дато, много ће нам се и тражити.

Материјално богатство у свету никада није било подједнако распоређено. Увек је било богатих и сиромашних људи. У овом времену богатство и богаћење улило је свакоме у главу бес-тидну мисао да на овој земљи вреде само новац и оно што се може њиме купити. Све остало изгубило је вредност: и брак и породица, и вера и морал. У савременом друштву висина богатства постала је знак напредности, па онај ко је „напредан“, тај је и у положају да стекне богатство. А пошто овај свет у злу лежи, неретко се догађа да једна група напредује на рачун многих који назадују. Последица таквог развоја догађаја јесу велике социјалне неједнакости и сурова подела на богате и сиромашне, што нажалост искључује средњу класу која нестаје. Руска православна мисионарка Тајјана Горичева, након више од десет година проведених у Европи, овај проблем описује следећим речима: „Европа је бесрамно богата. Богатство је узрок охолости, а онда ни Бог није потребан“³. Занимљиво је чути и речи Светог Јована Кронштатског, који на питање људи зашто је Господ допустио да постоје сиромаси, даје следећи одговор: „Бог би могао све да учини имућнима, па и богатима, но тада би настао велики заборав Бога, умножила би се гордост... Обогасти сиромашка и многи, многи међу њима, заборавиће Бога и своје добротворе и упропастиће душе своје у раскоши овога света. Тако је богатство убитачно и оно заслепљује очи и срца! Оно чини да је срце грубо и незахвално... Овде ми лако заборављамо Бога, престајемо да осећамо Његову милост, дремамо и спавамо духовно. У жалостима се ми и нехотице обраћамо Богу за спасење, па је хришћанину боље да живи у каквим било жалостима“⁴. Свети Василије Велики врло једноставано дефинише богате и сиромашне: „Богати и сиромашни имају, по себи, једну карактеристику по којој се разликују: први су стекли више од потребног, другима недостаје и неопходно.“ Социјална једнакост, по Светом Василију, успоставиће се тако што ће сви који задовоље своје потребе, вишак оставити потребитима. Тако, више нико не би био богат и нико не

би био сиромашан. „Сва су богатства заједничка из заједничке Божије ризнице“, каже Свети Григорије Палама. Појам животних потреба представља меру људског богатства, па апостол Павле пише Тимотеју: *А када имамо храну и одећу, будимо овим задовољни* (1 Тим 6, 8). Апостол нам поручује да предуслов за улазак у есхатолошку заједницу јесте ослобођење од светских брига и жеља, ослобођење од овога света, а пре свега од жеље за богатством. Такав негативан став о богатству, логично, има и сам Господ Исус Христос. Најбоље о томе сведоче Његове речи упућене богатом младићу када га саветује да прода своју имовину и богатство подели сиромашнима (Мт 19, 16-26). Сетимо се да се младић тада ражалостио, јер беше веома богат. Ражалостио се и тиме потврдио чињеницу да се не може истовремено служити и Богу и Мамону (Мт 22-33). Господ је на то одговорио речима: *Јер лакше је камили проћи кроз иглене уши неголи богатоме ући у Царство Божије* (Лк 18, 25).

Христов негативан став према богатству треба посматрати у светлу друштвене правде, односно љубави према ближњем. Није грех ако је неко богат, али ако тај ко је богат нема осећај за ближњег у патњи, у немаштини, онда чини грех. Свети Василије Велики изричито тврди да су богатство и љубав обрнуто сразмерне величине: „Колико умножаваш богатство, толико оскудеваш у љубави“⁵. Циљ човековог рада треба да буде служба потребитима, а не лична корист, јер се заповеда: *Не сабирајте себи блага на земљи, где мољав и рђа кваре, и где лупежи поткопавају и краду* (Мт 6, 19). Хришћанин не треба да буде украшен златом и сребром и скупом одећом, већ добрим делима (1 Тим 2, 9-10) која су прави човеков украс. *Нико нека не тражи његово, него сваки оно што је другога* (1 Кор 10, 24), јер твој интерес почива у интересу ближњег.⁶ Дакле, оно што је доминантно код светих Отаца, а тиче се богатства, јесте да све што чинимо треба да чинимо из љубави, а не из користољубља.

Друго начело светих Отаца заснива се на једнакости свих међу собом. Заповест *Љуби ближњег својега као самога себе* (Мт 19, 19) управо изражава тежњу ка једнакости међу људима. Свети Василије Велики истиче: „Онај који је уверавао да је истинито од младости сачувао заповест љубави и да је свакоме подао као самом себи, откудa му онда новчано богатство“, док Свети Јован Златоусти има следећи став према имовини: „Твоја душа није твоја, како је онда благо твоје? Како онда траћиш оно што није твоје? Зар не знаш да ћемо због тога бити окривљени, што смо га

лоше користили? Како није наше, него Владике, требало га је са ближњим потрошити... Заједничко је и теби и ближњем, као што је заједничко сунце, ветар, земља и све остало".⁷ Није тешко закључити: једини правилан однос према материјалним добрима јесте да их треба користити док се не задовоље животне потребе; све преко тога прелази у лакомост.

Шта хришћанима ваља чинити поводом односа према богатима, сиромашнима, богатству, сиромаштву? У одгонетање овог питања можемо поћи наводећи речи Пајсија Светогорац, који у својим говорима о Божанској и људској правди нама хришћанима поставља један узвишени идеал: „Замисли да два човека седе за столом и да се испред њих налази посуда са десет брескви. Уколико један од њих похлепно поједе седам плодова а брату остави само три, он бива непоштен према њему и то је онда неправда. Ако, уместо тога, каже: 'Овде је десет брескви а нас смо двојица, значи да свакоме од нас треба да припадне по пет комада', а затим поједе пет брескви остављајући пет свом пријатељу, он примењује људску правду. Због тога често одлазимо на суд у потрази за људском правдом. Ако, међутим, човек схвати да његов пријатељ много воли брескве, претвараће се да му се не допадају и појешће само једну, говорећи: 'Молим те, узми све ове брескве, ја их не волим. Уосталом, боли ме стомак и не желим више да једем'. Такав човек поседује Божанску правду и више воли да, по људским мерилима, буде неправедан према себи и да за своју жртву буде награђен Божијом благодаћу, која ће се обилно излити на њега."⁸ Када се неко колеба између људске и Божанске правде, личи на онога ко се у једном тренутку клања Богу а у другом идолима.

Хришћани се придржавају Божанске, а неверујући људске правде. С циљем да тако заиста и буде, Свети апостол Јаков нас опомиње да не гледамо ко је ко

по питању имућности: *Браћо моја, не гледајући ко је ко, имајте веру у нашега Господа славе Исуса Христа. Јер ако дође на сабрање ваше човек са златним прстеном и у светлој хаљини, а дође и сиромаш у бедној хаљини. И погледате на онога у светлој хаљини, и речете му: Ти седи овде лепо, а сиромашу: Ти стани онде, или седи овде ниже подножја мојега; зар тиме не учинисте разлику у себи и постадосте судије са злим помислима? Чујте, драга браћо моја, не изабра ли Бог сиромаше овога света да буду богати вером, и наследници Царства које обећа онима који Њега љубе (Јак 2, 1-5)*

Међутим, када би све било онако како Бог од нас тражи, онда у молитви Господњој не бисмо молили да *буде воља Твоја и на земљи као на небу*. По својим слабостима, често смо склони оном колебању о којем сведочи старац Пајсије и често своју вољу супротстављамо вољи Божијој, а своју правду правди Божијој. Тачно је да се налазимо у свету, изложени многим утицајима, идеологијама, кризама, али је и истина да Црква којој припадамо опстаје и одолева свим таласима и бурама кроз миленијуме, остајући неоскрнављена. Ми јесмо у свету, али нисмо од света. Богате ћемо прихватити исто као и сиромашне, у смислу да и једне и друге треба духовно усмеравати, јер то је наш задатак, они су наше овце. Заблагодивши Господу, рецимо: *јер овај брат твој мртав беше и оживе, и изгубљен беше, и нађе се (Лк 15, 32); Не доликује нама да оставивши реч Божију служимо око трпеза... ми ћемо у молитви и служби речи приљезно остати (Дап 6, 2; 4)*. Својим следбеницима, који су занемарили спољну животну удобност и везаност за пролазно, Спаситељ обећава награду сто пута већу од онога што су оставили: *И сваки који је оставио кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу, имена мога ради, примиће сто пута онолико, и наследиће живот вечни (Мт 19, 29)*.

Водећи рачуна о свом унутарњем животу и разгоревајући дарове Духа Светога, пастир ће непоредиво боље резултате постићи и већи утицај извршити на ближње него ако почне да се прилагођава њиховим критеријумима. Што се више свештеник уклапа у друштвене норме и пожељна правила, то се више одваја од духовности и Цркве губећи благодат Божију. „Црква је ограда”, тврди Свети Јован Златоуст, настављајући: „ако си унутра, вук не улази, ако ли изађеш, звери ће те ухватити... Не удаљуј се од Цркве, ништа силније од Цркве нема. Црква ти је нада, Црква спасење. Од небеса она је виша, од камена тврђа, од земље шира, никад не стари, увек се подмлађује.”⁹

Аутентичан пастирски однос према богатима заснива се на дијалогу, са циљем да се богаташ пробуди, ако је у духовном сну, и да као сваки прави хришћанин из љубави почне да дела. *Ево готов сам по трећи пут да вам дођем, и нећу вам досадити; јер не тражим ваше него вас*, каже свети апостол Павле (2. Кор 12, 14). Велика новост, коју хришћанство сваки дан јавља свету јесте да се ништа не оцењује по спољашњем изгледу, него по суштини; да се не вреднују ствари по боји и облику, него по значењу. Не цени се човек по положају и имању, него по срцу – по срцу у коме се сједињују осећање, ум и воља.¹⁰ Наше је да својим правилним пастриским приступом допринесемо да се тај спој оствари.

У Византији је постојао чудан и поучан обичај при крунисању царева у Светој Софији. Наиме, када би патријарх стављао круну на главу царевици, истовремено му је предавао у руке једну свилену торбу, испуњену земљом са гроба, не би ли се и цареви сећали смрти, избежавали сваку гордост и били смирени.¹¹ Најпречи задатак Цркве јесте објављивање другачијега света, „света који ће доћи“. Црква сведочи о том новом животу који је откривен и јављен у Христу Исусу, Господу и Спаситељу. Црква ово остварује и речју и делом. Истинито објављивање Јеванђеља јесте управо живљење новим животом: показивање вере делима (Мт 5, 16).

Црква је много више од друштва проповедника, удружења учитеља, она не призива људе, већ их уводи у овај Нови живот о коме сведочи. Наравно, Црква јесте и мисионарска установа чије је подручје рада читав свет. Али, циљ њене мисионарске делатности није само у томе да људима преноси одређена учења или идеје, па чак ни у томе да људима намеће одређено правило живљења, већ, пре свега, у томе да их уводи у нову стварност, да их преобрати и да их кроз веру и покајање приведе самоме Христу, да би се они кроз Њега и у Њему поново родили водом и Духом. Црква се супротставља овоме свету и одриче га се, не би ли постала светионик који својом светлошћу и светошћу обасјава народу једини прави Пут.

Кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте (Мт 25, 45), речи су Господа нашега које нас позивају на свету дужност да љубимо своје ближње као саме себе. Ако погледамо каква је била харитативна делатност Цркве од апостолског доба па до наших дана, приметимо да је циљ добротворства увек био *да сви једно буду у Богу* (Јн 17, 21). Овде се не мисли на материјално јединство, иако је и оно један од циљева, већ на духовно јединство у којем ће се спојити насушна потреба слабих са љубављу, саосећањем и помоћи оних који могу да помогну. „Браћо моја, велико је дело милостиња. Заволимо је, јер њој ничег равног нема; она може и грехове да поравни, и да избави од суда. Ти ћутиш, а она стоји и брани те; или, боље, док ти ћутиш, хиљаде уста благодаре за тебе. Толика блага од милостиње, а ми не маримо и није нас брига? Дај, по могућности, хлеба. Немаш хлеба? Дај онда новчић. Немаш новчић? Дај чашу хладне воде. Немаш ни то? Плачи са несрећником, и добићеш награду, и то награду за слободно учињено, а не за изнуђено дело”, поучава нас Свети Јован Златоусти.¹² Неопходан је пастирски слух за импулсе које шаљу срца потребитих, да би лечио срца онолико колико је у њиховој моћи, уз оgradu да једино Господ има ту моћ да срце потпуно исцели. Пастири су проводници терапије Божије, а та терапија јесте Реч Божија, љубав, вера са добрим делима, молитва.

Свети Василије Велики, осим што је говорио о богатству и сиромаштву, оставио је иза себе велика дела милосрђа. Карактеристично је, а нама данас и те како душекорисно, да Свети Василије, као епископ, није позивао друге да чине ништа што он сам није чинио. Када је 368. године у Кесарији наступила велика глад, Василије је продао своје наслеђено имање, а новац је поделио гладнима. У случајевима када није био у могућности да од својих средстава помогне, одлазио је цивилним властима и богатима молећи их за помоћ. Основао је Василијаду – насеље у предграђу Кесарије,

у којем су се налазиле куће за смештај бескућника, лечилишта за сиромаше, али и занатске радионице у којима су се обучавали будући мајстори. Свети Василије је око себе и својих идеја окупљао много добротвора, па је Василијада прерасла у градић који су Кесаријци са поносом назвали „Нови град“.

Из не тако давне прошлости досеже светлост руског добротвора и светитеља којег је за време овоземаљског живота попадија хтела да напусти, јер се често бос враћао кући из парохије, даривавши и своју обућу сиромашнима. Реч је о Светом Јовану Кронштатском. Свестан колико су сви ти његови дарови мали наспрам беде у којој су Руси тада живели, решио је да покрене оснивање „Дома трудољубља“ у којем би незапослени добили посао и јефтину храну и преноћиште. Захваљујући прилозима та идеја је реализована, а неки од њених плодова су радионица за обраду конопље која је запошљавала годишње 25000 радника, конфекцијска радионица за жене, народна кухиња са симболичним ценама obroка, празником стотине бесплатних obroка, дом милосрђа, прихватилиште сиромашних жена, бесплатно лечилиште, бесплатна народна основна школа, недељна и празнична предавања са тумачењима Јеванђеља, дечије обданиште... Живот у овом дому изгледао је као живот једне велике сложене породице у којој се свако о свакоме стара.

напомене:

¹ Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Манастир Хиландар 2003, 11.

² Свети Владика Николај Жички, *Охридски пролог*, Манастир Лелић, Ваљево 2007, 19.

³ Владета Јеротић, *Само дела љубави остају*, Београд, 2000, 165.

⁴ Исто, 166.

⁵ Зоран Крстић, *Православље и модерност*, Београд, 2012, 71.

⁶ Исто, 73.

⁷ Исто.

⁸ Старац Тихон, Старац Пајсије, Старац Порфирије, Старац Јефрем, *Сузе за свет*, Београд, 2010, 93.

⁹ Свети Владика Николај Жички, *Охридски пролог*, Манастир Лелић, Ваљево, 2007, стр. 10.

¹⁰ Исто, 45.

¹¹ Исто, 48.

¹² *Светоотачке поуке на дане трасне седмице*, Задужбина светог манастира Хиландара, Београд 2006.

Милош Јелић

БОГОСЛУЖЕЊЕ И СОЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ У СТАРОЗАВЕТНОЈ ЦРКВИ

Анализирајући поједина библијска сведочанства о односу богослужења и социјалне делатности у старозаветној Цркви, можемо релативно лако да дођемо до закључка да се брига за заједницу, конкретније за задовољење друштвене правде унутар заједнице изабраног народа Божијег, показује као један од основних постулата вере у Бога у Старом завету.¹ Старозаветна вера полаже све у свој однос са Богом и са другим човеком. Манифестује се кроз верност заједништву, у чему се истовремено огледа и испуњење праведности. Зато је у старозаветном кључу „верник... онај који поштује и негује заједништво са Богом“², а праведник онај „који није никад престао бити лојалан и који је вазда био солидаран с ближњим (и с Богом, дакако!)“³. Дакле, није реч о једноставном поштовању законских

„Кад донесоше ковчег Господњи, наместише га на његово место у шатору који му разпе Давид. И принесе Давид жртве захвалне пред Господом. И раздаде међу сав народ, међу све мноштво Израилево, и људима и женама, сваком по један хлеб и комад меса и жбан вина. Потом отиде народ, свако својој кући“ (2Сам 6, 17-19).

Сви набројани елементи (Ковчег завета – знак присуства Божијег, Давид као началник сабрања, народ који пева и свира у славу Господњу, принос жртве, раздељивање хране народу и отпуст) недвосмислено нам указују на богослужбени, можемо да кажемо чак – литургијски концепт читавог догађаја.⁵ Иако овде вероватно није у потпуности реч о гладним људима, у смислу сиромаштва, свакако је од значаја чињеница да

нико од присутних не бива ускраћен за следовање хране, чиме један празнични догађај добија и своју социјалну димензију.

Још један цар, осим Давида, раздељује храну народу, и то тако да тај чин и овога пута има везе са култом Јахвеа.⁶ Наиме, цар Језекија је, обновивши свештеничке и левитске редове, издао заповест да народ у храм доноси прилоге којима би се свештенство издржавало и мотивисало „да се јаче држе закона Господњег“ (2Дн 31, 4). Када је прилога већ било у изобиљу („на гомиле“), по наредби цара Језекије постављају се људи који ће да брину о залихама и

норми, већ о труду да се очува живот у заједници са Богом – кроз служење Богу, и о заједништву са људима – кроз солидарност, служење ближњем.

Брига за потребите у Старом завету неодвојива је од вере у Бога, што значи да је неодвојива и од богослужења, од богослужбеног култа. Један догађај који се збио у време владавине цара Давида баш нам о томе сведочи. Реч је, наиме, о доласку Ковчега завета у град Јерусалим и ономе што је тај долазак обележило.⁴ У поменутом догађају учествују цар Давид и „сав народ што бијаше с њим“ (2Сам 6, 2). Долазак ковчега прати музика, песма и галама, ударање у „свакојакне справе од дрвета кедровог, у гусле, у псалтире, у бубње, у свирале и у кимвале“ (2Сам 6, 5). Сам Давид, приликом доласка ковчега којег он и „сав дом Израилев ношаху... подвикујући и трубећи у трубе“, приноси на жртву „вола и дебела овна“, играјући „из све снаге пред Господом“, огрнут ланеним оплећком (уп. 2Сам 6, 13-15). Најзад:

да их праведно раздељују међу својима – онима који су припадали свештеничком и левитском реду, тј. свима који се „верно посветише светињи“ (2Дн 31, 18), као и њиховим породицама и сродницима, мушком и женском, деци и одраслима.⁷

Да задовољење социјалне правде у Старом завету није од секундарне важности у односу на сâмо богослужење, сведочанство су нам и примери у којима Господ одбацује жртве оних који не воде рачуна о сиромашнима. Зато, у временима када је изостајала брига световних и духовних вођа, као и свих имућнијих чланова заједнице за оне потребите у Израилу, Бог их је опомињао преко својих пророка, не желећи да прими жртве иза којих није стајала друштвена праведност. Тако, устима пророка Амаса, Господ поручује:

„Мрзим на ваше празнике, одбацио сам их, и нећу да миришем светковина ваших. Ако ми принесете жртве паљенице и приносе своје, нећу их примити, и нећу погледати на захвалне жртве од угојене стоке

ваше. Уклони од мене буку песама својих, и свирања псалтира твојих, нећу да чујем“ (Ам 5, 21-23).

Треба рећи да је пророк Амос живео и пророковао у време владавине Јеровоама Другог, сина Јоасовог, који је читавих четрдесет година владао Израилским (Северним) царством. Било је то време просперитета, како у политичком, тако и у економском смислу. Захваљујући стеченом богатству, многи становници Северног царства су живели раскошно, заборављајући на заповести о помоћи сиромашнима и практиковању праведности. Уместо бриге и старања, богати су угњетавали сиротињу, руководећи се законом јачег и моћнијег, због чега и бивају опоменути:

„Зато што газите сиромаша и узимате од њега жито у данак, саградисте куће од тесаног камена, али нећете седети у њима; насадисте лепе винограде, али нећете пити вино из њих. Јер знам безакоња ваша, којих је много, и грехе ваше, који су велики, који мучите праведника, примате поклоне и изврћете правду убогима на вратима“ (Ам 5, 11-12).

Сличне речи налазимо и код пророка Исаије:

„Шта ће ми мноштво жртава ваших, вели Господ. Сит сам жртва паљеница од овнова и претилине од гојене стоке, и не марим за крв јунчију и јагњећу и јарећу... Не приносите више жртве залудне; на кад гадим се; а о младинама и суботама и о сазивању скупштине не могу подносити безакоња и светковине. На младине ваше и на празнике ваше мрзи душа моја, досадише ми, додија ми подносити... Умијте се, очистите се, уклоните злоћу дела својих испред очију мојих, престаните зло чинити. *Учите се добро чинити, тражите правду, исправљајте потлаченог, дајте правду сиротој, браните удовицу*“ (Ис 1, 11, 13-14, 16-17).

Обећање о благослову Божијем онима који чине правду доноси и пророк Јеремија, истовремено опомињући народ да их неће спасити сама чињеница што долазе у храм и призивају Име Божије, а не кају се⁸:

„Чујте реч Господњу, сви Јудејци, који улазите на ова врата да се поклоните Господу. Овако говори Господ над војскама, Бог Израилев: Поправите своје путеве и дела своја, па ћу учинити да станујете на овом месту... Судите право између човека и ближњег његова. *Иностранцу, сиротој и удовици не чините криво*, и крв праву не проливајте на овом месту, и не идите за другим боговима на своје зло“ (Јер 7, 2-3, 5-6).

Занемаривање сиротих и убогих, и неправитковање друштвене праведности у сваком смислу, била је очигледно препрека да би жртва која је Богу приношена у Старом завету уопште била примљена, што нам још једном јасно и недвосмислено указује на органску везу између самог богослужења и социјалне ангажованости у оквирима старозаветне заједнице – Цркве. Уколико су желели да задрже територије које су им припадале и да се надају земаљском просперитету, припадници Божијег народа требало је да, између осталог, воде рачуна и о свом односу према странцима – дошљацима, удовицама и сирочади. Тек тада су могли да рачунају на Божији благослов и напредак у својим пословима.

Исправно старозаветно виђење односа богослужења и социјалне делатности, односно бриге за култ и бриге за човека, можда и понајбоље можемо да схватимо док читамо Христове речи упућене фарисејима који негодују јер сматрају да Христови ученици чине оно

што по Мојсијевом Закону није дозвољено – идући кроз житна поља беру класје у суботу да би се нахранили.⁹ „Кад бисте пак знали шта је то: Милост хоћу а не жртвоприношење, не бисте осуђивали невинне“ (Мт 12, 7), каже Христос фарисејима, имајући на уму речи упућене преко пророка Осије: „Јер је мени милост мила а не жртва, и познавање Бога већма него жртва паљеница“ (Ос 6, 6)¹⁰. Христос се овде позива на старозаветни догађај описан у 1Сам 21, 6 и пита фарисеје: „Нисте ли читали шта учини Давид кад би у невољи и огладње он и они што бијаху с њим? Како уђе у дом Божији за вријеме Авијатара првосвештеника и поједе хљебове предложена које нико није смио јести осим свештеника и даде их онима што бијаху с њим?“ (Мк 2, 25-26). Христос прекорева фарисеје за њихову тврдокорност и неразумевање да је љубав према човеку (а самим тим и према Богу) изнад сваке заповести. Зато им и наглашава да „субота постаде човјека ради, а не човјек суботе ради“ (Мк 2, 27), као и да је „Син Човјечији господар и од суботе“ (Мк 2, 28). Христос осуђује за неправедан однос према потребитима управо оне који су били највише позвани да покажу милосрђе – припаднике старозаветног свештеничког и левитског реда. Није случајно што у причи о милостивом Самарјанину управо њих спомиње као оне који су окренули главу од човека у невољи, иако се од њих то очигледно најмање очекивало.¹¹

напомене:

1 „Ко чини криво убогоне, срамоти створитеља његова; а поштује га ко је милостив сиромашу“ (Приче 14, 31).

2 Rebić, A., „Pravednost u Starome zavjetu“, *Bogoslovska smotra*, Vol.62 No.1-2 (Prosinac 1992), 43.

3 Исто.

4 Извештај о овом догађају читамо паралелно из два извора, Друге књиге Самуилове и Прве књиге дневника (Уп. 2Сам 6, 1-19 и 1Дн 15,1 – 16,43).

5 Уп. Grotanelli, C., *Kings and Prophets: Monarchic Power, Inspired Leadership, and Sacred Text in Biblical Narrative*, New York: Oxford University Press, 1999, 32.

6 Исто, 38-39.

7 Уп. 2Дн 31, 5-19.

8 „Не уздајте се у лажне речи говорећи: Црква Господња, црква Господња, црква Господња ово је. Него доиста поправите своје путеве и дела своја...“ (Јер 7, 4-5), опомиње пророк Јеремија.

9 Уп. Мк 2, 23-24; Мт 12, 1-2; Лк 6, 1-2

10 Уп. Приче 21, 3.

11 Уп. Лк 10, 30-36.

Освештана нова црква у Кончареву код Јагодине

НОВООСВЕШТАНИ ХРАМ – ИЗВОР ЖИВЕ ВОДЕ БЛАГОДАТИ БОЖИЈЕ

Његова светост Патријарх српски Господин Иринеј и Његово пресвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, у суботу, 11. јуна 2016. године, извршили су велико освећење новоподигнуте цркве Светог Јована Крститеља у селу Кончареву код Јагодине, задужбине политичара и привредника Драгана Марковића и његове породице, служећи у наставку Свету архијерејску Литургију на платоу испред цркве

У овом догађају, који је имао широк одјек, како у црквеној тако и у друштвеној јавности, учествовало је мноштво народа, као и велики број свештеника. Поред њих, међу гостима су били министри у Влади Србије Ивица Дачић и Александар Антић, народни посланик Драгомир Карић, градоначелник Јагодине Ратко Стевановић. Патријарху Господину Иринеју и Епископу шумадијском Господину Јовану саслуживали су архијерејски намесник опленачки протојереј ставрофор Миладин Михајловић, свештеник у пензији протојереј ставрофор Радослав Станковић, архијерејски намесник белички протојереј Небојша Младеновић, парох маршићански протојереј Бојан Димитријевић, старшина Старе цркве јагодинске протојереј Александар Гајић, парох рајковачки протојереј Александар Марковић, заменик архијерејског намесника беличког јереј Миломир Тодоровић, парох при Саборном храму у Јагодини јереј Милан Ђорђевић и протођакони Владимир Руменић, Иван Гашић и Небојша Јаковљевић.

У новоосвећену цркву Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован поставио је мошти шест светитеља, Светог великомученика Теодора Тирона, Светог Теофилакта Охридског, Светог Киријака Отшелника, Светог Владике Николаја Охридског и Жичког, Светог великомученика кнеза Лазара Косовског и Свете Анастасије, мајке Светог Саве. Ово је био повод да ктиторима и верницима упути следећу поруку: „Молим вас, долазите у овај храм, целивајте Свете мошти, причешћујте се, замолите ове светитеље да се они моле Богу за вас.“

Његова светост Господин Иринеј током проповеди је рекао: „Осветити један храм значи отворити један велики духовни извор, извор живе воде благодати Божје. А шта има веће од тога да нас преобрази, да нас оплемени, да нас учини извором љубави, најпре према Богу, а затим једних према другима, јер наш Бог је Бог љубави, а не мржње, не освете. Овај предивни храм је извор љубави ктитора. А има ли нешто веће, него подигнути дом Имену Божјем, има ли што племенитије него подигнути дом великом пророку Светом Јовану Крститељу Господњем, који је припремао свет за долазак Спаситеља, Сина Божјег, који и нас данас припрема, драга браћо и сестре, покајањем. Све нас Господ преко њега позива и данас да покајањем приђемо Христу, изменом и променом себе и начином свог живота. То је услов да можемо да познамо Онога кога је Бог послао нама, који је обукао тело људско, који нас је позвао и призвао да постанемо оно што је и Он постао – човек са телом људским, да би ми људи постали синови Божји по благодати. Морамо бити свесни да је

то наше достојанство, да је у нама лик Божји, што нас доводи до сазнања да смо сви браћа и сестре.

Данас смо осветили храм Божји, али треба да знамо да је сваки човек без изузетка храм Божји. Зато се радује Господ када храмове обнављамо и градиме нове, али се највише радује када од себе чинимо храм Божји. То је смисао и циљ и овога храма, он је освећен да би нас освећивао да будемо живи ходајући храмови Божји. Нека је благословен наш ктитор, господин Драган Марковић са његовом породицом, који је учинио велико и свето дело које ће сведочити до краја света и времена. На свакој Светој Литургији ће се говорити: Ктитора и приложника да помене Господ Бог у Царству Своме свагда, сада и увек и у све векове, амин. Ово је догађај који је радостан не само за ово дивно село, већ за нашу свету Србију. Овај предивни храм украсио би и наш престони Београд и сваки велики град у Европи

и свету. Драган Марковић много је чинио за свој народ. Он даје пример многим другим како треба мислити о својој породици, о своме селу. То је оно што ће остати за свагда.“ Патријарх Господин Иринеј поручио је да и други моћни и угледни људи треба да се угледају на њега и следе његов пример.

На предлог Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, Свети архијерејски синод Српске православне Цркве доделио је Драгану Марковићу, председнику Скупштине општине Града Јагодине, високо одликовање Српске православне Цркве – Орден Светога Саве првог степена за делатну љубав према Светој Мајци Цркви, посведочену његовим ктиторством, изградњом храма посвећеног Светом Јовану Крститељу, парохијског дома и других пратећих објеката при овом храму у свом родном месту Кончареву.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован се у име свештенства, монаштва и присутног народа захвалио Његовој светости Патријарху Иринеју што је у наше име принео дарове Богу и дао нам свој патријарашки благослов и што је, као председник Синода СПЦ услишио његов предлог и доделио највише одликовање СПЦ Драгану Марковићу. А ктитору се Владике Јован обратио овим речима: „Брате Драгане, овај степен одликовања даје се само изузетнима и молим се Богу и Светом Сави да носећи његов лик на грудима овај наш светитељ буде подстрек вама и вашој породици како треба жи-

вети, јер ако се угледамо на Светога Саву онда смо се угледали и на Господа, јер се и Свети Сава угледао на Господа. Овај храм што сте подигли, не може се мерити ни са каквим дворовима које бисте подигли, јер ви сте данас подарили дар Богу, дар Цркви Христовој, дар овом народу и вашем селу и неће бити службе да

се не помене ваше име као ктитора.“ Обраћајући се присутнима и захваљујући се свима, Драган Марковић је посебно заблагодарио Његовој светости Патријарху Иринеју и Епископу шумадијском Господину Јовану што су дошли да освештају овај храм и што је Владика Јован благословио да се његов лик као ктитора не нађе са фрескама у цркви: „Ја нисам светац, ја сам привредник и политичар, а они нису вечни. Вечни су само свеци. Желим са овог места да пошаљем поруку да су Црква и народ једно и да сви, јединствено и домаћински, морамо да поштујемо шта Црква каже. За мене је највећи поклон што су овај храм освештали Патријарх Иринеј и Владика Јован и желим да им се врати на част и радост.“ Додао је да је породица основни стуб свега у животу. Нагласио је и обавезу оних који имају да помажу онима којима немају. Каже да ће ускоро сви у Јагодини и околини имати посла и

неће имати изговора што немају више деце која су наш национални интерес.

Захваљујући се још једном свима који су учествовали у овом узвишеном чину, Драган Марковић је позвао све присутне на послужење и трпезу љубави.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА НОВОГ ХРАМА У МЕЉАКУ

У суботу, 4. јуна, на празник Светог Јована Владимира, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је у Мељаку Свету Архијерејску Литургију. Том приликом је владика осветио темеље за нови храм посвећен Светом Јовану Крститељу. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије. У току Литургије владика је крстио малу Петру, кћерку мељачког свештеника Огњена Козлине и његове супруге Маријане.

После прочитаног Јеванђеља Владика је нагласио да нас је Бог Духом Светим сабрао на Литургију, на Свето причешће. У сусрету са Богом сусрећемо се и једни са другима. Епископ је заблагодарио Богу и Светом Јовану али и свима који су помогли да се започне ово богоугодно дело изградње дуго очекиваног храма.

У наставку, владика је говорио о великом дану који данас обележавамо у Цркви, а то је празник Светог Јована Владимира чију хиљадугодишњицу слаavimo ове године. Он је био пун љубави према свима. Данашње јеванђеље нам управо говори о љубави. Страх Божији нас позива на међусобну љубав и љубав према Богу. У Светом Писму се највише говори о љубави. Где је љубав тамо је све свето. Зато нас Господ и позива на непрестану љубав али не само у речима већ на делу. Љубав која воли свакога човека је истинска љубав. Она везује људе једне са другима али и са Богом. Љубав изгони сваку мржњу и сваку себичност и доноси мир и радост у Духу Светом.

На крају је епископ позвао да у заједници и љубави верни народ настави да изграђује ово богоугодно дело, овај храм али и да наша Петра израсте у истинску хришћанку и љубљено чедо Божије.

У току Литургије причестио се велики број деце и верног народа, а после Литургије уследила је за све присутне трпеља љубави у мељачком ресторану Стари Кочијаш.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У АРАПОВЦУ

У шесту недељу по Васкрсу – недељу слепог, 5. јуна, када наша Света Црква прославља преподобног Михаила Исповедника, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Вознесења Господњег у Араповцу. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије. Богослужбеном

благољепију допринело је појање групе „Србски православни појци“.

Тумачећи Јеванђеље шесте недеље по Васкрсу, шумадијски Првојерарх је поручио да је од физичког слепила горе оно духовно слепило које помрачује човеков ум. Најстрашније слепило је када не знамо Христа. Духовно слепило рађа највећа зла у нама и потребно га је лечити вером и молитвом. Помрачени ум, помрачене очи душе најбоље се лече у Цркви. У Цркви је благодат, Дух Свети и сила Божија. Ту се налази лек за сваку нашу бољку.

Овом приликом Владика Јован је освештао црквено звоно и палионицу свећа. Епископ шумадијски је архијерејским граматама признања за несребичну љубав, пажњу и труд које су показали према араповачком храму наградио Слободана Васиљевића, Бојана Стевића и одбор МЗ Араповац.

Литургијско славље је настављено трpezом љубави коју је припремио парох јунковачки протојереј Радован Марковић, уз помоћ мештана араповачких.

КАНОНСКА ПОСЕТА И ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У СЕЛЕВЦУ

У седму недељу по Васкрсу – недељу Светих Отаца, 12. јуна, када наша Света Црква прославља Преподобног Исакија Далматинског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у селевачком храму Силаска Светог Духа на апостоле. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Оживљавајући древно предање Светих апостола и Отаца Цркве, Владика Јован је кроз Литургију обавио чин крштења, уводећи малог Методија, сина надлежног пароха јереја Ненада Петровића и његове супруге Драгане, у Цркву Христову.

Речима очинске бриге и љубави упућеним вернима, Владика је богонадахнуто говорио о смислу и значају Свете тајне крштења, подсећајући на значај благодати Божије која се током крштења излива на новокрштеног. Крштење је неодвојиво од Тела и Крви Христове, јер се причешћем сједињујемо са Христом. Крштењем ми постајемо чланови Цркве, али без живота са Црквом и у Цркви, немогуће је ући у Царство небеско.

После заамвоне молитве служен је помен блаженопочившем Епископу шумадијском Господину Сави, након чега је је уприличена литија око храма и резање славског колача код записа у порти храма.

Пошто је завршена Света Литургија, Његово Преосвештенство, сви присутни свештеници и верни народ, узели су

учешће у трпези љубави коју су припремили родитељи ново-крштеног Методија уз помоћ мештана селевачких.

Ненад Петровић, јереј

ОБЕЛЕЖЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ЂУРИСЕЛУ

На Велики Дан Вознесења Господњег, 9. јуна, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован својим доласком у цркву у Ђуриселу увеличао је дан црквене славе и донео радост верницима Црквене Општине Ђуриселско-драгобраћке. Владика Јован је најпре освештао новоподигнуту палионицу и продавницу свећа коју је, непосредно пред своју смрт а за покој душе своје супруге Душанке, подигао и својој цркви даривао Милан Петровић из Драгобраће. Потом је Владика служио Свету Архијерејску Литургију уз саслуживање свештеника епархије шумадијске. Међу гостима који су Епископу саслуживали био је и др Здравко Јовановић, ђакон и уважени професор српског православног богословског факултета у Београду.

Беседио је др Зоран Крстић, протојереј ставрофор, и том приликом је објаснио везу између празника и осталих дана у години, као и то колика је важност самих празника за оне који их са вером и радошћу дочекују. У наставку своје беседе отац Зоран је тумачио прочитано Јеванђеље и поредио га са данашњицом.

Након Литургије и пошто је са домаћином славе Љубинком Арсенијевићем из Ђурисела пресечен славски колач, Архијерејском граматом у знак захвалности за труд и рад у својој цркви награђени су: постхумно Милан Петровић, Горан Милуновић и Предраг Милуновић, сви из Драгобраће.

Старешина храма, протојереј Милан Живановић, заблагодарио је Вознетом Господу на благослову данашњег дана, Епископу Јовану на указаној љубав, гостима на доласку у парохјанима на помоћи и подршци.

Ненад Милојевић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА У СЕЛЕВЦУ

У недељу, 19. јуна, у храму Силаска Светог Духа на апостоле у Селевцу, Светом Литургијом прослављена је храмовна слава. Свету Литургију служили су јереј Ненад Петровић и јереј Марко Аћимовић.

Да у Србији није заборављена традиција саборовања код Светих храмова је доказ велики број окупљених Селевчана, међу којима је био велики број деце, у свом храму.

Присутнима се беседом обратио јереј Ненад Петровић. Након причешћа верних, опхода око храма, ломљења Славског Колача у коме су учествовали сви присутни, верници су такође имали прилику да у порти храма погледају наступ фолклора, како нешто старијих тако и оних најмлађих. Смех, граја, звона на звонику, коло, игра, а пре свега молитва и славопој су начин на који су Селевчани прославили своју храмовну славу.

Домаћин Црквене славе био је Иван Симаковић који се потрудио и приредио свечани ручак за све присутне госте, те је прослављање празника Силаска Светог Духа на апостоле настављено за славском трпезом љубави.

Бојан Стојадиновић, вероучитељ

СЛАВА СТАРЕ МИЛОШЕВЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Стара Милошева Црква у Крагујевцу као своју храмовну Славу слави Други дан Духова који је ове године обележен у понедељак 20. јуна Светом Литургијом којој је началствовао протојереј ставрофор Милован Антонијевић. Саслуживали су свештеници Епархије шумадијске.

Литургији је присуствовао градоначелник Града Крагујевца Радомир Николић са својим сарадницима, те представници органа градске управе, представници Војске Србије, МУП-а и свих значајних градских институција.

Верном народу се беседом обратио прота Милић Марковић.

Тројице се славе као велики празник у Шумадији. Тог дана ишле су многим селима крстоноше. Након вечерње службе, отпочет је Литијски вход кроз Крагујевац предвођен градоначелником Радомиром Николићем и свештенством овог града. У Литији су учествовали КУД Смиље, Ватрогасна јединица МУП-а, јединица Саобраћајне полиције те ПВО бригада Војске Србије. Литија се кретала од порте Старе Цркве, улицама 27. марта, Краља Петра I до Крста, где је прота Саво Арсенијевић прочитао молитву за све становнике овог града. Потом поред Поште, Општинског Суда, Главног улицом поред Саборног Храма до Прве Крагујевачке Гимназије, где је већ по традицији изведен пригодан културно уметнички програм од стране ученика Музичке школе под вођством наставнице Милице Филиповић. Након тога, Литијска поворка се упутила назад у Стару Цркву где је у организацији естрадних уметника Града Крагујевца изведен културно уметнички програм од седамнаест музичких нумера. Свечано прослављање Славе Старе Милошеве Цркве и Литије Града Крагујевца је настављено у парохјском дому, где се братство овога светог храма постарало да сви гости буду угошћени на вечери која је потрајала до касно у ноћ.

ЦРКВЕНА СЛАВА У ЦЕРОВЦУ

Празник је и опет је славље и многа деца украсише Храмовну Славу на дан Силаска Светог Духа у Церовцу надомак Крагујевца.

Светом Литургијом началствовао је архијерејски намесник опленачки протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

Појањем је Свету Литургију улепшао хор са Опленца под вођством Марије Ракоњац, уз појање присутне дечице, која су се у великом броју причестила, и одговарања на прозбе присутног народа.

Овогодишњи колачар био је Слободан Стојановић. Након евхаријистичког сабрања организована је трпеза љубави.

Дејан Петровић, протонамесник

СЛАВА ХРАМА У РАНИЛОВИЋУ КОД АРАНЂЕЛОВЦА

Дана 24. јуна, када наша Света Црква прославља успомену на Свете апостоле Вартоломеја и Варнаву, храм у селу Раниловић код Аранђеловца је прославио славу храма. У храму је одслужена Света Литургија, а потом је након свечаног опхода око цркве пресечен славски колач.

Свету Литургију су служили протојереји ставрофори Миладин Михаиловић, Драгомир Кеџић и Милисав Симић, протонамесник Радивоје Марић, јереј Остоја Пешић и ђакон Немања Искић. Овогодишњи славари су били брат и сестра Коста и Катарина Павловић из Раниловића.

Немања Искић, ђакон

ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ У БЕЛОШЕВЦУ

У уторак на Видовдан 28. јуна, када Света православна Црква слави Светог кнеза Лазара Косовског и све мученике и новомученике српске, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован началствовао је светим Евхаристијским сабрањем у храму Светог кнеза Лазара у Белошевцу, уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

Окупљеном свештенству, монаштву и верном народу који се окупио у великом броју да учествују у овом евхаристијском сабрању, обратио се по благослову епископа јереј Владан Костадиновић.

Након литије око храма епископ је благословио колач и преломио са овогодишњим колачаром Миодрагом Срећковићем. Колач за следећу годину преузео је Звонко Ђорђевић.

Сабрање је настављено у трпезарији парохијског дома на славском ручку који је припремио овогодишњи колачар са својом породицом.

Немања Стојковић, ђакон

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕНА ПРЕПОДОБНА МАТИ АНАСТАСИЈА У Манастиру КАЛЕНИЋУ

У уторак, 5. јула, када Црква Божија прославља преподобну Анастасију Српску, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленић. Епископу су салуживали свештеници Епархије шумадијске.

Литургијско појање увеличао је хор „Свети кнез Лазар“ из Крушевца. Светој Литургији присуствовао је велики број верника, који су се сјединили са Васкрслим Господом кроз Свету тајну причешћа.

У духовној поуци Просвешћени Владика је подсетио окупљене вернике на речи Светог апостола Павла – обуците се у свеоружије Божије да би сте се могли успротивити лукавству ђаволском. Шта значи бити лукав? Лукав човек

је лицемер јер нема Бога у себи и у лукавству подивља и спреман је да учини свако зло, а пред људима се показује као добар и поштен. Зато човек треба да јача у Господу и да пре свега победи себе и грех у себи. Преосвешћени је истакао важност светилке коју човек добија по рођењу и при крштењу. Потребно је да чувамо душу своју, јер узалуд нам је ако цео свет задобијемо а души својој наудимо. Светилка нам је потребна јер нам сваки грех помрачује душу. Данас наша Црква прославља преподобну мати Анастасију која је вером и Богом живела и која је чувала пламен оне јеванђелске свеће и њоме осветила пут праведном Симеону и свом сину Светом Сави.

По завршетку Свете Литургије пререзан је славски колач. Потом је уприличен пријем званично и послужење, а затим и гозба љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић са настојатељицом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

СЛАВА ХРАМА У КОПЉАРИМА

Дана 5. јула, када наша Света Црква прославља успомену на Преподобну Анастасију Српску, храм у селу Копљари код Аранђеловца је прославио славу храма. У храму је одслужена Света Литургија, а потом је након свечаног опхода око цркве пресечен славски колач.

Свету Литургију су служили протојереји ставрофори Драгомир Кеџић, Ранко Ђураш, Милија Живанчевић, протонамесник Радивоје Марић и ђакон Немања Искић. Овогодишњи славар је био Саша Вујић са породицом, а за следећу годину се за славара прихватио Владимир Ђурђевић.

Немања Искић, ђакон

НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА ПОСЕТИО ВЛАДИКУ ЈОВАНА

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се у петак у Крагујевцу са епископом шумадијским и војним Господином Јованом.

Генерал Диковић и епископ Јован су разговарали о досадашњој сарадњи, унапређењу рада војних свештеника и даљем развоју верске службе, чија је намена омогућавање уставног права припадника Војске Србије на остваривање слободне вероисповести.

У делегацији Војске Србије били су и пуковник Милан Аксић из Управе за људске ресурсе, начелник Одељења за веру у Управи за људске ресурсе пуковник Саша Милутиновић, главни војни свештеник мајор Слађан Влајић и мајор Игор Видановић из гарнизона Крагујевац.

Гордана Јоџић

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ЦРКВИНАМА

У суботу, 9. јула, када наша Света Црква прославља Преподобног Давида Солунског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светог Пророка Илије у засеку Црквине, делу села Марковца. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Пре Литургије, Владика је освештао новоподигнуту палионицу свећа у порти ове Цркве.

У својој надахнутој беседи наш Владика је упознао верни народ са значењем прочитаног јеванђелског одломка о слушању и извршавању Речи Господње. Епископ је подсетио да Бог својом моћном и силном Речју све ствара и чини. „Морамо живети и хранити се Речју Господњом. Јеванђеља нам је остављено не да бисмо га само помињали и истраживали, већ превасходно да бисмо Јеванђељем живели. Човек је са својом Боголиком душом позван да узраста, а узрастање је могуће једино када човек своје биће гради на једином чврстом темељу, на истини која је само једна,

на Христу! Када дође до човековог пада услед гордости и лажи, лажи у које сам себе убеди да су темељи, тај пад је велики. Нема изграђивања без слушања и извршавања Речи

Божије“, подучио је Епископ Јован.

Након Богослужења заједничарење је настављено трпезом љубави, коју је припремио стојнички парох протојереј Спасоје Марковић.

Марко Јефтудић, јереј

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА ЦРКВЕ У МАЛОЈ ВРБИЦИ

У суботу, 9. јула, када наша Света Црква прославља Преподобног Давида Солунског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован у раним поподневним сатима освештао је темеље новог храма у Малој Врбци посвећеног Светом Апостолу и Јеванђелисти Јовану Богослову. Овом

приликом Владика је освештао крст и звоно ове Цркве.

Присутним верницима наш Владика је упутио охрабрујуће речи у којима их је подсетио на вишевековну мудрост да црква изграђује све оне који цркву граде, као и то да су Срби најимперсивније грађевине подигли и подухвате учинили у најтежим временима. Градити Цркву значи уграђивати себе у њу, свако према својим могућностима, молитвом или прилогом. Епископ Јован је саветовао присутне да се око своје Цркве окупљају и да у Цркви активно богослужбено живе.

Надлежни парох, јереј Марко Стевановић, уз помоћ протојереја Александра Марковића и црквеног одбора наставља даље активности на изградња цркве брвнаре на овим темељима. Након освећења присутни су заједничарење наставили на трпези љубави у Етно селу Амерић.

Марко Јефтудић, јереј

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МЕСТУ ДВОРИНЕ КОД АРАНЂЕЛОВЦА И ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА НОВЕ ЦРКВЕ У КРУГУ БОЛНИЦЕ

Археолози из Аранђеловца су на падињама Венчаца, у месту Дворине код Аранђеловца пронашли остатке храма за које се претпоставља да је изграђен у првој половини 14. века.

Дана 11. јула је сужена Света Архијерејска Литургија на ископинама овог древног храма. Епископу шумадијском Г. Јовану су саслуживали сви свештеници орашачког намесништва. Непосредно пре Свете Литургије, Епископ Јован је освештао крст и звоно који су постављени поред ископина храма. Након читања Светог Јеванђеља Епископ је присутне подсетио колики значај овакво археолошко откриће има за све нас. Овај храм, за који се верује да је посвећен Светом пророку Илији, заправо је наш подсетник на то да је заборавамо оно нагоре што можемо себи да допустимо. Иако је овај храм био заборављен и намерно закопан да се на овом месту више никада не би служила Света Литургија, данас је та намера осујећена и данас се на овом месту ипак служи Литургија и са овог места се опет као пре много векова приносе Господу свете молитве.

Након тога Епископ је са свештенством посетио Буковичку цркву у жељи да види како напредује осликавање храма, а потом је освештао темеље новог храма који се гради у кругу болнице у Аранђеловцу. Епископу су при освећењу темеља саслуживали свештеници Епархије шумадијске. На темељима храма који ће бити посвећен Светом Свештеномученику Јоаникију Аранђеловачком, Епископ Јован је одржао беседу присутном свештенству и окупљеном народу. У својој беседи Епископ нас је подсетио колики значај за све нас има изградња једног оваквог храма и рекао је да изградњом и помагањем при грађењу овог храма на земљи, заправо подижемо непролазни храм који се гради на небесима. Епископ Јован је изразио посебно задовољство што се на једном оваквом месту, у кругу болнице у Аранђеловцу гради нови храм. Сходно томе је све нас подсетио на нашу стару изреку која гласи „доктори лече, а Бог исцељује“.

Немања Искић, ђакон

СЛАВА ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Празник Светих Апостола Петра и Павла и ове године је свечано прослављен у храму посвећеном овим светитељима у Аранђеловцу. Епископшумадијски Г. Јован је служио празнично бденије уочи храмовне славе.

Након двочасовне молитве Епископ је честитао храмовну славу свештенству и верном народу. Као пример нашег живота навео је Свете Апостоле, јер су они својим животом и радом најбоље посведочили како треба живети са Христом и у Христу. Да ли ћемо бити уз Господа или не, то је искључиво наша одлука и та одлука треба да буде усмерена ка Господу и ка Њему треба да стремимо читавог свог живота. Празнично бденије су својим појањем улепшали „Србски православни појци“ и чланови црквеног хора „Света Анастасија Српска“ из Аранђеловца.

На дан славе, 12. јула, Свету Литургију су служили намесник орашачки и старешина храма протојереј ставрофор Мићо Ћирковић, уз саслуживање свештеника Епархије шумадијске. Беседу је одржао протојереј Александар Марковић, парох рајковачки.

Након Свете Литургије уприличена је свечана литија око храма, а потом је пресечен славски колач. Окупљени верници су након тога присуствовали програму КУД „Електропорцелан“ који је својом песмом и игром улепшао ову нашу прославу. Наши овогодишњи домаћини, породица Милетовић из Аранђеловца је припремила трпезу којом је

почастила све присутне госте, међу којима су били бројни свештеници и чланови СО Аранђеловац.

Немања Иксић, ђакон

ХРАМОВНА СЛАВА НОВЕ ЈАГОДИНСКЕ ЦРКВЕ

Свечано прослављање Светих апостола Петра и Павла, храмовне славе нове јагодинске Цркве започело је празничним бденијем у навечерје празника.

На сам дан празника Првоврховних апостола служена је Света Литургија којом је начествовао Архиепископски намесник белички протојереј Небојша Младеновић уз саслужење братства храма као и гостију из осталих јагодинских цркава. Благолепију богослужења допринео је и женски хор који постоји при поменутом храму и који такође као своје молитвенике има Свете апостоле Петра и Павла. Бројном присутном народу пригодном беседом обратио се протојереј Небојша, истакавши значај Светих апостола и њихов живот као образац и нашег живота.

По завршетку Свете Литургије извршен је литијски ход око храма, а затим и резање славког колача. Братство храма и овогодишњи колачар Иванка Златковић са породицом за све присутне у порти храма припремили су пригодно послужење.

Братство храма се потрудило да овај посебни дан буде обogaћен и другим бројним активностима у порти храма, тако да су на бини наступили бројни извођачи, као и разне фолклорне групе. Издајамо и традиционалну изложбу удружења „Етно форме“, која се бави неговањем старих заната, српске традиције и ручних радова.

Милан Ђорђевић, презвитер

ДАНИ МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА У НЕМЕНИКУЋАМА

На празник светих апостола Петра и Павла, 12. јула, дан храмовне славе неменикућске цркве, благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржана је традиционална културно-уметничка манифестација „Дани Милована Видаковића“ у порти цркве у Неменикућама.

Ово је двадесет прва година како се на Петровдан у Неменикућама одржава поменута манифестација, која се приређује у част првог српског романописца-романсијера Милована Видаковића, рођеног у Неменикућама.

Манифестација је благословом надлежног Епископа као и сваке године одржана у организацији Црквене општине неменикућске, градске општине Сопот, Библиотеке Града Београда и Библиотеке Сопот. Ова манифестација сваке године окупља познате личности из области домаће књижевности, глуме, музичког и ликовног стваралаштва.

Пре почетка програма, Његово Преосвештенство Епископ Јован служио је у цркви помен Миловану Видаковићу уз саслужење свештенства и ђаконa шумадијске епархије.

Програм су уводним речима отворили надлежни парох неменикућски јереј Горан Лукић и председник општине Сопот господин Живорад Милосављевић.

Овогодишњи програм посвећен је књижевности насталој током и поводом Великог рата. Глумац Бранислав Лечић говорио је стихове Алексе Шантића, део Нушићевог романа „Деветстопетнаеста“ и одломак чувеног дела др Арчибалда Рајса „Чујте Срби“.

У музичком делу програма наступили су Браћа Теофиловић. Ове године додељена је књижевна награда „Мома Димић“ књижевници Сањи Домазет. Награду је уручио председник општине Сопот Живорад Милосављевић.

И ове године приређена је изложба радова ликовне колоније „Неменикуће 2016“. Програм је играма из Србије улепшао КУД „Шумадија“ из Влашке.

После програма, Црквена општина Неменикуће и верни народ, за све присутне приредили су трпезу љубави под тремом новосаграђене црквене сале.

Горан Лукић, протонамесник

КРСНА СЛАВА ЗАЈЕДНИЦЕ „ЗЕМЉА ЖИВИХ“

У петак, 15. јула, када Црква Божија прославља Полагање часне ризе Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски, Г. Јован служио је Свету Архиепископску Литургију у порти брвнаре посвећене Светом великомученику Георгију у Брајковцу, поводом славе заједнице за лечење и ресоцијализацију оболелих од болести зависности „Земља живих“.

Литургији је присуствовао и директор Канцеларије за односе са црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, са својим сарадницима.

Надахнутом беседом архимандрит Исихије подсетио нас је на значај данашњег празника као и на помоћ и заштиту коју је Пресвета Богородица кроз векове пружала свима, па и данас, онима који јој молитвено припадају. По завршетку Свете Литургије Владика Јован се захвалио свима који су на било који начин помогли брајковачку обитељ, истичући Милету Радојевића, директора Канцеларије за односе са црквама и верским заједницама, као онога ко је увек имао слуха за заједницу „Земља живих“.

Након Свете Литургије за присутне је припремљена Трпеза Љубави, трудом штићеника заједнице у Брајковцу. Гости-ма се обратио господин Андрија Јовановић, координатор заједнице и представио пројекат „Земља живих“.

Потом су уследила сведочанства неколицине бивших штићеника, који су успели да захваљујући свом боравку у заједници „Земља живих“ изађу на прави пут и иза себе оставе пакао звани дрога. Ни овога пута нису изостале речи захвалности брајковачких штићеника Владика Јовану који је своју љубав заједници, много пута посведочио и духов-

ном и материјалном помоћи. На самом крају наш познати уметник Слободан Труља обрадовао је присутне тактовима својих најпознатијих композиција.

ОСВЕЋЕЊЕ ЗВОНА И ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У ГУНЦАТИМА

У суботу, 16. јула, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је у Гунцатима. Том приликом је владика осветио звона за нови храм посвећен Покрову Пресвете Богородице. Епископу су саслуживали протојереј ставрофор Славко Божић, старешина храма Светог Георгија на Бановом Брду и свештенице Епархије шумадијске.

После прочитаног јеванђеља, у својој беседи Владика је нагласио да је човек најодговорније биће на земљи. Бог је човека створио по образу Божијем. Кроз стварање Бог је човеку подарио дарове који су му дати на спасење, а не да их злоупотреби. Ти дарови су различити и свакоме је дато по његовој моћи и по мери. Све што имамо је дар од Бога. Дарове раздељује Дух Свети и ти дарови нису исти већ различити јер Бог зна шта коме треба. Ти дарови нису дати на терет већ на радост. Кад испуњавамо дарове не радујемо се само ми већ и Дародавац.

На крају је епископ заблагодарио дародавцима звона за нови храм и позвао да у заједници и љубави верни народ настави да изграђује ово богоугодно дело у славу Бога и Пресвете Богородице.

У току Литургије причестио се велики број деце и верног народа а после Литургије уследила је трпеза љубави у оближњем летњиковцу фудбалског клуба.

СЛАВА ХРАМА У БАШИНУ

У четвртак, 14. јула, када наша Света Црква прославља Свете мученике и бесребренике Козму и Дамјана, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светих бесребреника Козме и Дамјана у Башину код Смедеревске Паланке. Његовом Преосвештенству су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. Литургијско сабрање је испраћено појањем певачког друштва „Српски православни појци“.

Пре почетка Свете Литургије Владика Јован је осветио иконостас. По прочитаном Јеванђељу Преосвећени се обратио присутнима говорећи им о разлогу зашто су људи браћу по телу и браћу по духу, Козму и Дамјана, назвали чудотворцима и бесребреницима. Чудотворцима зато што су болесне лечили, мртве дизали, а бесребреницима зато што нису тражили никакву надокнаду за свој труд. Они нису лечили сами од себе, већ су то чинили именом Христовим; лекар лечи, а Господ оздрављује. Зато нам је потребна вера и то она која може и брда да помера. Али вера никад не иде сама, него је увек ту и љубав. На крају Владика Јован је позвао сви присутне да се помолимо Светом Козми и Дамјану да њиховим молитвама сачувамо дарове које смо добили од Бога.

На крају Свете Литургије, по обављеној литији, пресечен је славски колач, након чега је литургијско сабрање настављено трпезом љубави коју су организовали овогодишњи колачари уз помоћ свог пароха протојереја ставрофора Раденка Гавриловића.

Александар Јахимовић, ђакон

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ОВСИШТУ

На дан Светог великомученика Прокопија, 21. јула, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је свету Архијерејску Литургију у селу Овсишту у храму посвећеном управо овом светитељу. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске као и протођакон Драган Стаменковић из Ниша.

Преосвећени Владика Јован се окупљеним верницима обратио надахнутом беседом истакавши значај Светог великомученика Прокопија који сија хришћанском свету као пример преумљења, покајања и истрајности на Христовом путу. Узалуд је живот ако се живи без циља и ако тај циљ није Христос. Осврнувши се на сва искушења и недаће које данашње време носи са собом, Владика је подсетио да је време увек исто, будући да га је Бог створио, а да су људи ти који време искупују или добрим делима, молитвом и животом по Богу за вечно блаженство, или рђавим делима за вечну муку. Стога је посебно важно да свој ум привежемо за Бога, за истину, за правду, да не дозволимо уму да лута јер ће нас неминовно одвући у пропаст. Владика је на крају беседе свима скренуо пажњу да нас неће спасити наша добра дела, ма колико их имали, већ ће нас спасити благодат Божија која се на нас излива у Светим тајнама и која се мора одржавати чистим, честитим и поштеним животом.

Након Свете Литургије, Владика је пререзао славски колач и честитао празник свим житељима Овсишта као и домаћинима славе Александру и Ђорђу Николићу чијом љубављу и залагањем је приређена трпеза љубави.

Урош Костић, ђакон

ЦРКВЕНА СЛАВА У ДЕСИМИРОВЦУ

На дан Свете великомученице Недеље, 20. јула, у селу Десимировцу надомак Крагујевца похрлило је мноштво народа из разних места да дочека свог Епископа.

Светом Литургијом начелствовао је Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

Лепоту богослужења украсио је хор са Опленца под вођством Марије Ракоњац из Тополе, а благолепију службе помогла су дечица из села, као и из Груже, уз појање свих верника у Храму.

Мноштво деце се причестило у препуном храму. После Свете Литургије уследио је богат културно-уметнички програм пријатеља из Груже, а после тога трпеза љубави у организацији и припреми свечара, надлежног свештеника и његове породице, одборника и верног народа.

Дејан Петровић, протонамесник

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У РАБРОВЦУ

У суботу, 23. јула, када наша Црква прославља Светих 45 мученика из Никопоља и Преподобног Антонија Печерског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Рабровцу. Пре саме Литургије, Владика Јован је освештао чесму у порти храма Светог великомученика Георгија. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Лепоти богослужења допринео је хор „Благовести“ под вођством Љилане Миловић.

У својој беседи Епископ Јован је поучио верни народ о важности изградње вечног мира, који у мир ставља сваки

сегмент човековог живота као и читав свет. Владика је истакао да нису времена била боља, већ људи јер су људи ти који чине време. „Господ нам је рекао да нам оставља и дарује свој мир када се Вознео. То је огроман дар који смо добили. Ми данас чим чујемо, чак и од пријатеља, нешто што нам не одговара одмах тог пријатеља претварамо у непријатеља, а наш крхки мир у немир. Нема мира без Бога, а човек који изграђује у себи тај мир труди се да живи по Богу. Најбољу

дефиницију о томе шта је Бог дао је Свети Јован Богослов – Бог је Љубав. А где је Љубав тамо су мир, искреност, поштење и труд човеков да буде бољи. Мир у овоме свету нарушавају ратови, немири, агресије и тога смо сведоци. Али шта нарушава мир у нама? Нарушавамо га ми сами, јер немамо довољно Бога у себи. Док имамо Бога у себи и док смо у миру са Богом, имамо мир у себи и са свима око себе. Чувајмо своје породице, јер ничега нема без породице. Без заједнице са Богом нема мира ни у породици, нема ни породице. Нека нам Господ помогне да имамо чист ум, чисто срце, чисту душу и да имамо мир Божији у нама“, закључио је ову беседу наш Владика.

Након Литургије Епископ Јован је одликовао Архиепископским захвалницама заслужне чланове Црквене општине рабровачке, а потом је у порти изведен пригодан културно-уметнички програм. Заједничарење је настављено трпезом љубави, коју је у парохијском дому приредио надлежни парох рабровачко-белосавачки протонамесник Владан Јовановић.

Марко Јефтић, јереј

ХРАМОВНА СЛАВА МОНАСТИРА ВОЉАВЧЕ

У уторак 26. јула, када наша Света Црква прославља сабор Светог Архангела Гаврила, своју храмовну славу прославио је манастир Вољавча. Свету Литургију је служио архиепископски намесник опленички Миладин Михајловић уз саслуживање свештеника Епархије шумадијске.

Прикладну беседу по прочитаном Јеванђељу одржао је ђакон Урош Костић.

Древни манастир је ове године прославио славу у новом руху, са живописом који је прошле године осветио наш Преосвећени Владика Јован. Ово молитвено сабрање својим присуством увеличале су монахиње из више манастира наше епархије, угледне званице и верни народ у великом броју. Свету Литургију су увеличали својим слаткопојением појци певачког друштва „Српски православни појци“ из Београда.

После сечења славског колача молитвено сабрање је продружено трпезом љубави коју је приредило сестринство манастира на челу са настојатељицом Евгенијом.

УПОКОЈИЛА СЕ МОНАХИЊА ИРИНА (СИМОНОВИЋ), СЕСТРА МОНАСТИРА ДРАЧЕ

Монахиња Ирина (Симоновић) упокојила се, после дуже болести, 8. јула ове године у Светониколајевском манастиру Драчи, своје постригу, у којем се усрдно моли Богу за спасење света од 1958. године, када је као дванаестогодишња девојчица дошла код чувене игуманије мати Јелене. Опело је сутрадан, 9. јула, служио Његово пресвештенство Епископ шумадијски Господин Јован уз сасужење десет свештеника.

Имајући у виду да сестра Ирина потиче из богомољачке породице која је пунила шумадијске манастире монасима и монахињама, Пресвећени Владика је у проповеди рекао да су такве породице биле мали манастири, у којима се држало пуно правило молитве и да се у њима живело тако што се у потпуности поштовао хришћански морал. „Онда су нам и манастири били пуни. Сада, нажалост, живимо у једном другом времену“.

Игуманија манастира Драче мати Јелена, након опела и сахране, окупила је око трпезе љубави све поштоваоце ове узорне монахиње која је у манастиру провела пуних педесет осам година.

Сестра Ирина, у свету Радосија, рођена је у Великој Сугубини 1946. године, у богомољачкој породици, од оца Миодраг и мајке Злате који су се касније замонашили, добивши имена Мина и Зиновија. Њен деда, у свету Вукашин Симоновић, био је својевремено, као јеромонах, духовник манастира Драче, док је сестра Евгенија била игуманија манастира Ралетинца. Брат Владимир Симоновић као свештеник службовао је у Кривом Виру и Брзој Паланци, а његов син Вукашин је такође свештеник у Тимочкој епархији.

Сестру Ирину замонашио је 1962. године Епископ шумадијски Валеријан. Имала је многа послушања у манастиру, као млада највише се бавила пољским радовима, да би се касније старала о манастирској кухињи. Сви је познају као скромну монахињу која је највише времена проводила у молитви и тиховању. Последњих година живота била је озбиљно болесна, али је све подносила без роптања и у смирењу, како се и упокојила у Господу.

Саво Арсенијевић, протојереј ставрофор

Негослав Јованчевић

СРЕБРНИЦА РУДНИЧКА У ДОБА ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА

Један историјски и један хагиографски помен средњовековног топонима Сребрница (на територији данашњих Страгара) врло често су коментарисани у нашој науци, остављајући нека питања још отвореним. У чланку који доносимо у овом броју „Каленића“, преносимо научна разјашњења о Сребрници Рудничкој која је битно одредиште у повељи наследника кнеза Лазара светогорском манастиру Светог Пантелејмона, односно у „Животу деспота Стефана Лазаревића“ од Константина Филозофа

Повеља којом монахиња Јевгенија (кнегиња Милица, удовица кнеза Лазара) са синовима кнезом Стефаном и Вуком и српском властелом руском манастиру Светог Пантелејмона на Светој Гори прилаже низ места у Србији, односно у којој се потврђују ранији дарови овом манастиру кнеза Лазара, објављивана је од друге половине XIX века, па је од тада и коментарисана у науци. Њено свакако најбоље издање јесте оно које је објавио и коментарисао Александар Младеновић у књизи *Повеље и писма деспота Стефан. Текст, коментари, снимци*, Београд 2007, 293-308. Многобројне стручне импликације ове значајне повеље овом приликом нећемо помињати, већ ћемо се кратко задржати на основним чињеницама о њеном настанку и опширније на делу у којем се каже да: „Војвода Никола и његова супруга Видослава, наша рођака, приложили су Цркву Светог Николе у Сребрници. И Сребрница са свим селима и метосима, и међама и правима тих села и те Цркве.“ Већина истраживача цркву Светог Николе идентификује са средњовековном црквом у Рамаћи, и то од 1956. године када је откривен живопис (Д. Михаиловић, *Црква у Рамаћи – нови споменик сликарства Моравске школе /прелиминарни извештај/*, Саопштења I, Београд 1956).

Даровна повеља Светом Пантелејмону сачувана је у два примерка, први (Ново Брдо, 8. јуна 1395), други (Ново Брдо, 8. јуна 1400), што није од значаја за нашу тему, јер је, према стручњацима, њено прво датовање релевантно. Чини нам се важним да истакнемо да према овој правној исправи руски светогорски манастир метохе стиче на врло широком подручју тадашње српске државе: у околини Пећи, Призрена, Приштине, Новог Брда, Косовске Митровице, Лесковца, Прокупља, Крушевца и Сталаћа, Јагодине, Трстеника и у околини Рудника, односно поклања му се „Сребрница са свим селима и метосима“.

Имајући у виду да је старија историографија поистовећивала босанску и рудничку Сребрницу, наглашавамо да је наш заслужни историчар Михаило Динић у расправи (*За историју рударства у средњовековној Србији и Босни, II део*, Београд 1962) показао да војводу Николу и Сребрницу из наше

повеље треба поистветити са Николом Зојићем (високим властелином рудничког краја из доба Лазаревића) и важним српским рударским насељем у долини истоимене речице у Страгарима (крај XIV и прва половина XV века) у којем је око 1425. године деспот Стефан

Свети Деспот Стефан Високи, манастир Каленић

одржао сабор на којем је за свог наследника одредио Ђурђа Бранковића: „У близини Рудника лежала је Сребрница. Данас има само речица која се са Рудника слива у Јасеницу. Сребрница нам се по изворима не показује као рударско насеље, мада се уз обалу речице налазе тросковишта и рушевине Кулине (града). О

њој се први пут говори у повељи кнегиње Милице и синова од 1395. године којом се потврђују поседи светогорског манастира св. Пантелејмона (...). Недавно је утврђено да је поменута црква идентична са црквом у селу Рамаћи са живописом моравске школе. Овај војвода Никола је познати Никола Зојић који се после неуспеле буне склонио у Острвицу. И Сребрница је несумњиво ова рудничка. По тексту повеље излазило би да се под Сребрницом подразумевало читаво подручје око речице Сребрнице, ако смисао није да Сребрница и остала села припадају цркви.“ Динићеву аргументацију да је у овој Сребрници држан сабор на

Највише аргумената да Никола поменут у повељи из 1395. године није војвода Никола Зојић и да поклоњену цркву у Сребрници не треба изједначавати са данашњим храмом у Рамаћи изнела је Татјана Стародубцев у расправи *О времену живописања цркве у Рамаћи* објављеној у Зборнику радова *Пад српске деспотовине 1459. године* (Београд 2011). Њене ставове (и још неких истраживача) коментарише и Небојша Ђокић у чланку *Нека запажања о ликовима на живопису Велуће* (Зборник *Власт и моћ – властела Моравске Србије*, Крушевац 2014).

Након анализе оскудних писаних извора о Николи Зојићу, из којих се не види шта заједничко, осим имена, имају дародавац и моћни војвода и распореда очуваног живописа у Рамаћи, а имајући у виду да је у Сребрници деспот Стефан држао поменути важан државни сабор, Т. Стародубцев износи сумњу у до тада важеће закључке: „Не делује уверљиво помисао да би један владар сазивао сабор од државног значаја, а други (деспот Ђурађ) повремено борио у месту које је било метох светогорске обитељи... уколико би се прихватило да је ово (Рамаћа) сребрнички храм, било би неопходно објаснити зашто су на ктиторској слици представљени јереј, властелин и дечак, а није приказана Видослава (Николина супруга) која је, како се у повељи јасно помиње, била сродница владарске породице, као и то зашто је поменуто да се црква налази у *Сребрници* када је мали храм Светог Николе од ње био удаљен неколико сати хода. Ако би се следила претпоставка да су на западном зиду у северном делу под благословом Христа били представљени војвода и његова супруга, наспрам кнеза Стефана у јужном делу, постављају се и питања како је дошло до тога да млади кнез не буде под благословом с неба и да у доба савладарства буде приказан без мајке, нарочито без брата и зашто би се војвода Никола и Видослава, ако током осликовања своје задужбине нису поштовали уврежено исказивање хијерархијске власти, приликом даривања истог храма обратили монахињи Евгенији и њеним синовима.“ На крају, после детаљне иконографске анализе остатака сликарства у цркви у Рамаћи, не понављајући претходне закључке, ауторка каже да се „може претпоставити да је мала црква у Рамаћи осликана у доба владавине деспота Лазара Бранковића (Ђурђевог сина). Како је живописање храма вршено за пролећних и летњих дана, има места размишљања да је црква Светог Николе украшена управо током топлих месеци 1457. године.“ Ово би био додатни, можда и опредељујући аргумент, по Т. Стародубцев, да се рамаћка црква искључи из даровнице (1395) манастиру Пантелејмону на Светој Гори.

којем је утврђено како деспота Стефана треба да наследи Ђурађ Брановић разматраћемо када буде речи о односном одлomuку из *Живота* Константина Филозофа.

Након открића фресака цркве у Рамаћи и Динићевих ставова, у већини стручне литературе се црква Светог Николе из повеље изједначује са рамаћком која је данас посвећена Светом цару Константину и Светој царици Јелени. Такође, дародавац Никола треба да је идентичан са војводом Николом Зојићем. А већина историчара уметности, уз дилеме који су српски владари приказани на нејасном живопису, време подизања ове цркве смешта у последњу деценију XIV века. Додуше, старија литература наговештава да се у цркви из повеље може препознати манастир Велуће, о чему се расправља и у неким новијим текстовима.

Небојша Ђокић се, у поменутом раду, са више прихватљивих аргумената придружује ауторима који цркву Светог Николе у Сребрници из повеље монахиње Евгеније и синова изједначују са мана-

стиром Велуће. Сви делују уверљиво, али се чини да олако одбацује могућност да је можда реч о некој другој цркви у околини рудничке речице Сребрнице, односно ондашњег насеља у којем је касније деспот Стефан држао сабор. Потпору за тврдњу да ниједна од очуваних или у изворима поменутих рудничких цркава (манастира) не може бити она из повеље, налази у објављеним османским документима. Ако је и тако, ипак морамо знати да турски пописни дефтери на овом подручју почињу да региструју стање стотинак година после времена о којем говоримо, што у ондашњим условима није кратак период да се значајно промени црквена топографија. И да ли су сви турски извори објављени? Питање је и колико су постојећи руднички манастири (Петковица, Никоље у Шаторњи, Благовештење, Враћевшница, Вољавча) меродавно истражени да би наша данашња знања о њима била пот-

пуно тачна? Идеју о томе да неку од познатих, можда и непознатих, рудничких цркава не треба искључити из повеље Светом Пантелејмону, подржава и то да је ове године на Венчацу откривен монументални манастир из XIV века о коме у изворима није било ни помена. У науци изнетим могућностима да је црква Светог Николе из повеље она у Рамаћи, да је реч о некој другој Сребрници а не Рудничкој, односно да је даривана црква идентична са манастиром Велуће, придружимо и могућност да се размишља да то ипак може бити нека, позната или још неоткривена, рудничка богомоља поред страгарске речице Сребрнице, што је већ у литератури изношено (Б. Челиковић, *Рудничка светилишта*, Крагујевац 1998).

Рудничка Сребрница помиње се у још једном историјском документу из доба деспота Стефана Лазаревића, и то као битно насеље у којем постоји царина и у којем су затворена три дубровачка нижа племића. Наиме, Дубровчани у писму господару деспоту Стефану од 12. фебруара 1422. године „захваљују му што је средио неко плаћање царине у Новом Брду и Сребрници; јављају му да су у Сребрници затворена три њихова властеличића, нижи племићи, и моле Деспота да их ослободи и врати што им је одузето“ (А. Младеновић, *Повеље и писма деспота Стефана*, 76-77). Место, које у држави деспота Стефана, привредно беспрекорно уређеној, има царину и у које долазе угледни Дубровчани, односно у којем ће бити одржан последњи класични српски средњовековни сабор, а поред којег се налази топоним Придворица, свакако је имало значај који знатно превазилази наша знања о месту и улози таквог насеља у српској држави крајем XIV и почетком XV века.

Ово становиште најбоље илуструје чињеница да се један од најважнијих догађаја у историји српске Деспотовине, односно у животима њених најважнијих владара – деспота Стефана Лазаревића и деспота Ђурђа Бранковића – одиграо у рудничкој Сребрници: овде је одржан сабор на којем је син кнеза Лазара за свог наследника на престолу одредио свог сестрића Ђурђа. „Благочастивога деспота Стефана постиже више ножна болест, од које одавно страдаше. Зато и веома побојавши се смрти, посла по свога сестрића господина Ђурђа, и дође овај у место звано Сребрница, и ту се сабра са патријархом сабор часних архијереја и благородних свију власти и свију изабраних, и благослови њега (Ђурђа) на сабору на господство, говорећи: 'Од сада овога познајте господином место мене'. Учинише и молитву над њиме са полагањем руку, и све закле да ће му бити верни. А прокле оне који ће подићи какво неверство. Затим закле и њега самога да неће презрети реда његова васпитање, 'но како сам ја сам о свему мислио, тако чини и ти. Јер многи су ми послужили, којима не успех дати награде'. И много (га) поучи о побожности и заповеди. Зато од тада много верније се присвајаху младом свом господину, него раније. А благочестиви издржавши од оне болести, ходаше добро чинећи (*Живот деспота Стефана Лазаревића од Константина Филозофа*, у: *Старе српске биографије XV и XVII века*, превео Л. Мирковић, Београд 1936, 113).

Мада је Константинов *Живот* највише историјан међу српским средњовековним житијима, нећемо погрешити ако му придодемо и хагиографске елементе. То је имао у виду и Лазар Мирковић када је образлагао да се у спису Константина Филозофа могу наћи ваљане потврде да деспота Стефана треба уврстити међу свете (Богословље II, 3, 1927). Дакле, *Живот деспота Стефана* доноси одређене историјске податке забележене од стране савременика и вероватно учесника, али су они често проткани литерарним и хагиографским слојем, што значи да све што је речено нису суве историјске чињенице. Наша наука се озбиљно постарала да у овом слојевитом и сложеном тексту препозна шта може издржати критеријум поузданог историјског извора. У следећих неколико реченица

настојаћемо да покажемо како је у историографији обрађен сребрнички сабор.

Ауторитативна промишљања сабора као једне од најважнијих српских државно-правних институција у средњем веку, изнесена још пре готово осам деценија од стране Николе Радојчића (*Српски државни сабори у средњем веку*, Београд 1940) још нису превазиђена, па их, у вези сабора који је деспот Стефан сазвао у Сребрници у трећој деценији XV века, као врло компетентна, и овом приликом износимо. Чини се да критичкој анализи не смета и једна емоционална нијанса овог аутора: „Ко не би овде, вешт српској прошлости, одмах

босанској Сребрници. Деспот, како његов савесни биограф тврди, сазива сабор болестан и 'веома побојавши се смрти'. Није био тренутак да он пркоси Босанцима под оваквим околностима и да мучи себе, патријарха, 'часне архијереје и благородне свију власти' преко Дрине. Другим бригама био је он обузет у тим часовима. И остали подаци које нам Константин пружа воде нас у рудничку Сребрницу. Када се деспот разболео и наслутио да му је дошао последњи час, 'посла по свога сестрића Ђурђа и дође овај у место звано Сребрница'. Деспот је дакле пре одлуке о сазивању сабора боравио у Сребрници и ту је позвао свога сестрића. Затим се

Манастир Велуће

помислио на онај сабор, на коме је Стефан Немања прогласио свога сина Стефана за наследника? Откуда та велика сличност? Да ли се је учени деспот угледао на Стефана Немању, чији му је живот био добро познат, или је Константин Филозоф при опису овог сабора имао пред собом опис Немањиног сабора? Могуће је, наравно, и једно и друго, али ја држим да је сам деспот прегледао Немањин начин поступања у сличном положају, када је требало прогласити за свога наследника личност о чијем се праву на престо могло сумњати. Срби нису знали у питањима државнога уређења за виши и милији авторитет од Стефана Немање. Његов начин рада важио је као примеран... Ја не могу завршити овај мали одељак свога разлагања о знаменитом сабору деспота Стефана а да не истакнем величину и лепоту српских државних традиција, које су помагале Србима да с чашћу и коришћу решавају тешка питања у свом мучном развоју на исти начин као њихови стари, али с толико мудре и моћне снаге прилагођавања да традиције нису сапињале њихов рад, него му само осигурале наужан развојни континуитет.“

Помињани Михаило Динић, и у овом случају, заслужан је што је наша историографија добила аутентично разјашњење, у којој Сребрници (босанској или рудничкој) је одржан сабор. Скрећемо пажњу да овај аутор наглашава како је рудничка Сребрница место у којем деспот често борави. „Чини нам се да има врло мало вероватности да се овај сабор могао састати у

ту окупља сабор. Све то очигледно указује на дворач деспота где га је затекла болест, тј. на рудничку Сребрницу. Још нешто код Константина треба подвући. О Сребрници где се састаје сабор говори он као о месту свима добро познатом“ (*За историју рударства, II део*, 20).

Мада је Миодраг Пурковић још 1978. године понудио многе ваљане аргументе за одређивање времена одржавања сабора (*Кнез и деспот Стефан Лазаревић*, Београд 1978), овом приликом преносимо новије претпоставке Момчила Спремића. „Не зна се када је тачно одржан сабор у рудничкој Сребрници. Из млетачких докумената стиче се утисак да је одлука о одређивању Ђурђа за деспотовог наследника донета пре вучитрских преговора 22. априла 1426. и пре деспотовог овлашћења за те преговоре, написаног 22. марта исте године. Деспот је сазвао скуп највиших достојанственика у време тешке болести, чак 'побојавши се смрти'. Није на одмет податак да је боловао од 'ножне болести' три године. Касније је 'оздравивши од оне болести', ходао, чинећи добра дела, прича Константин Филозоф. То сведочи да је прошло извесно време од одржавања сабора до његове смрти. По Србију је посебно тешка била 1425. година, јер је султан провалио с војском и стигао до Крушевца. Прилике су биле такве да је требало доносити одлуке. Према редоследу излагања Константина Филозофа, сабор у Сребрници описан је пре догађаја у јесен 1425. године. Занимљиво је да М. Орбин изричито наводи да је

баш 1425. године деспот пренео власт у Зети на Ђурђа: 'Доцније, 1425. године, деспот се одрече читаве Зете, која је била под његовом влашћу, у корист сестрића Ђурђа.' Затим наводи да је 'Ђурађ био господар Зете, а сем тога савладар у Рашкој и деспотов наследник.' С обзиром да се у млетачким документима, Ђурађ од 1424, а нарочито 1425. године, назива господарем српских делова Зете, сабор у Сребреници одржан је вероватно 1424. а најкасније 1425. године. Ипак, треба поменути да је Стефан боравио у рудничкој Сребреници у јулу 1426. године („Деспот Стефан Лазаревић и 'господин' Ђурађ Бранковић“, *Историјски часопис*, књ. LVI (2008), 64-65).

У наведеној расправи, М. Спремић покушава да проникне у општији смисао сабора, односно да га стави у контекст српске државотворне традиције средњег века: „Сазвао је државни сабор у рудничкој Сребреници, 'и ту сабра са патријархом сабор часних архијереја и благородних свију власти и свију изабраних'. Пошто је благословио сестрића, обратио им се речима: 'Од сада овога познајте господином место мене'. Затим 'Учинише и молитву над њиме са полагањем руку'. Деспот 'све закле да ће му бити верни', а онда закле и њега самога речима 'како сам ја сам о свему мислио, тако чини и ти'. Деспот Стефан је, дакле, рукоположио и поставио Ђурђа за наследника српског престола. Био је то верски чин и правни акт.“

Андрија Веселиновић (*Држава српских деспота*, Београд 2006) у својој анализи сабора у Сребреници, препознаје да се у његовом раду огледају суштинске одлике средњовековне владарске идеологије, наглашавајући да воља владара има, и у XV веку, као и на почетку стварања државе, примат над свим другим учесницима процеса доношења одлуке: „Опис [Константинов] овог сабора спада у најлепше и најпотпуније који се у изворима јављају уопште. По томе је веома сличан оном сабору на коме је Немања

прогласио свог сина Стефана за наследника престола. Сличан је и састав сабора. Једино се сада помињу *све власти*, што је и разумљиво јер је у XV веку нарастао чиновнички апарат, а извршена је и административна реформа, поделом на *власти*, па би се то могло односити и на њихове претставнике, војводе. Начин избора наследника престола, његово проглашење и церемонијал је потпуно исти, што говори о њиховом дугом трајању. Владар сам одређује и поставља свог наследника, а сабор прихвата, обзнањује и легализује ту одлуку. Сличан је и даљи поступак у саветовању наследника, благословом с полагањем руку, уз молитву и верски обред у коме је учествовао патријарх и највише

свештенство. Као што се види, улога и понашање сабора при овом чину су сасвим пасивни, али је он несумњиво имао снагу и значај легализовања одлуке. Зато нису без основа речи самог Константина да су од тада многи (мисли на утицајну световну и духовну властелу) били много вернији *младом своме господину него раније*.“

О Сребреници као важном топониму из даровне повеље монахиње Евгеније са синовима Стефаном и Вуком светогорском манастиру Светог Пантелејмона (1395) и о државном сабору на којем је одређена даља судбина Деспотовине, одржаном у њој средином треће деценије XV века,

расправљао је и знатан број истраживача који нису поменути у овом прегледу. Ако буде могућности, у неком наредном раду, биће стављени њихови налази у контекст са овде изнесеним, па ће можда онда Сребреница, која се налазила на територију данашњих Страгара, код већег броја савременика бити препозната као једно од централних места српске историје позног средњег века, што сада није случај. Можда има места и нади да ће спознаја о томе са колико су озбиљности и одговорности тада доношене одлуке обавезивати на такав исти однос и оне који данас треба да разрешавају важна питања – „с толико мудре и моћне снаге прилагођавања да традиције нису сапињале њихов рад, него му само осигуравале нужан развојни континуитет“, како рече Никола Радојчић.

(Рад је настао као део пројекта *Историјске прилике на територији данашње Шумадијске епархије у доба владавине деспота Стефана Лазаревића* који финансира Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама Министарства правде.)

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДНЈСКОЈ

Његово преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. јуна 2016. године до 31. јула 2016. године:

Осветити:

Темеље за цркву Светог Јована Крститеља у Мељаку, Архиепископско намесништво беланичко, 4. јуна 2016. године;
Звоно за цркву Вазнесења Господњег у Доброј Води, Архиепископско намесништво беланичко, 9. јуна 2016. године;
Палионицу свећа при цркви Вазнесења Господњег у Ђуриселу, Архиепископско намесништво крагујевачко, 9. јуна 2016. године;
Новоподигнуту цркву Светог Јована Крститеља у Праћини (Кончарева), Архиепископско намесништво беланичко, 11. јуна 2016. године;
Иконостас за цркву Светог Јована Крститеља у Праћини (Кончарева), Архиепископско намесништво беланичко, 11. јуна 2016. године;
Звоно и звоник при цркви Вазнесења Господњег у Араповцу, Архиепископско намесништво колубарско-посавско, 5. јуна 2016. године;
Палионицу свећа при цркви Вазнесења Господњег у Араповцу, Архиепископско намесништво колубарско-посавско, 5. јуна 2016. године;
Палионицу свећа при цркви Светог пророка Илије у Цркви-нама, Архиепископско намесништво младеновачко, 9. јула 2016. године;
Темеље за цркву Светог Јована Богослова у Малој Врбици, Архиепископско намесништво младеновачко, 9. јула 2016. године;
Звоно за цркву Светог Јована Богослова у Малој Врбици, Архиепископско намесништво младеновачко, 9. јула 2016. године;
Крстове за цркву Светог архангела Гаврила у Рабеновцу, Архиепископско намесништво левачко, 10. јула 2016. године;
Крстове за цркву Светог пророка Илије у Дворицима, Архиепископско намесништво орашачко, 11. јула 2016. године;
Темеље за цркву Светог Јоаникија Липовца у Буковику, Архиепископско намесништво орашачко, 11. јула 2016. године;
Иконостас за цркву Светих Косме и Дамјана у Башину, Архиепископско намесништво јасеничко, 14. јула 2016. године;
Звоно за цркву Покрова Пресвете Богородице у Гунцатима, Архиепископско намесништво беланичко, 16. јула 2016. године;
Палионицу свећа при цркви Свете Анастасије Српске у Копљарима, Архиепископско намесништво орашачко, 17. јула 2016. године;
Палионицу свећа при цркви Чудотворне иконе Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама, Архиепископско намесништво крагујевачко, 24. јула 2016. године.

Прогласити:

Драгана Марковића из Кончарева ктитором цркве Рођења Светог Јована Крститеља у Праћини (Кончарева), Архиепископско намесништво беланичко.

Одликвати:

Оредном Светог Саве I степена:

Драгана Марковића из Кончарева;

Орденом Светог Симеона Мироточивог:

Далибора Марковића из Кончарева;

Наташу Танасковић Адамовић из Перта;

Чином протојереја:

Протојереја Жељка Ивковића, привременог пароха чибутковачког у Чибутковици, Архиепископско намесништво колубарско-посавско;

Архиепископско грамамом признања:

Драгана Миловановића из Венчана;
Бобана и Мирјану Јовић из Крагујевца;
Управу за комуналне послове Града Крагујевца;
Александра Милошевића из Крагујевца;
Архиепископско захвалницом:
Николу Павковића из Рабровца;
Мирослава Арсића из Рабровца;
Бојана Павловића из Рабровца.

Преместити:

Протојереја Душана Надрљанског, досадашњег привременог пароха Друге парохије у Кусатку, на дужност привременог пароха голобочког у Голобоку, Архиепископско намесништво јасеничко;
Протојереја Далибора Новаковића, досадашњег привременог пароха голобочког у Голобоку, на дужност привременог пароха Друге парохије у Кусатку, Архиепископско намесништво јасеничко;
Јереја Александра Радосављевића, досадашњег помоћника привременог пароха милошевског у Милошеву, на дужност привременог пароха праћинског у Праћини, Архиепископско намесништво беланичко;
Јереја Горана Крстића, досадашњег привременог пароха доњоштиљанског у Доњем Штипљу, на дужност привременог пароха јовачког у Јовцу, Архиепископско намесништво беланичко.

Поверити у опслуживање:

Протојереју Радославу Јаћимовићу, привременом пароху Друге јагодинске парохије при цркви Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини, упражњену парохију доњоштиљанску у Доњем Штипљу, Архиепископско намесништво беланичко.

Разрешити:

Протојереја Душана Надрљанског, привременог пароха Друге парохије у Кусатку, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архиепископско намесништво јасеничко;
Протојереја Далибора Новаковића, привременог пароха голобочког у Голобоку, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архиепископско намесништво јасеничко;
Јереја Александра Радосављевића, помоћника привременог пароха милошевског у Милошеву, даље дужности помоћника привременог пароха односне парохије, Архиепископско намесништво беланичко;
Протојереја Зорана Симоновића, привременог пароха ракитовског у Ракитову, даље дужности опслуживања упражњене парохије праћинске у Праћини, Архиепископско намесништво беланичко;
Јереја Горана Крстића, привременог пароха доњоштиљанског у Доњем Штипљу, даље дужности опслуживања упражњене парохије јовачке у Јовцу, Архиепископско намесништво беланичко;
Јереја Горана Крстића, досадашњег привременог пароха доњоштиљанског у Доњем Штипљу, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архиепископско намесништво беланичко;
Јереја Срђана Кандића, привременог пароха драгоцветског у Драгоцвету, даље дужности опслуживања парохије лоћичке у Лоћики, Архиепископско намесништво беланичко.

Поделити канонски пријем:
Протојереју ставрофору Драгомиру Рвовићу из свезе клира Епархије крушевачке.

Укинути забрану свештенослужења:
Протонамеснику Милораду Савићу, привременом паро-ху лоћичком у Лоћики, Архијерејско намесништво беличко.

Примити у I разред богословије:
Срећка Стаменковића из Крагујевца;
Вука Станишића из Крагујевца;
Матеју Димића из Смедеревске Паланке;
Јована Мишића из Рајковца;
Дејана Костића из Крагујевца;
Тодора Јездића из Ражљева;
Николу Милића из Барајева.

Завршили богословију:
Драган Кељић;
Милош Бркић;
Лазар Коларевић;
Владимир Марјановић;
Дејан Обрадовић;
Владимир Милошевић;
Бобан Весић;
Срђан Ђорђевић.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду:

Дејану Обрадовићу;
Давиду Павловићу;
Лазару Коларевићу;
Милошу Бркићу;
Владимиру Марјановићу;
Ани Миленковић;
Драгану Кељићу;
Владимиру Милошевићу;
Стефану Ђаковићу;
Немањи Чоловићу;
Срђану Ђорђевићу;
Радоју Стевановићу;
Бобану Весићу.

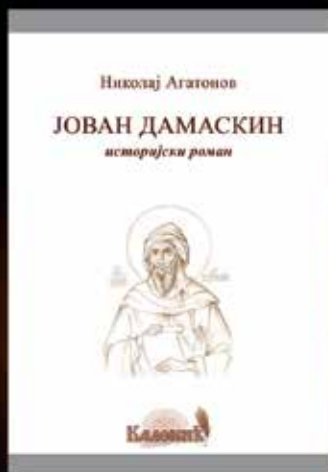
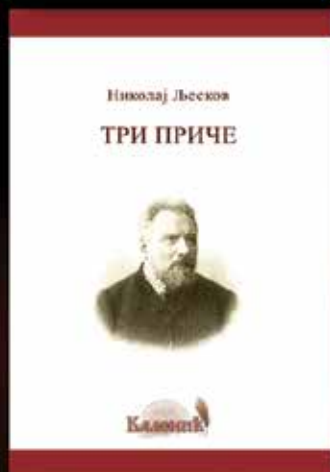
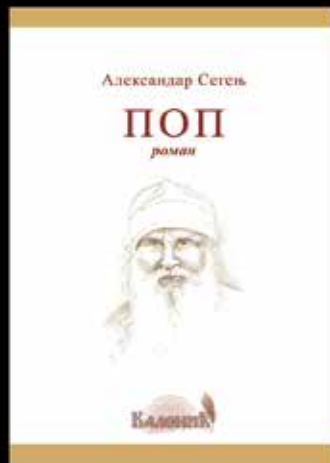
Поделити благослов за наставак студија на Богословском факултету Светог Саве у Либертивилу:
Ђорђу Тришићу.

Поделити благослов за полагање диференцијалних испита на Православном богословском факултету у Београду:
Александру Глишовићу.

Упокојила се у Господу:
Монахиња Ирина (Симоновић), сестра Светониколајевске обитељи манастира Драче.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

Каленик

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. јуна 2016. године до 31. јула 2016. године

ЈУН 2016:

1. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

2. јун 2016:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

3. јун 2016:

Служио Литургију у манастиру Дивостину и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле;
Посетио Рачу Крагујевачку ради надгледања текућих радова на обнови цркве Светих апостола Петра и Павла;
Присуствовао у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу матурским испитима из Светог писма.

4. јун 2016:

Служио Литургију у селу Мељаку, током које је крстио малу Петру, кћерку мељачког пароха Огњена Козлине; освештао темеље за нову цркву Светог Јована Крститеља;
Посетио у Вранићу винарију Момчила Тришића.

5. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Вазнесења Господњег у Араповцу и освештао црквена звона и палионицу свећа;

6. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Присуствовао у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу матурским испитима из црквеног права;
Крстио у Groшници малу Јелисавету, кћерку грошничког пароха Ненада Милојевића.

7. јун 2016:

Саслуживао у Бачкој Тополи (са епископом бачким Господином Иринејем, епископом крушевачким Господином Давидом и епископом јегарским Господином Јеронимом) на Литургији, коју је служио Његово високопреосвештенство Господин Порфирије, митрополит загребачко-љубљански; учествовао у освећењу православног параклиса у касарни Војске Србије; присуствовао освећењу римокатоличког богослужбеног простора у касарни Војске Србије у Бачкој Тополи.

8. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Присуствовао у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу матурским испитима из литургике;
Посетио са грађевинским стручњацима манастир Липар ради договора о планираним радовима у манастирском комплексу;
Служио бденије у манастиру Саринцу.

9. јун 2016 – Спасовдан:

Служио Литургију у цркви Вазнесења Господњег у Туриселу и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао палионицу свећа;
У селу Добра Вода код Јагодине освештао звона за Вазнесенску цркву у изградњи и утврдио распоред живописа у олтару;
Посетио село Драгоцвет и разговарао са мештанима о санирању последица невремена.

10. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Присуствовао у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу матурским испитима из историје хришћанске и српске Цркве;
Председавао седници Епархијског управног одбора;
Посетио цркву Светог Јована Крститеља у Кончарева.

11. јун 2016:

Саслуживао Његовој светости патријарху српском Господину Иринеју током освећења новоподигнуте цркве Светог Јована Крститеља у Кончарева и на Литургији у новоосвећеној цркви, задужбини Драгана Марковића из Кончарева.

12. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Силаска Светог Духа у Селевцу, током које је крстио малог Методија, сина свештеника Ненада Петровића; предводио сеоску литију;
Венчао у Старој крагујевачкој цркви Душана и Александру Петровић;
Пререзао славски колач хору Саборне крагујевачке цркве.

13. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Посетио локалитет Дворине у селу Бањи код Аранђеловца на којем је откривена средњовековна црква;
Рад у Епархијској канцеларији.

14. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад у Епархијској канцеларији;
Сусрео се са Његовом светошћу патријархом српским Господином Иринејем (обишли патријаршијску вилу у Врњачкој Бањи; посетили цркву Светог великомученика Димитрија у Бајчетини, задужбину председника Србије Томислава Николића; приредио у Владичанском двору у Крагујевцу ручак за патријарха Господина Иринеја).

15. јун 2016:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у заседању проширеног Светог архијерејског синода поводом учешћа делегације СПЦ на Светом Великом сабору Православне Цркве на Криту.

16. јун 2016:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

17. јун 2016:

Отпутовао, као члан делегације СПЦ, на заседње Светог Великог сабора Православне Цркве.

18-27. јун 2016:

Учествовао у раду Светог Великог сабора Православне Цркве на Криту.

28. јун 2016 – Видовдан:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

29. јун 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

30. јун 2016:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Одржао пријемни испит за ученике првог разреда богословије.

ЈУЛ 2016:

1. јул 2016:

Служио у манастиру Никољу Рудничком Литургију и парастос монахињи Јелисавети;
Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

2. јул 2016:

Служио Литургију у манастиру Дивостину;
Пререзао славски колач породици Борић.

3. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Чибутковици и месног пароха Жељка Ивковића одликовао чином протопрезвитера;
Посетио цркву Свете Петке у селу Петки ради надгледања текућих радова.

4. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад у Епархијској канцеларији;
Служио бденије у манастиру Каленићу.

5. јул 2016 – Преподобна Анастасија Српска:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле;
Посетио сестринство манастира Прерадовца.

6. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

7. јул 2016 – Рођење Светог Јована Крститеља:

Служио Литургију у цркви Рођења Светог Јована Крститеља у Кончареви и пререзао славски колач поводом храмовне славе; Далибора Марковића одликовао Орденом Светог Симеона Мироточивог.

8. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Примио у Владичанском двору у Крагујевцу генерала Љубишу Диковића, начелника Генералштаба Војске Југославије.

9. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог пророка Илије у Цркви-нама код Младеновца и освештао палионицу свећа;
Освештао звона и крст за цркву Светог Јована Богослова у Малој Врбици код Младеновца;
Служио опело монахињи Ирини у манастиру Драчи.

10. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Придворици код Смедеревске Паланке;
Освештао у Смедеревској Паланци медицинску лабораторију Борислава Јелића;
Освештао у Рабеновцу три звона за цркву и крстио малу Наталију, кћерку свештеника Новака Илића.

11. Служио Литургију у селу Бањи, на локалитету Дворине, где је откривена средњовековна црква; освештао на темељима старе цркве крст и звоно;
Освештао у кругу аранђеловачке болнице темеље за нову цркву Светог Јоаникија Липовца;
Служио бденије у аранђеловачкој цркви Светих апостола Петра и Павла.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.rs

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.rs

12. јул 2016 – Петровдан:

Служио Литургију у манастиру Ралетинцу и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма;

Служио у цркви Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама помен књижевнику Миловану Видаковићу и присуствовао манифестацији *Видаковићеви дани*.

13. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио цркву Преображења Господњег у Жабарима ради надгледања текућих радова.

14. јул 2016:

Служио Литургију и освештао иконостас у цркви Светих Косме и Дамјана у Башину; пререзао славски колач поводом храмовне славе.

Посетио цркву Спаљивања моштију Светог Саве у Водицама ради надгледања текућих радова;

Посетио цркву Свете Петке у Смедеревској Паланци ради надгледања радова на извођењу живописа;

Посетио Преображенску цркву у Смедеревској Паланци ради надгледања радова на изградњи парохиског дома;

Посетио цркву Светог деспота Стефана Лазаревића у Смедеревској Паланци ради надгледања радова на извођењу живописа;

Крстио у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица малу Дуњу, кћерку ђакона Милутина Гашевића.

15. јул 2016:

Служио Литургију у порти цркве брвнаре Светог великомученика Георгија у Брајковцу и пререзао славски колач Заједници *Земља живих*;

Присуствовао отварању изложбе ордена династије Карађорђевића у Задужбини краља Петра I на Опленцу.

16. јул 2016:

Служио Литургију у Гунцатима и освештао три звона за нову цркву Покрова Пресвете Богородице;

Освештао робну кућу у Мељаку.

17. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Анастасије Српске у Копљарима и освештао палионицу свећа.

18. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

19. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Приједи и рад у Епархијској канцеларији.

20. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Свете мученице Недеље у Десимировцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

21. јул 2014 – Свети великомученик Прокопије:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Прокопија у Овсишту и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

22. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Приједи и рад у Епархијској канцеларији;

Посетио цркву Рођења Светог Јована Крститеља у Кончаревоу у коју је положио мошти Светих врачева Косме и Дамјана.

23. јул 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Рабровцу и освештао чесму у порти цркве.

24. јул 2016:

Служио Литургију у цркви брвнари Светог великомученика Пантелејмона у Венчанима и пароха Александра Миловановића одликовао достојанством протонамесника;

Служио бденије у цркви Чудотворне иконе Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама и освештао палионицу свећа.

25. јул 2016:

Одлазак на клиничко лечење у Београд.

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊЕ С ПЕРА»

ПРЕОБРАЖЕЊЕ

Треће године своје проповеди на земљи Господ Исус чешће говораше ученицима Својим о блиском страдању Своме, но уједно и о слави Својој после страдања на крсту. Да не би предстојеће страдање Његово сасвим ослабило ученике те да не би отпали од Њега, Он Премудри, хтеде им пред страдање показати делимично славу Своју божанску. Зато, узевши са Собом Петра, Јакова и Јована, изађе с њима ноћу на гору Тавор и ту се преобрази пред њима. *И засја се лице његово као сунце, а хаљине његове постадоше свијетле као снијег.* И појавише се покрај Њега Мојсеј и Илија, велики старозаветни пророци. И видеше ученици и удише се. И рече Петар: *Госпode, добро нам је овде бити; ако хоћеш да направимо овде три сјенице (колибе), Теби једну, Мојсију једну, а једну Илији.* Но док још Петар говораше, удаљише се Мојсеј и Илија, и сјајан облак окружи Господа и ученике, и дође глас из облака: *ово је син мој љубљени који је по мојој вољи; њега послушајте.* Чувши овај глас ученици падоше ничице на земљу као мртви и осташе тако лежећи у страху докле им Господ не приђе и не рече им: *устаните и не бојте се* (Мт 17). Зашто Господ узео само тројицу ученика на Тавор а не све? Јер Јуда не беше достојан да види божанску славу Учитеља кога ће издати, а њега самог не хте Господ оставити под гором, да не би тиме издајник правдао своје издајство. Зашто се преобрази на гори, а не у долини? Да би нас научио двама врлинама; трудољубљу и богомислију. Јер пењање на висину захтева труд, а висина представља висину наших мисли, тј. богомислије. Зашто се преобрази ноћу? Јер је ноћ подеснија за молитву и богомислије него дан, и јер ноћ сакрива тамом сву земаљску красоту, а открива красоту звезданог неба. Зашто се појавише Мојсеј и Илија? Да се разбије заблуда јеврејска да је Христос неки од пророка, Илија, Јеремија или неки други, зато се Он јавља као цар над пророцима, и зато се Мојсеј и Илија јављају као слуге Његове. Дотле је Господ много пута показао ученицима Своју божанску моћ, а на Тавору им је показао Своју божанску природу. То виђење божанства Његовог и слушање небеског сведочанства о Њему као Сину Божијем, требало је да послужи ученицима у данима страдања Господњег на укрепљење непоколебљиве вере у Њега и Његову крајњу победу.

Владика Николај, Пролог

Преображење, Дејан Манделић

МАНАСТИР ХИЛАНДАР

Манастир Хиландар налази се на северо-источној обали, пола часа хода од мора. Основали су га у XII веку српски архиепископ Свети Сава и његов отац Свети Симеон, као српски манастир. Указом грчког цара Алексеја III Анђела, Хиландар постаје посед Србије. Као словенско братство, унело је словенски дух у многе Светогорске обитељи. Богослужења су почела да се врше на словенском језику. Од 1293. године, захваљујући свом ктитору српском краљу Стефану Урошу Милутину, манастир је почео брзо да напредује, тим више што је 1348. године међу његовим зидинама више од четири месеца живео цар Стефан Душан, самодржац Срба, Грка и Бугара.

Крајем XVII века манастир доспева у тешко стање, али бива обновљен захваљујући благоверном венецијанском трговцу, потоњем монаху Никанору, и даровима Бугара.

Саборна црква подигнута је у XIV веку у част празника Ваведења у хран Пресвете Богородице. То је нарочито прослављани празник манастира (21. новембар по Јулијанском календару). У храму се чува чудотворна икона Мајке Божије „Тројеручица“, која се од VIII до XIII века налазила у Палестинској Лаври Светог Саве Освећеног, у келији Светог Јована Дамаскина, и заједно са чудотворном иконом „Млекопитатељницом“ и пастирским жезлом Светог Саве Освећеног била дарована Архиепископу српском Светом Сави. Чувају се такође и чудотворне иконе „Акатисна“ и „Попска“. У Саборној цркви с десне стране клироса налази се кивот у коме је почивало нетрулежно тело Светог Симеона, касније пренето у Србију. Из те гробнице израсла је на спољашњој страни храма винова лоза, чији плодови имају исцељујућа својства, нарочито за супружнике који немају децу.

Од манастирских светиња чувају се још и делићи животворног Крста Господњег, трновог венца, крви, трске и убруса Христових, комадић смирне који су даровали мудраци Христу и делови моштију светитеља: Евтихија патријарха Цариградског, преподобног Симеона Столпника, Григорија Богослова, мученика: Евстатија, Марине, патријарха Никифора, Светог Пантелејмона, пророка Исаије, Јована Претече и других.

Осим Саборне цркве постоји још дванаест параклиса.

Библиотека садржи преки хиљаду древних грчких и словенских рукописа и преко двадесет хиљада књига.

Када се иде путам из Хиландара у Есфигмен са леве стране над самим морем могу се видети здања манастира Светог Василија. То су остаци старог грчког манастира.

Из књиге: *Света гора Атонска*, Манастир Хиландар 1993.

ВЕРОНАУКА НАС УЧИ ДА БУДЕМО БОЉИ ЉУДИ

Годинама после сваког часа веронауке излазим на улицу и док сам још под утиском свега што нам је вероучитељ причао, посматрам све око себе и размишљам о његовим речима. Понекад његова предавања на мене оставе велики утисак. Мислим да ни не наслућује да сам управо због његових речи данас много бољи човек. Понекад ми се не чини довољно тих 45 минута недељно. Али свакако и за то време научим и касније примењујем све оно на шта нас веронаука као предмет упућује и жели од нас. Често слушајући тумачења Божијих заповести увиђам колико се некада ни сама нисам придржавала истих. Након више година учења овог предмета, полако исправљам те грешке и трудим се да пренесем то и на своје ближње. Вршњацима који похађају друге изборне предмете често бих рекла да ни сами не схватају шта пропуштају тиме што не похађају веронауку. Слушајући речи вероучитеља о значају узајамног поштовања, међусобног односа људи или разговора, често стигавши кући одложим мобилни телефон и видим колико заправо значи разговор између људи који се данас губи. И сами знате да су нам тренуци када нестане струја међу најлепшим. Тада се сви заједно смејемо, играмо неку игру или разгледамо старе фотографије под обасјајем свеће. Управо то нас је вероучитељ научио да ценимо. Учећи веронауку свакодневно постајемо бољи људи. Сваког новог дана схватамо колико ти разговори, узајамно поштовање или само један осмех наш живот учине бољим и срећнијим. Да не похађам веронауку можда не бих ни знала колико је то битно. Сада знам и са сигурношћу тврдим да без веронауке не бих знала шта су праве животне вредности.

Катарина Витић, 16. година, из Азање

СВЕТИ НИКОЛАЈ

У 19-ом веку роди се дете,
Зима је била.
Никола је био дете среће,
Јер осморо то доживети неће.

Мајка Катарина, мудро у цркву га води.
Учио је вредно, писао књиге.
Док је ширио своја знања није имао бриге.
Француски, енглески и немачки језик је научио.
Највише школе је завршио.

У манастиру Лелић, мирно он сада спава,
Поносна је свака српска глава.
Њега волимо и њему се молимо.

Ореол његову главу краси,
Поносни су сви монаси.
Срећна је Србија,
што је мајка таквог родила,
а судбина га лепо водила.

*Анђела Станојевић 2. разред
ОШ „Радомир Лазић“ Азања*

(рад је награђен другом наградом на осмом литерарном
конкурсу Друштва за српску духовну и биолошку обнову
„Источник“ из Књажевца)

ПРОВЕРИТЕ СВОЈЕ ЗНАЊЕ

1. Колико има Јеванђеља у Светом писму?

- А) једно
- Б) три
- В) четири

2. Где се у православној цркви налази Свети престо?

- А) у олтару
- Б) у припрати
- В) у наосу

3. Како се назива Света чаша из које се причешћујемо?

- А) путир
- Б) бокал
- В) здела

4. Шта називамо Света евхаристија?

- А) крштење
- Б) причешће
- В) исповест

5. Која су три степена свештенства?

- А) епископ, чтец, појац
- Б) презвитер, појац, ђакон
- В) епископ, презвитер, ђакон

6. Где живе монаси?

- А) у градовима
- Б) у манастирима
- В) у хотелима

7. Када се служи Литургија пређеосвећених дарова?

- А) у Великогоспојинском посту
- Б) у Великом посту
- В) од Васкрса до Духова

8. Који празник називамо рођенданом Цркве?

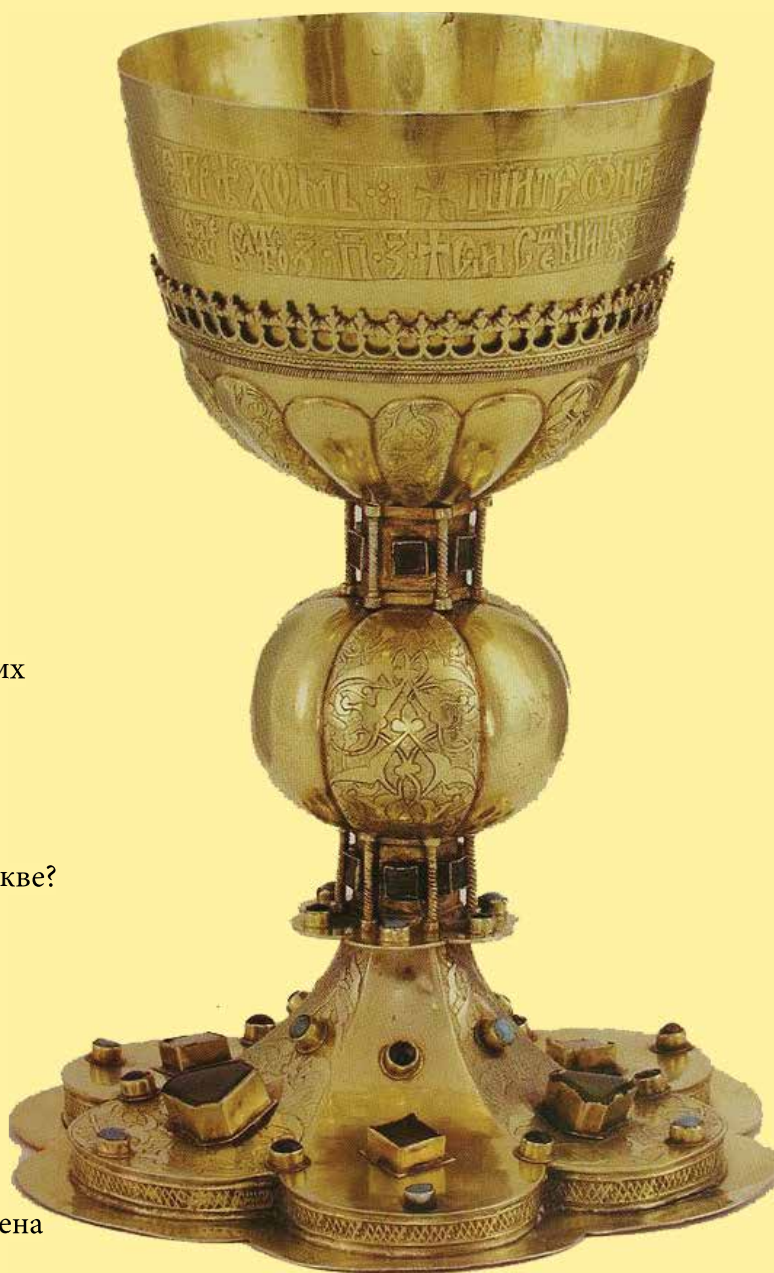
- А) Божић
- Б) Преображење
- В) Силазак Светог Духа на апостоле

9. Ко се преобразио на гори Тавор?

- А) Свети Јован Крститељ
- Б) Господ Исус Христос
- В) Свети Сава

10. Ком хришћанском празнику је посвећена Саборна црква у Крагујевцу?

- А) Успењу Пресвете Богородице
- Б) Рођењу Пресвете Богородице
- В) Благовестимс

Решања: 1. В; 2. А; 3. А; 4. В; 5. В; 6. В; 7. В; 8. В; 9. В; 10. А

ПРАВОСЛАВНА ГМЕРИЈА

Бојан Јуришић

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

ЈОВАН ФУНДУЛИС –
УЧИТЕЉ ПОБОЖНОСТИ

Каленик

Николај Фомич Красносељцев
ПУТЕВИМА БОГОСЛУЖБЕНОГ
ХОДА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
КРОЗ ИСТОРИЈУ

Каленик

СВЕШТЕНОСЛУЖБЕ
БОГОСЛОВЉЕ
Огледи из савременог
литургијског богословља

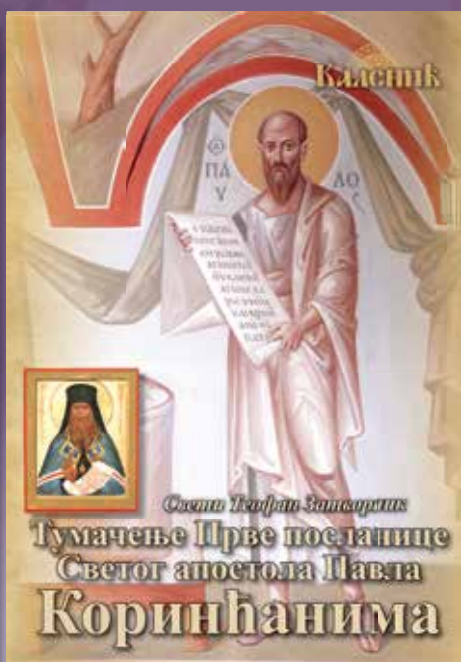

Каленик

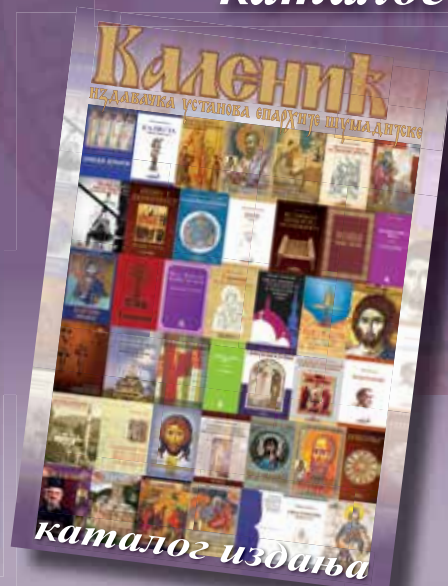
ЛЕТОПИСИ ЦРКВЕНОГ И
ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА СЕЛА
ВРАНИЋА КОД БЕОГРАДА

Каленик

потражите
наш нови
каталог

www.kalenic.rs